

LATVEEŠU ETNOGRAPISKĀS BĒDRĪBAS IZDEVUMS № 2
RĪGĀ, VALŅU EBĻĀ № 30.

ZEMGALEEŠU
SIMTGĀDU CĪŅAS
PAR PATSTĀVĪBU.

RĪGĀ, 1915. GADĀ.

LATVEEŠU ETNOGRAFIKĀS BEEDRIBAS IZDEVUMS № 2.
RIGĀ, VALŅU EELĀ № 30.

ZEMGALEEŠU
SIMTGADU CĪŅAS
PAR PATSTĀVIBU.

RIGĀ 1915. GADĀ.

Eespeests „Rīgas Avīzes“ Sab. speestavā, Rīgā, Suvorova eelā № 6.

I. VISPĀRIGAS ZIŅAS PAR ZEMGALI.

I. Eevads.

Ja staigajam pa Leelupes līdzenumu un tāpat novadās, kur Leelupe un tās peetekas iztek no vairak kalnainem apgabaleem, un prasam tagadejo strādīgo un centīgo Zemgales paaudzi uz tradīciju jeb tautā uzglabājušos mutisku ziņu pamateem par senču dzīvi tuvākā un tālakā pagātnē, tad nedabujam atbildes ne par pašiem pēdejiem gadusimteņiem, ne vēl par attālakeem, kuri stāv gluži tumsā un nepazīti. Nezin tagadejā paaudze, izņemot retus, ne senatnes dzīves, ne senatnes preeku un bēdu; nezin, kādi trokšņaini un ļoti svarīgi notikumi savā laikā norisinājušies pa krāšņajām Zemgales ārēm; nezin, ka vesalas paaudzes tur ar godu cīnījušās pret tumšu varu un kritušās, lai aizstāvetu tēvu zemi, savu seno senču ticību, savu īpatnību un savas cilveciģās teesības.

Šee senlaiki, par kuņēem gribam runat, stāv vēl tālu aiz tā sauktajeem „franču laikeem“, t. i. XIX. gadusimteņa pirmās puses, kad pāri Zemgalei plūda Napoleona kaņa pulki un kad tikai dažus gadus eepreekš tam Kurzeme un Zemgale bija peeveenotas Kreevijai; tāpat šee laiki stāv tālu aiz 1700-teem gadeem, kad Zemgale dzirdeja un redzeja leelā zeemeļu jeb kreevu-zveedru kaņa troksni un breesmas; tee stāv tālu aiz zveedru-poļu kaņēem 1600-tōs gadōs, kad sveši kaņa pulki mīdija un postija Baltijas drivas; stāv ari vēl aiz tā pārejas laikmeta, kad pēc 300 gadu ilgās tumšās un nelaimīģas valdišanas vācu ordenis 1560. gadā sabruka, un Kurzemē līdz ar Zemgali zem Leetavas virsvaldības nodibinājās tā sauktā leelkungu valsts.

Tee laiki, par kuņēem gribam runat, stāv vēl aiz vācu ordeņa laikeem, aiz vesaleem 7 gadusimteņēem. Toreiz, XIII. gadusimtenī pēc Kristus, Zemgale bija sava patstāvīga ķēniņa valsts, un Zemgales ķēniņš no savas galvas pilsētas Tērvetes pārvaldija visu

plašo Zemgales lidzenumu. Zem viņa vadibas latveešu novadu, pilsetu un pilu kungi veda karos savus zemturus un ļaudis, aizstāvēt Zemgali pret eenaideekeeem, jo ne veenigi zemkopis un lopkopis, lēns un meerigs, kā tagad, bija toreizejais zemgaleetis, bet arī bija vingrs, bargs un nepārspējams kara vīrs. — Pēdejee, tā sauktee jaunakee laiki, kur Zemgale nu jau 7 gadusimteņus dzīvo ar apkārtejam tautam kopīgu politisku dzīvi, mūs var mazak intereset un saistit, jo tee mums maz ko īpatneju dod. Bet gan Zemgales īpatneja vēsture ir tee laikmeti, kas guļ tālak pirms XIII. gadusimteņa. Latveešu tautas istā, slavas darbeem bagatā vēsture meklejama tālu atpakaļ sirmā senatnē, viņa sākas ar āreēšu pirmtautas sadalīšanos. Mēģinasim tagad apskatit pašu pēdejo Zemgales patstāvības laikmetu, veenu XIII. gadusimteni, un tos leelos karus, kādus zemgaleeši izcīnija, līdz zuda Zemgales patstāvība.

Lasot nostāstus un ziņas par šī nelaimīgā laikmeta notikumeem, mums usmāksees jautajumi, kapēc gan mūsu senči zemgaleeši ar savām eevērojamām garīgām un kareiviskām spējam galu galā tomēr pameta visu eesātko leelo cīņu. Mēs prasisim, vaj viņi politiskā ziņā dažkārt nav kļūdijušeēs, jeb vaj vainojami bija veenigi ārejee apstākļi. Uz šeem pamata jautajumeem, bez dažām peezīmēm, vispārīgu noteiktu atbildi nepūlesimees dot, jo tas prasa vēl tālakus un ilgakus pētījumus. Tagad sekosim visupirms pašai notikumum gaitai XIII. gadusimtenī un nō šeem notikumeem taisisim blakus zinamus slēdzeenus par mūsu senču kulturas dzīvi. Notikumus atstāstisim pēc drošām rakstiskām leecibām, tā sauktajām kronikām jeb laika grāmatām, kuņas uzrakstītas nō ticameem tō laiku leecineekeeem. Pats eevērojamākais nō XIII. gadusimteņa vēsturneekeeem ir Latveešu Indriķis, Rigas bīskapa Alberta audzeknis, kuņš ir visupirmais latveešu rakstneeks, nō kuņa kādi raksti uzglabājušeēs.

II. Zemgales ģeografiskee un etnografiskee apstākļi.

Senā Zemgale eeņēma visu Leelupes un viņas peeteku apgabalu. Tagadejee D o b e l e s, B a u s k a s, T u k u m a, un pa daļai Š a u l u, P a n e v e e z e s un R i g a s aprīņi apzīmē apmēram senās Zemgales veetu. Šis apgabals šķērsam nō Jaunpils pār Dobeli un Bausku sneedzās pee 120 verstīm platumā un nō Daugavās pār Jelgavu un Jānišķi uz

Šauļeem apm. 150 verstis garumā. Zeemeļos Zemgale sneedzās līdz Daugavai un Baltijas jūrai (Rīgas jūras līcim). Izeja uz jūru bija pa Leelupi. Šo izeju sauca par „Zemgales Vārteem“ (Porta Semigallorum). Zemgales deenvidus daļa tagad jau galīgi pārleišojusees. Visa Zemgale ir zems, veenads līdzenums, kas no jūras tikai pamazam paceļas augstāk pār ūdeņa limeni (pee Jelgavas 12 pēdas), un tikai no Dobeles, Tērvetes un Mežotnes pāreet pamazam drusku augstākās apvidos, no kuŗeem tad Zemgales daudzās upes lokas dziļos krastos un gravās. Leelupes zeemeļu pusē apgabals ir vairāk smilšains, bet Leelupes augšgalā ap Mežotni un Bausku un deenvidus pusē apgabals ir auglīgākais visā Baltijā. Apgabala pakāpeniskā pacelšanās no jūras līdz pat Jānišķei un tālak uz deenvideem nemaz nav nomanama, viss ir apbrīnojami veenads līdzenums. Tikai upju gravas apgabala deenvidus daļā neteeši norāda uz šīs daļas augstako stāvokli. Apgabala sevišķais auglīgums bija tas cēlonis, ka Zemgales eedzīvotāji senatnē bija bagāti, jo zemkopja pūles zeme atmaksāja bagatīgi. Zemgale bija ta istā Deevzemite un Maizeszemite. Bez tam Leelupe, kas saveenoja Zemgali ar jūru, bija izdevīgs tirdzniecības ceļš starp Zemgali un aizjūras zemēm. — Pēc ģeografiskeem apstākļeem Zemgales nosaukums ir gluži dabisks — „zemais gals“. Še, šai Latvijas zemajā galā, dzīvoja eevērojama latveešu cilts, saukta par zemgaleešēm.

Kā visi latveeši, tā arī zemgaleeši tālā senatnē līdz ar leišeem runāja veenu un to pašu valodu, kas uzskatama par indo-eiropesešu jeb āreešu tautu pirmvalodu. Šīs pirmvalodas skaņas vēl tagad visuskaidrak atrodamas latveešu un leišu valodās. No šīs latveešu-leišu jeb baltu pirmvalodas berzešanās ar dažādām svešām, sevišķi ar mongoļu resp. sāmu valodām, radās vēlāk ģermaņu un slāvu valodas. Tāpat caur šādu berzešanos ar svešēm elementeem izšķirās vēlāk latveešu valoda no leišu valodas. Latveeši berzejās ar tām tautām, ar kuŗām satikās uz tirdzniecības un koloniju ceļeem pa Daugavu, Leelupi un Ventu. Un te redzam, cik tālu no jūras pa upēm jeb ūdeņa ceļeem svešas mēles vareja eespeestees Baltijā, tik tālu arī atšķirusees jeb attisijusees pirmvalodas latveešu izloksne. Dažus ārejus eespaidus uz latveešu valodu darijušas sāmu un ģermaņu valodas.

Tomēr visi šee dažkārtējee vēlaku laiku ārejee eespaidi nav spējuši latveešu valodai laupīt viņas pirmvalodas pamata īpašības. Zemgaleešu izloksne ir visutīrākā latveešu valodas izloksne un

tagad peejemta par vispārejo latveešu rakstu valodu. Bet tā ka veena puse Zemgales (tagadejee Šauļu un Paneveezes aprinkī) jau 650 gadus atpakaļ peeveenojās pee Leetavas, tad šis daļas zemgaleeši pamazam pārleišojās un tagad stipri atsvešinājušees no savas sentēvu valodas, lai gan līdz pat Šauļeem un Paneveezei ļaudis latveešu valodu vēl tagad pa daļai saprot. Tāpat kā latveeši jaunakās laikās mazuleet bijuši zem ģermanu un sāmu valodu eespaيدا, tāpat leišu valodā ir stipri slāvu (kreevu un poļu) valodu eespaيدا. Bet tāpat kā latveešu valoda, arī leišu valoda tomēr uzglabajusi baltu pirmvalodas pamata īpašības.

III. Pirmās rakstītās ziņas par zemgaleešiem.

Pirmās rakstu ziņas par zemgaleešiem sneedz senās kreevu kronikas jau no pašas Kreevijas valsts dibinašanas laikeem, t. i. no IX. gadusimtenā. Līdz ar kristīgas ticības peejemšanu, kreevi eemācijās arī rakstu zīmes, un garidzneeki, kā arī mūki, bija pirmee kreevu rakstneeki. Šee kronisti gan rakstija stingrā baznīcas virzeenā, bet pastarpam sneedza arī drošas ziņas par to laiku politiskajeem apstākļeem. Nestors un citi kreevu kronisti peemin, ka starp baltu tautām jo eevērojami bija zemgaleeši — зимъгола. Tās pašas kronikas stāsta, ka pirms Ūurika slāvi maksājuši nodevas varingeem un kazāreem. Visudrošak peejemams, kā šee varīgi jeb varīgajee bija tās baltu ciltis, kas dzivoja gar Baltijas jūru, jo varingeem bija stipra kaņa flote. Arī zemgaleeši bija šo stipro Baltijas cilšu skaitā, un arī viņeem bija eevērojama flote. Visvecākās kronikās, sākot no IX. līdz pat XIII. gadusimtenim, nav nekādu ziņu, ka zemgaleeši kādureiz būtu tapuši uzvareti. Zemgaleeši bija netikveen stipri pret savām kaimiņu ciltīm, bet arī pret attālakām tautām, ar kuņām veda gan meerīgu satiksmi, gan arī kaņus. Pašas kreevu kronikas stāsta, ka kreevu zemes (Polockas) ķēniņš Boriss ar saveem brāļeem sarīkojis 1107. gadā kaņa gaitu ar leelu kaņaspēku pret Zemgali, bet zemgaleeši leelā kaujā gluži sakāva polockeešus, no kuņeem uz veetas krita 9000 vīru.

Kāds kronists šo kaņa gaitu apraksta īsi: „иде Борисъ на Зимъголу, и бысть побѣжденъ Борисъ“ (gāja Boriss uz Zemgali, un tapa uzvarets Boriss). Vēl tagad Daugavā starp Polocku un Daugpili vairākās veetās redzamas šī eevērojamā kaņa gājeena peemiņas, kuņas atstājis kreevu kaņaspēks, pa Daugavu lejup braukdams. Tee ir tā saucamee „Borisa akmeņi“, uz kuņeem izcirsts

senlaiku astoņstūrainais kreevu krusts un virsraksts: „Господи, помози рабу Твоему Борису“ (Kungs, palidzi Tavam kalpam Borisam).

Ši kara gaita pret Zemgali gan tadēļ tika uzņemta, ka zemgaleeši toreiz vēl pārvaldīja visu Daugavas lejas galu un jēma nodokļus no kreevu un ārzemes tirgotājiem, kas veda ārejo tirdzniecību ar Kreeviju.

Daugava toreiz bija visusvarīgākais tirdzniecības ceļš. Līdz ar Daugavas lejas galu visnenākās laikā pēc Zemgales peedereja arī tagadējais Rīgas apriņķis Vidzemē. Par to nodod visdrošāko leecību valodniecība un etnografija, jo Rīgas apriņķa eedzīvotāji vēl tagad runā skaidru zemgaleešu izloksnī, kuŗa atšķiras tikpat no Augšzemes izloksnēm, kā arī zināmā mērā no istās Vidzemes izloksnes, kuŗu runā ap Valmeeru.

Arī uzglabājušās skandinaveešu teikas un raksti pazīst zemgaleešus. Kāda Ingvara teika stāsta, ka skandinaveešu (zveedru) ķēniņš Ingvars XI. gadusimteņa pirmajā pusē ilgi kaŗojis ar zemgaleešiem. Zemgaleeši ne vien veda panākumu pilnus kaŗus ar zveedriem, dāņiem un citeem skandinaveešiem, ar savas jūras flotes palīdzību, bet starp viņiem bija arī stipras tirdzniecības saites. Nedervalā, Deenvīdus Zveedrijā, preekš daŗiem gadeem atrada kādu leelu runu (seno burtu) akmeni no X. gadusimteņa ar sekošu virsrakstu: „Šo akmeni uzcēla Zigrīda par peemiņu savam vīram Svenam, kuŗš ar bagateem kuŗēem ap Domesnesi brauca uz Zemgali.“ Domesnese ir tagadējais Kolkas rags pēc Dundagas. Un ceļš uz Zemgali gāja caur jūras ūaurumu starp Domesnesi un Sāmusalu.

Ne vien zveedri brauca uz Zemgali tirgotees, to darija arī dāņi, angļi un vācieši, jo Zemgale bija bagāta zeme, tāda maizes klēts, no kuŗas vareja izvest daudz un dažādu augstas zemkopības kultūras raŗojumus, un kuŗā vareja izdevīgi pārdot Reetrumu Eiropas preces un rūpniecības izstrādājumus. Arī leela daļa Leetavas un Zemaitijas izveda un eveda mantas caur Zemgales ostu pēc Leelupes (tagadējo Jelgavu—Mintavu) un caur Zemgales Vārteem.

Augšējās ir tikai pāris rakstiskas leecības par Zemgales atteecībām un satiksmi ar kaimiņu un tālakām tautām un valstīm. Bez tam ir arķeoloģiski peerādījumi ne vien par latveešu un īpaši zemgaleešu augsto un bagāto kultūras dzīvi senatnē, bet arī peerādījumi, ka latveeši stāvejuši dzīvās tirdzniec-

cības un kulturelās sakarās ar katru vēsturiska laikmeta citām eevērojamākām kulturas un tirdzniecības tautām. Baltijā, proti, atrasta gan grieķu, fenīķiešu un citu Azijas tautu nauda no seneem laikmetiem pirms Kristus, gan romiešu nauda no visa ķeizaru laikmeta (spozākā Romas laikmeta), gan arabeešu, angļu, vācu, dāņu un citu Eiropas tautu nauda no VIII. — XIII. gadusimteņiem. No Baltijas, īpaši no Zemgales, izveda labību, ādas, lopkopības ražojumus, vasku, medu, apstrādātus metāla leetas, vilnas un lina audumus u. t. t. un eevēda no reetrumeem sāli, dzelzi un citus neapstrādātus metālus, siļķes, vīnu un arī dažādas austrumneeku rotas leetas un kolonialpreces, — bet gan tikai tās, kuņas bija dārgakas un veeglakas mantas, kā: purpuru, dārgas drēbes, zeltu, sudrabu, dārgakmeņus u. t. t.

Sen un tālu aiz XIII. gadusimteņa zemgaleeši, tāpat kā visi latveeši, bija bagata un eevērojama kulturas tauta. Laikmets no XIII. gadusimteņa eesākuma līdz XIX. gadusimteņa pirmajai pusei ir latveešu tautas grimšanas laikmets. Šajās gadusimteņos beidzās latveešu īpatnejā politiskā dzīve un iznīka tautas bagatība un senā augstā kultura, kuņa sāk pamazam atjaunoties tikai no tā laika, kamēr latveeši nākuši Kreevijas valsts sastāvā.

II. ZEMGALEEŠI PIRMAJĀ BALTIJAS KRUSTAKAŅU LAIKMETĀ.

I. Vispārejee un veetejee Baltijas politiskee apstākļi.

XII. gadusimtenim izejot, Daugavas grīvā parādas pirmo reizi krustnešu bari no Reetrumu Eiropas. Tee bija tās parādības sekas, ka tolaiku visuvarenee Romas pāvesti no Eiropas rīkoja nemitīgus krusta kaņus uz Palēstinu, eekaņot „Jēzus Zemi“ un izplatīt katoļu baznīcu starp neticigajeem. Ši katoļu baznīca no Dānijas un Zveedrijas jau pāris simtu gadus, no Karļa Leelā laikeem sākot, teecās eespeestees Baltijā, lai gan bez paleekamām sekmēm. Jau tad katoļu misionari bija nākuši uz Baltiju un Prūsiju (kuņa

tolaik bija apdzīvota no latveešu radeem, senajeem prūseem), un 1048. gadā pee Domesneses Dundagā bijusi celta katoļu baznīca. (No tam cēlees vārds „Domesnes“ = baznīcas rags). Līdzī Reetrumu Eiropas tirgotajeem bija atnākuši un apmetušeem pee Daugavas un Gaujas: Salaspilī, Ikšķilē, Turaidā un citur katoļu garīdzneeki. Tee sāka sludināt kristīgu ticību veetejeem latveešeem. Bet šo garīdzneeku ilggadīgajai meerīgai sludinašanai nebija gaidīto panākumu, jo Baltijas eedzīvotāji bija labi apmeerināti ar savu veco ticību, kuŗa arī atzina to pašu veenīgo Deevu, tikai citādā veidā, nekā kristīgā ticība. Tadēļ katoļu garīdzneeki sāka saukt uz Baltīju krustnešus, kā to turpmāku sīkāk redzesim.

Katoļu baznīca un šee krustneši atrada toreiz Latvīju sadalītu daudzās patstāvīgās valstīs, kuŗu veenīgā kopotāja ideja bija senā ticība. Latveešu valodas robežas bija tolaik daudz plašākas nekā tagad, tikpat uz īgauņu, kā arī uz kreevu un leišu pusi. Katru valsti pārvaldīja savi eedzimti valdneeki jeb ķēniņi. Zemgale bija veena tāda ķēniņa valsts, gan visustīprakā un bagātākā starp latveešu valstīm. Tagadejee lejaskurzemneeki jeb kurši sastādīja Kurzemes valsti, kuŗas galvas pilsēta bija Kuldīga. Tagadejā Augš Kurzemē bija sēļu valsts. Latvīja uz zeemejeem no Daugavas arī sadalījās vairākās patstāvīgās valstīs, no kuŗām minamas Latgale, Tālava, Vidzeme (Idumeja) un citas. Šo valstju galvas pilsētas atradās pee leelakām upēm un satīksmes ceļeem. Tā, Latgales ķēniņš dzīvoja Ģersikā pee Daugavas, Tālavas valdības centrs bija Bēverīņa (Valmeera) pee Gaujas u. t. t.

Par šeem krusta kuŗu un katoļu baznīcas pirmajeem laikeem sneedz ziņas Latveešu Indriķis, to laiku aculeecineeks. Latveešu Indriķa kronika rakstīta ap 1225. gadu, kā ziņojums pāvestam. Indriķis bija bīskapa Alberta mācekļis un 1208. gadā, 23 gadu vecumā, tika eesvētīts par prēesteri. Notikumus XII. gadsimteņa beigās viņš atstāsta vairāk pēc dzīrdešanas no nostāsteem. Viņa pirmās kronoloģiskās ziņas atteecas uz apmēram 1184. gadu. Pamatīgas ziņas eesākas ar bīskapa Alberta laiku un tad it sevišķi no 1205. gada, kad Latveešu Indriķis vareja jau būt notikumū aculeecineeks. Viņa laika grāmatas eesākums stāsta īsumā par katoļu baznīcas pirmajeem soļeem Baltijā un par krusta kuŗu sākumu, kā arī jau tūlīt par zemgaleešeem, kuŗi ar katoļu baznīcu jau tūlīt nāca sakarā caur savu jūras ceļu, gan uzturedami draudzību un meeru ar Rīgas bīskapu, gan vesdami nīknus kuŗus.

II. Katoļu baznīcas nostiprinašanās Latvijā un viņas pirmie sakari ar zemgalešiem.

Zem nosaukuma „lībeeši“ dažkārt saprot sāmu*) tautības laudis, kas kā kuģnieki un zvejnieki no zemeļiem (daži pētnieki peejem, ka sāmiskie lībeeši atvēsti iz Karulijas t. i. Austrumu Somijas, jo etnografiskā un valodnieciskā ziņā sāmiskie lībeeši visuvairāk līdzinājas karuļiem) kā zemgaļu kara gūstekņi noņemti Daugavas un Gaujas lejas galos un dzīvojuši kopā ar eedzīmtajiem latvešiem-zemgalešiem. Sāmu bija samēriģi maz un tapēc ari vēlāk tee galīgi pārlatvojušees. Sāmiskie lībeeši kopā ar latvešiem dzīvoja visuvairāk tirdzniecības un zvejniecības veetās, gar upēm un jūrmaļu: Ikšķilē, Salaspilī, Turaidā un Limbažu jūrmaļā. Šo apgabalu eedzīvotaju leelakā daļa bija latveši resp. zemgaleši, bet tā ka Latvešu Indriķis visus šos novadus kopā sauc par Lībiju, tad ari visus tās zemes eedzīvotajus dēvē par lībeešiem. Pareizaki tomēr būtu izšķirt latviskos lībeešus un sāmiskos lībeešus. No kam cēlees vārds Lībija, nav zinams, bet domājams gan, ka tas ir sensenais veetejs latvešu nosaukums šis agrakās Zemgales sastāvdaļas apzīmešanai. Sāmi jeb vēlākie sāmiskie lībeeši mazpamazam bija noņemti Lībijā ne agrak kā no VII. un VIII. gadusimteņiem sākot. Sāmus te noņemtajā gar upēm un jūrmaļu kā zvejniekus, jo šo amatu tee bija peekopuši zemeļos, savā dzimtenē. Ar maisito tautu, latviskī-sāmiskajiem lībeešiem tad nu visupirms satikās katoļu baznīca. Peeminams, ka starp latviskajiem un sāmiskajiem lībeešiem satiksme bija meerīģa, jadomā, radniecīģa; tāpat lībeeši dzīvoja meerā ar citām latvešu ciltīm, bet gan kaņoja ar īģaņiem.

Tā ka Lībija ir senā Zemgales daļa, apdzīvota no zemgalešu cilts, un no šeeenes patstāvīģā Zemgales valsts visupirms nāca sakarōs ar katoļu baznīcū un līdz ar to uzsāka savus slavenos brīvības kaņus, tad apskatisim īsumā eepreekšejos notikumus Lībijā, kuģi izsauca tālakos notikumus visā Zemgales valstī.

Notikumi no 1184. līdz 1196. gadam. Latvešu Indriķis raksta: „Reiz dzīvoja Zegebergas klosterī, Holsteinas zemē, kāds godajams vīrs Meīnards, ceenijameem sirmeem mateem, sv. Augustina ordeņa preesteris. Viņš nāca veenīģi Krištus un

*) „Sāmi“ ir latvešu valodā kopīģs apzīmejums preekš īģaņiem, someem, karuļiem, lapeem un citām šeem radniecīģām tautām. Šis apzīmejums sastopams jau mūsu teikās un pasakās.

deevvārda sludināšanas dēļ tirgotāju pavadībā uz Lībiju. Jo būdami ar libešeem draudzībā, kristigee tirgotāji mēdza beeži pa Daugavu braukt uz Lībiju. Dabujis nu atļauju un dāvanas vēl klāt no Polockas ķēniņa Valdmeera, kam libeēši, pagāni būdami, maksāja meslus, minetais preesteris ķērās sirdīgi pee Deeva darba, sludinadams deevvārdu un taisidams Ikšķiles ceemā baznicu. Šai ceemā likās visupirms kristitees Kulevena tēvs Ilons un Alona tēvs Veelsonis, kuņēem sekoja citi.

Nākošajā zeemā izlaupija Lībiju leiši un aizveda daudz ļaužu gūstneecībā. Vairidamees no leišu negantībām, tas pats preesteris eebēdza līdz ar kristigajeem ikšķileešeem mežā. Leišeem aizejot uz savu zemi, norāja minetais Meinards Ikšķiles libeēšu nesapratību, ka teem neesot pašēem sava ceetokšņa, un solija rūpetees, ka viņi savu pili varetu uzcelt, ja ikšķileēši apsolitos palikt par pastāvigeem Deeva bērneem. Tee bija ar meeru, apsolījās un ar zvērastu ap-leecināja, ka peejemšot kristību. Nākošajā vasarā Meinards salīga tadēļ amatneekus un mūrneekus. Libeēši apsolija tikmēr pa otram kārtam, ka pateesi peejemšot krustu. Eekams eesāka Ikšķiles pili celt, kristijās daļa ļaužu, un pārejee solijās, lai gan leekulīgi, ka pēc pils pabeigšanas kristišotees ari viņi. Mūri nu pacēlās no pamateem. Pils peektā daļa nāca Meinarda īpašumā, jo šī daļa bija celta uz tās veetas, kuŗu Meinards preekš baznicas bija pircis. Pilij beidzot nākot gatavai, nokristitee libeēši atkrita, un kas vēl nebija no jauna atdzimuši, leedzās peejemt ticību. Tomēr Meinards neatstājās no eesāktā darba.“ — Vēlak viņš ar ikšķileešeem atkal sameerinājās.

Tādā kārtā, caur dažadeem kompromiseem ar libešeem, ka-toļu ticība sāka nostiprinātees Daugavas malā. Tālak Latveēšu In-driķis stāsta, ka ikšķileēšu kaimiņi zemgaleēši (baldoneēši), izdzir-duši par ikšķileēšu kristišanas, braukuši pār Daugavu ar kuģeem, lai jauncelto pili apkaŗotu, bet atraduši pee kristigajeem stipru pre-tošanas. Redzams, Meinards starp libešeem bija pratis organizet sev stipru peekriteju partiju. Raksturīgi, ka Meinards visupirms apmetās Ikšķilē, kur bija veenkāršs ceems, bez jebkādas pils vaj ceetokšņa. No tam redzams, ka eesākumā libeēšu valdneeki jeb kungi kristigai ticībai nepeekrita, bet pēdeajā sāka izpla-titees visupirms pee veenkāršās zemneeku tautas zvejneeku ceemā Ikšķilē.

Latveēšu-libeēšu pils jeb valdības centri tolaik atradās attā-laku no Ikšķiles: Dolē, Leelvārdē, uz Rīgas kalna un citās veetās

uz Daugavas, kā arī uz Gaujas. Tagadējā Ikšķīles novada senču pils atradās pie Ogres eetekas Daugavā, Ogresgalā, uz tā sauktā Ķenckalna*), kur, pēc uzglabājušēmees ļaužu nostāstiem, senāk bijusi Rīga, kas nozīmē tik daudz, ka te bija senā Daugavas lībeēšu galvenā pils. Uz Ķenckalna senču pils veeta vēl tagad novērojama. Vēlāk, kad katoļu bīskapa vara Lībijā nostiprinājās, un bīskapa sēdekļis, caur kompromisu ar Turaidas ķēniņu Kaupi, tika pārcelts uz Kaupim peederigo Rigas pili, Rīga palika par Lībijas un vēlāk par visas Latvijas galvaspilsētu. Senā Rigas pils (tā sauktais „Vecais kalns“) atradās pie Rigas jeb Rīdziņas upes (Daugavas attekas); starp šo atteku un Daugavu atradās tā saucamā Rigas sala jeb tagadējā Eekšrīga. Vēl bīskapa Alberta laikā Rīga atradās Kaupja īpašumā. Ka agrāk Daugavas lībeēšiem Ogresgalā ir bijis galvenais centrs, par to leecina arī Latveēšu Indriķis, jo, pēc viņa ziņām, Ogresgalā sanāk uz sapulci visi Lībijas kungi, lai apspreestu kara gaitas**).

Tā tad redzējam, ka kristīgā ticība caur Meinardu visupirms sāka izplatīties veenkāršās tautas starpā Ikšķīles ceemā. Vēlāk, kad Meinards tapa eecelts par pirmo Latvijas bīskapu un dabuja leelaku palīdzību no Romas, viņš vareja peesolit stipru politisku palīdzību latveēšu-lībeēšu valdneekiem, kuri tolaik nejutās nodrošināti pret Polockas ķēniņu. Meinards teem apsoliija politisku patstāvību zem Romas pāvesta virsvaldības. Tādā kārtā veetejee zemes valdneeki tika labprātīgi peevilkti pie kristīgas ticības. Visupirms kristijās Turaidas Kaupis, kuŗš vēlāk Rīgu atdeva bīskapam, pēc tam Leelvārdes, Doles, Aizkraukles, Siguldas, visas Tālavas un Vidzemes latveēši, kā arī latgaleēši jeb augšgaleēši,— ar veenu vārdu sakot, visas latveēšu zemes uz zeemeleem no Daugavas, kuŗas līdz šim bija sakarōs ar Polocku un pa daļai arī ar Pleskavu. Kreeveem padevīgee Kokneses un Ģersikas valdneeki teek no zemes padzīti līdz ar saveem peekritejeem. Tādā kārtā, t. i. pilnīgi meera ceļā nodibinājās tā sauktā Livonija jeb Sv. Marijas valsts, kuŗa pēc savas izcelšanās un īpatnības bija skaidri latviska un vēl līdz XVI. gadusimtenim tika dokumentōs saukta par „Latviju“ (Lettonia-Lettland), ar kuŗu vārdu apzīmeja tagadējo Vidzemi kopā ar Latgali. Pie šīs Latvijas, kuŗa bija jaunās valsts kodols, XIII. gadusimtenī

*) Ķencis — ķēniņš.

***) Ogresgalā kādā sapulcē starp lībeēšu vadoņiem izceļas ķildas un šķelšanās, pie kam divi no viņiem, Ķīrans un Lejans, kas peejēmuši kristību, teek nonāvēti, mirdami mocekļu nāvē.

caur izdevigēem kaŗēem pēveenojās arī Igaunija un Kurzeme līdz ar Zemgali, kuŗas tad visas nosauca ar kopīgu vārdu par Livoniju. Latvija (Lettonia) tad palika par Livonijas videjo un galveno provinci, par viņu min vēl visās XVI. gadusimteņa kronikās. Tādi bija tee vispārejee politiskee apstākļi, kuŗi, sākot ar XII. gadusimteņa beigām un XIII. gadusimteņa eesākumu, izsauca Livonijas jeb Sv. Marijas valsts nodibinašanos zem Rīgas bīskapa virsvaldības.

XIII. gadusimteņa eesākumā, kā redzejām, visas latveešu zemes uz zemeļeem no Daugavas atradās zināmās sakarās ar Kreeviju. Kuŗā laikā šīs zemes nāca pēe Kreevijas, tas nav skaidri zinams. Varbūt tas bija jau no Kreevijas dibinašanas laikeem, t. i. IX. gadusimteņa, jo zinam, ka jau pirmā Kreevijas valdneeka Ņurika brālis Truvors no 862. gada valdīja Izborskā, netālu no Aluksnes, t. i. novadā, kuŗš tolaik bija apdzīvots no latveešeem. Ši pirmatneja pēederība pēe Kreevijas varetu atteektees it sevišķi uz latgaleešeem un istajeem vidzemneekeem. Turpreti zemgaleešu ciltis Daugavas lejas galā (tagadeja Rīgas aprinķi) gan būs nākušas sakarās ar Kreeviju tikai vēlākās gadusimteņās, jo redzam, ka vēl ap 1100. gadu zemgaleeši ved ar polockeešeem nīknus kaŗus dēļ virsvaldības pār Daugavas lejas galu. Turpreti, laikmetā no 1000. līdz 1100. gg. zemgaleeši (tāpat kā kuŗši) ved netraucēti plašu jūras tirdzniecību un arī kaŗus ar Zveedriju un citām ārvalstīm, no kam slēdzams, ka Daugavas eeteka jūrā tad vēl atradās pilnīgi zemgaleešu varā. Ap XII. gadusimteņa beigām, kā redzejām, kreevi jau bija eeguvuši savā varā izeju iz Daugavas, un pēe Polockas valsts atradās arī „libeeši“. Zemgales satiksme ar ārzemēm tad tapa stipri eerobežota. Istā Zemgale tad aprobežojās veenīgi ar Leelupes un viņas pēeteku apgabalu, no kuŗa bija īpaša izeja uz Baltijas jūru caur Zemgales Vārteem (Leelupes eeteku jūrā jeb t. s. Buļupi). Tā ka Daugavas eeteka un Leelupes eeteka atrodas veena klāt pēe otras, un pā daļai viņas ir kopīgas (caur galveno Leelupes noteku uz Daugavu), tad, saprotams, starp zemgaleešeem un polockeešeem valdīja pastāvīgi kaŗi, jo tikpat pirmee apdraudeja Daugavas grīvu, kā otrēe Zemgales Vārtus un kaiteja veens otra tirdzniecībai.*) Zemgaleešeem pēe tam bija zināmas preekš-

*) Pēc geologu domām, Leelupe visupirms bijusi tikai Daugavas pēeteka. Kā radusees teešā izeja uz jūru caur Buļupi jeb Zemgales Vārteem,—dabiski vaj mākslīgi, nav droši noteicams. Tikai eevērojams, ka zemgali teešam meklejuši Leelupes izeju uz jūru tālak no Daugavas grīvas, uz ko norāda aizsērejusais

rocības, jo viņu zeme sneedzās teeši līdz pašai Daugavai (no Daugavas grīvas līdz Sērenei), kamēr polockeeši vareja aizsargāt savu izeju uz jūru tikai neteeši, ar latgaleešu un libeešu starpniecību. Aiz mineteem apstākļiem arī skaidri saprotams, kāpēc zemgaleeši atradās pastāvīgā kara stāvoklī ar latgaleešiem un libeešiem: Zemgale (tāpat kā Sēlija un Kurzeme, t. i. visa Latvija uz deenvideem no Daugavas) bija politiski patstāvīga valsts, kamēr Lībija, Vidzeme un Latgale bija tikai Kreevijas sastāvdaļas, un ja zemgaleeši karaļa ar kreeveem, tad viņiem tikpat bija jākara arī ar latgaleešiem un libeešiem. Tapēc arī redzam no Latvešu Indriķa kronikas, ka zemgaleeši pastāvīgi uzbrūk gan Ikšķilei, gan Rigai, gan arī taisa tālakas kara gaitas uz Vidzemi. Tādā kārtā, tagadējais mazais pretstats starp kurzemneeķiem un vidzemneeķiem cēlees vēl tajos senos laikos, kad zemgaļi un kurši, brīva tauta būdami, karaļa pret libeešiem un latgaļiem resp. Polocku un Pleskavu. Tai laikā leiši, kuŗi arī bija brīva tauta, atradās pastāvīgā draudzībā ar zemgaļiem. Starp leišiem un zemgaļiem kara nav bijuši, bet gan leiši eet netrauceti caur Zemgali karaļot uz Vidzemi, Igauniju un Latgali. Tapēc arī Latvešu Indriķis saka, ka latgaļi un libeeši bijuši itkā zemgaļu un leišu laupījuma teesa. Arī Meinarda laikā, kā redzējam, leiši posta Lībiju, un Meinards var katoļu baznicu un bīskapa sēdekli Lībijā tapēc jo veeglak nodibinat, ka apsola baznīcas palīdzību arī pret neticīgajiem zemgaļiem un leišiem.

Greezisimees tagad atpakaļ pee Meinarda un paskatisimees, kā viņš ar mazeem eesākumeem, pateicotees tikai savām politiskām spējām, nostiprinajās Lībijā un kā izauga visa Rigas bīskapa vara. Pēc tam, kad Meinards bija palīdzējis uzcelt pili ikšķileešiem, viņš eet pee salaspileešiem, kuŗi arī no zemgaļiem un leišiem bija stipri apdraudeti, un dod teem padomu uzcelt pili, pee kam Meinards dabū no pils veenu daļu, kā arī teesību, celt tur baznicu. Salaspils tika celta salā Daugavā, augšpus Doles, un šis pils veeta vēl tagad redzama. Meinards bija pratis tapt ikšķileešiem un salaspileešiem par padoma devaju un garigo vadoni. Pēc ikšķileešiem likās kristitees arī daudzi salaspileeši, no kuŗiem seši pirmee bija Viliends, Uldenagons, Vadis, Valdekons, Garvēdars un

senlaiku kanālis uz jūru pee Slokas. Peezīmejams, ka senatnē Daugavas grīva atradās vairak uz zeemeļiem, pee tagadejiem Vec-Āķem, t. i. tālak no Buļupes resp. Zemgales Vārteem. Sensenā grīva tagad aizsērejusi.

Veesonis. Pēc vārdeem spreekot, Salaspils libeēši, tāpat kā ikšķileēši, bija latveēšu tautibas.

Taisot abas minētās pilis, preesteris Meinards 1186. gada tika no Brēmenes arķibīskapa eecelts par bīskapu.*) Bet libeēši bija viltīgi ļaudis. Tikko tee bija pili uztaisījuši, tee pajēma visu pili preekš sevis un Meinardam negribeja nekādas vēribas vairs peegreest. Tee vairs nekristijās, un daži no teem, kas bija agrak kristijūsees, nomazgāja Daugavā savū kristību, sūtidami to atpakaļ uz Vāczemi. Tāpat viņi Meinardu un viņa palīgu, mūku Teodoriku, sāka visadi kaitinat un gribeja Teodoriku pat zeedot saveem deevēem, jo teica, ka viņš esot vainīgs pee ta gada neražas. Te nu Meinardam vajadzēja sajemt kopā visas savas diplomatiskās spējas un eeinteresēt libeēšus vairak preekš baznicas. Viņš ar dažadeem apsolījumeem prata libeēseem un viņu vadoņeem eedvēst domas, ka vajaga izsaukt no Reetrumu Eiropas kādus krustnešu spēkus, kas būtu neveen atspaidis baznicai, bet stiprinatu ari pašu libeēšu politisko patstāvību.

Pēc tam Daugavas libeēši un bīskaps sāka vest sarunas ar atbraukušajiem ārzemes tirgotajiem, lai pēdejee sarunatu krustnešus no Dānijas, Zveedrijas, Vācijas un citām Reetrumu Eiropas zemēm un, ja eespējams, lai atvestu lidzi vēl kādu bruņotu apmācītu kaŗaspēku, kas varetu jaundibinamo baznicas valsti stiprināt. Bet, kā leekas, viltigee libeēši maz ticeja viseem Meinarda solījumeem, jo, tikko tirgotaji bija aizbraukuši, salaspīleēši jēmās bīskapu atkal kaitinat un apsveica to ar Jūdasa sveiceenu (kā izsakas deevbijīgais Latveēšu Indriķis): „Sveiks, Rabi! cik maksā Gotzemē vadmala un sāls?“

Ar šeem vārdeem libeēši lika nomanīt, ka viņi tura uz Meinardu kādas aizdomas, itkā viņš kādās veikala vaj patmīligos nolūkās uz Lībiju būtu atbraucis. Tālak deevbijīgais Latveēšu Indriķis raksta: „Aiz rūgtuma pilnas sirds bīskaps nevarēja atturet asaras, aizgāja uz Ikšķīli un apmetās savā dzīvoklī. Solījuma atgādīšanai viņš noteica deenu, kurā lai ļaudis pee viņa sapulcetos. To deenu ļaudis neeevēroja un solījuma neizpildīja. Aprunajees ar savejeem, bīskaps nodomāja tapēc eet uz Igaunūzemi, lai aizbrauktu uz Gotzemi ar teem tirgotajiem, kas tur bija palikušees pa zeemu. Libeēši tīkmēr sagatavojās, ceļā viņu nogalināt, bet turaideetis Anis viņu brīdināja neeet. Un tā daudzkārtīgi bīskapa nodomeem izjūkot, tas atgriezās uz Ikšķīli, neeespēdams to zemi atstāt. Tapēc viņš

*) Tapēc šo 1186. gadu var uzskatīt par Livonijas jeb Sv. Marijas valsts dibināšanas gadu. •

sūtija brāli Teodoriku no Turaidas slepeni kā vēstnesi uz Romu pee Svētā Tēva pēc padoma. Redzedams, ka nevar no šīs zemes izeet, Teodoriks peemānija libeešus ar nevainīgu viltību, sēsdamees zirgam mugurā, apvilcees preesterja drēbes, ar grāmatu un svētītu ūdeni, itkā gribedams apmeklet kādu vājneeku. Un noteikdams to par savas ceļošanas cēloni ikkatram, kas ceļā viņu izprasija, viņš izbēdza no tās zemes un nonāca pee Svētā Tēva. Dzirdejis par kristīgo skaitu Latvijā, Svētais Tēvs bija tats domās, ka viņi neesot atstājami, bet pamudinami turet ticību, kuŗu tee peejēmuši paši no laba prāta. Un Svētais Tēvs dāvināja viseem teem grēku atlaišanu, kas uzjēmuši krustu, eetu uzmodinat šo pirm-draudzi (t. i., kas eetu krusta kaŗā uz Latviju).

Godam peeminamais bīskaps Meinards eegūlās pa tam pēc daudzām grūtibām un sāpēm nāves gultā, aicināja pee sevis, manidāms nāvi klātu esam, Libijas un Turaidas kungus un apklausīnājās, vaj pēc viņa nāves tee atkal vēletos savu bīskapu. Viņi atteica, ka labprāt gribot jaunu bīskapu kā savu tēvu. Un pēc necik ilga laika bīskaps beidza savas deenas.

No augšejām Latveešu Indriķa ziņām redzami katoļu baznīcas pirmee soļi Latvijā, bet no šām ziņām ari redzams, ka Latveešu Indriķis, uzsvērot baznīcas grūto un apdraudeto stāvokli, ar nodomu meklē pēc eemesleem, kuŗi lai attaisnotu krusta kaŗus uz Latviju. Vidzeme un Latgale gan, kā vēl vēlāk redzesim, peejēma katoļu ticību labprātīgi un par to mantoja politisku patstāvību, bet Zemgales, Kurzemes un Igaunzemes peeveenošanai bija vajadzīgi krusta kaŗi.

No zemgaleešu toreizejā stāvokļa skatotees, var teikt, ka viņem šis Meinarda laikmets, no 1184. līdz 1196. gadam, izlikās un pagāja gaŗam gluži neeevērojams. Viņi redzeja tikai to, ka uz Daugavu un uz Leelupi, kā agrakus laikus, katru gadu brauca daudz ārzemju tirgotāju: zveedri, dāņi, vāceeši, angļi un citu tautu peederigee, un ka pee Daugavas bija atnākuši ari katoļu preesteri. Tas viss. — Pee Ikšķīles starp libeešeem un viņu kaimiņeem zemgaleešeem (baldoneešeem), kas dzivoja Daugavas kreisajā krastā, notika mazas sadursmes (kuŗām gan bija tikai veetejs raksturs), kas izskaidrojams tikpat ar zemgaļu politisko naidu pret libeešeem un latgaļeem, kā ari ar ticības jūtām, jo zemgaļeem tas nebija pa prātam, ka turpat pee viņu zemes robežām cēlās kāds jauns apceetinajums, no kuŗa izplatījās naidīga kustība pret veco latveešu ticību. Taču tee šo apceetinajumu aizķeŗ tikai dažureiz gaŗam ejot,

bez kādām leelām kaŗa gaitām. Jaunceltā kristīgā Ikšķiles pils, kuŗas pamati redzami blakus tagadejāi Ikšķiles baznicai, ir bijusi neleela torņveidīga mūra ēka. Ikšķiles pils bija mazaka un vājaka par libeešu senajām senču pilīm un valdības centreem un bija bez leelakas stratēģiskas nozīmes, kamdēļ arī zemgaļi tai sevišķas eevēribas nepeegreeza.

III. Pirmee krustneši Latvijā.

Lai gan jau pirmais Latvijas bīskaps Meinards no pāvesta dabuja atļauju sludināt krusta kaŗu pret katoļu baznīcas pretineeķeem Baltijā, tomēr pirmos krustnešus uz Ikšķili atveda tikai otrais Latvijas bīskaps Bērtulis, kuŗu ar pāvesta atļauju eeēla Brēmenes arķibīskaps. Bērtulis atnāca pirms bez krustnešeem uz Latviju un apmetās turpat Ikšķilē, bet kad libeeši manija, ka bīskaps teem nekāda leela politiska atspaida nedod, tee pret viņu sāka izturetees nevērigi un ar nicinašanu, pārmesdami, ka „bīskaps un kristīgee tikai dēļ savas nabadzības nākot uz Latviju.“ Tad Bērtulis nogāja uz Vāczemi*) un ar pāvesta atļauju sludināja krusta kaŗu pret neticigajeem Baltijā. 1298. gada pavasarī ar pirmo krustnešu pulciņu, kādeem pāris simts vīreem, Bērtulis atgriezās Daugavas grīvā, lai stiprinātu ar šeem vīreem Ikšķiles garnizonu. Bet libeeši pa bīskapa ilgo prombūšanas laiku bija uz bīskapa spēku zaudejuši katru uzticību un, bez tam, atvestais krustnešu pulciņš teem izlikās pārak mazs, lai tas teem varetu kādu nopeetnu pabalstu dot, un tapēc libeeši grib pavisam no bīskapa atkratītees. Šis bija tautu tikai sarīdījis pret stipraķeem kaimiņu pagāneem un Polockas kreeveem, bet pats nopeetas palīdzības nevareja sneegt. Libeeši negrib bīskapa uz Ikšķili laist un pee Rīgas pils (pee t. s. „Vecā kalna“) 24. jūlijā 1198. gadā apkauj visus krustnešus un līdz ar to nogalina bīskapu Bērtuli, kuŗu nodur ar šķēpu libeešu kungs Imanta. Var redzet, ka tōreiz starp Daugavas libeešeem pastāveja divas partijas: kristīgā un vecā kungu partija. Pēdeķā bija jēmusi vīrsroku, jo, kā jau teikts, bīskaps nekādas palīdzības libeešeem nebija sneedzis. Pēc tāda bēdīga iznākuma ar bīskapu Bērtuli un pirmajeem krustnešeem kristīgai partijai pavisam sašķūk dūša un

*) Vāczeme (t. i. Vakarū zeme) pee senajeem latveešeem apzīmeķa visu Reetrumu Eiropu un nekādā ziņā nebija saistīta ar vācu tautību. Tikai vēlāk šis vārds sāķa apzīmēt tagadeķo vāceēšu apdzīvoto zemi.

vecā kungu partija grib iznīcināt visas saites ar pāvestu. Rudenī 1198. gadā padzen no Lībijas arī visus kristīgos garīdzniekus. Tā bēdīgi izbeidzās bīskapa Bērtuļa deenas un pirmee krustneši Latvijā.

Zemgaleeši gan arī dzirdeja par šiem libeešu savstarpīgieem strīdeem un ķildām, bet tee, no sava stāvokļa skatoties, vareja tikai nopreecatees, ka viņu eēnīstee libeeši tā savā starpā saķīlidojušeēs, un līdz ar to svešās ticības preesteri, kā arī konkurences tirgotāji bija dabujuši pēreenu.

IV. Alberts — trešais Latvijas bīskaps un bīskapa sēdekļa pārcelšana uz Rīgu. Cīņa dēļ Zemgales Vārteem.

1198. gadā par trešo Latvijas bīskapu pāvests apstiprināja Brēmenes prāvestu Albertu, to vīru, kurš galīgi nostiprināja katoļu baznīcu Latvijā, kuŗu tad tas pilnīgi pārvērtā par Sv. Marijas valsti zem pāvesta virsvaldības. Bīskaps Alberts uzsāka arī pirmos kaŗus ar zemgaleešeem. Alberts uz Latviju bez krustnešeem nemaz nenāk, jo pārzin labi libeešu politisko stāvokli un vēlešanās. Uz viņa preekšlikumu pāvests izsludina krusta kaŗus uz Baltiju, līdzīgi krusta kaŗeem uz Palestīnu. Tāpat kā Palestīna bija Jezus zemē, tā Latvija tika apdāvināta ar sevišķām privileģijām un eecelta Sv. Marijas zemes godā. Tad tikai vasarā 1200. gadā Alberts ar krustnešeem uz 28 kuģeem brauc uz Ikšķīli. Pēc kuģu skaita spreežot, viņam vareja būt līdzī 1000 krustnešu. Lībeeši šoreiz leekas būt eepreecināti un manto leelaku pārleecību, ka pāvests teem teešam grib nopeetnī palīdzēt. Tee bīskapu uzņem ar meeru. Rudenī bīskaps Alberts ar krustnešeem brauc atpakaļ uz Vāczemi, bet pirms tam noslēdz līgumu jeb kompromisu ar veco libeešu kungu partiju. Starp libeešu valdneekēem atrodas veens, kuŗš ar sirdi un dvēseli peeķeŗas kristīgai ticībai — **T u r a i d a s ķ ē n i ņ š K a u p i s**. Alberts rīkojas visleelākā saderībā un draudzībā ar Kaupi, un pēdejaīs dāvina bīskapam savu Rīgas pili līdz ar apkārtejo pilsētīņu, kurp Alberts pārceļ no Ikšķīles bīskapa sēdekli. Tādā kārtā Alberts pecturas pee pretejas politikas, nekā viņa preekšgājeji. Meīnards un Bērtulis bija meklejuši atbalstu vairak veenkāršajā tautā, kamēr Alberts mēģināja visupirms saprastees ar tās zemes kungeem. Pēdejee, saprotams, eelaizās tikai ar to norunu, ka pāvests viņeem sūta kādus leelakus palīga spēkus. Preesteri Teodorīku bīskaps

atkal sūta uz Romu pee pāvesta pēc atļaujas, sludināt jaunu krusta karu uz Baltiju, jo šāda sevišķa atļauja bija vajadzīga katram krusta karu gājeenam. Teodoriks atļauju arī dabuja un izskaidroja Romā sīkāk kara plānu, pēc kuŗa visupirms apkaŗojami Zemgales Vārti. Tādā kārtā Zemgales ostai (Mintavai—Jelgavai) būtu nogreesta katra tirdznieciska satiksme ar ārzemēm, un Rīga tad varetu uzplaukt par tirdzniecības pilsētu. Par to Latvešu Indriķis raksta: „Uz šī brāļa Teodorika uzstāšanās un lūgšanām Svētais Romas Tēvs aizleedza pee baznīcas lāstu soda apmeklet zemgaleešu ostu viseem, kas brauktu uz Latviju tirgošanās dēļ. Vēlāk, tam peekrīdami, arī tirgotāji paši pēc kopīgā nospreeduma uzlika šai ostai aizliegumu, tā ka katram būtu laupama manta un dzīvība, kas turpmāk eedrošinātos šo ostu apmeklet tirgošanās dēļ.

Kad tapēc divus gadus pēc tam daži tirgotāji grībeja laust savu apsolījumu, visi citi tirgotāji viņus no sākuma gauži lūdza, neet uz Zemgali, bet kad tee tomēr neevēroja Svētā Tēva likuma un nicināja tirgotāju kopīgo spreadumu, tad teem braucot uz kuģeem pa Daugavu lejup, speedās tee citi viņeem ar saveem kuģeem virsū, redzot viņu pārgalvību. Sajēmuši un nomocijuši beidzot divus vīrus, viņi peespeeda tos citus greestees atpakaļ.“

Līdz ar to tika apkaŗoti arī Zemgales Vārti, pa kuŗeem tirgotājus nelaida Zemgalē eekšā uz Mintavu (Jelgavu). Tādā kārtā bīskaps Alberts spēra savus pirmos naidīgos soļus pret zemgaleešeem, grībedams kaitēt viņu ārzemes tirdzniecībai un līdz ar to veicināt savas galvas pilsētas Rīgas uzplaukšanu. Rīga nu uzmetās par nopietnu konkurentu Mintavai.

1201. gada pavasarī bīskaps Alberts ar krustnešu pulciņu atkal atgriezās Latvijā un ar Kaupja un lībeešu palīdzību sāk eerīkot Rīgā tirdzniecības ostu. Šī pirmā Rīgas osta atradās pee Rīgas upītes (Rīgas upītēs jeb Rīdziņas veetu tagad eejem Rīdziņas eela). Līdz tam laikam Rīga bija tikai pils un zvejneeku meests, jo tirdzniecības veeta te nebija izdevīga pārak neaūglīgās apkārtnes dēļ. Līdz ar pāvesta aizliegumu, kristigeem tirgotājeem braukt uz Zemgales ostu Mintavu, Rīgā pa Leelupi un Daugavu peenāca arī Zemgales preces, kuŗas tad Rīgā pārlādeja un veda uz ārzemēm. Vecā Rīgas ostas pilsēta bija itin maza un eejēma platību starp tagadejām Rīdziņas, Grēcīneeku, Kungu un Karļa eelām. Šai pat laikā bīskaps eerīkoja arī Sv. Nikolaja klosteri Daugavas grīvā uz salas, eepretim Leelupes eetekai Daugavā, kuŗa veeta vēl tagad redzama vecajā Daugavas

grīvā, kas eet uz tagadejeem Vec-Āķeem. Šis klosteris palika arī par ceetoksni, par pirmo aizsargu Rigai no jūras puses.

Kad Rigas osta tādā kārtā bija eerikota un nostiprinata, atnāca uz Rīgu leišu un kuršu pilnvarneeki un noslēdza ar bīskapu meeru jeb tirdzniecības līgumu; arī leišiem tagad vajadzēja izvest un eevest preces caur Rīgas ostu. Pavasarī 1202. gadā bīskaps ar leelako daļu krustnešu aizbrauca uz Vāczemi un atstāja Rīgā par savu veetneeku Teodoriku, kurš tad dibina Latvijā pastāvīgu kaķeivju saheedribu jeb korporāciju, tā saukto zobenbrāļu ordeni. Šis jaunais kaķeivju ordenis bija itkā bīskapa meesasargu pulks un viņa galvas pilsētas apsargataji. Ordenī eestājās tikpat kristigee libeeši un latveeši, kā arī daži ārzemneeki, kas kā krustneši uz Rīgu bija nākuši.

Latveešu Indriķis raksta:

„Brālis Teodoriks eecēla tai laikā dažus kaķeivju jātneeku brāļus, vairot ticigo skaitu un uzturet viņu drošību starp pagāneem. Svētais Tēvs Inocents III. deva viņeem templeešu ordeņa likumus un zobenu ar krustu, nēsajamus par zīmi uz drēbēm, un nolika tos zem bīskapa. Tas bija tā sauktais zobenbrāļu ordenis.“ Ordenī uzjēma tikai augstako, t. i. kungu un bajāru (seno muižneeku) kārtu peederigos. Veenkāršee kaķeivji un kaķa kalpi netika ordenī uzjēmti, lai gan atradās pastāvīgā ordeņa rīcībā. Ordenis bija tolaik tas pats, kas mūsu laikā pastāvīgais kaķaspēks, un zobenbrāļi lidzinājās tagadejeem virsneekeem.

Tālak Latveešu Indriķis raksta:

„Pēc tam nāca zemgaleeši, kas negribeja ar libeešeem meera, un nodedzināja Salaspils baznicu ar visu ceemu.“ Ap Salaspili un Ikšķili zemgaleeši kaķoja ilgaku laiku un izpostija apkārtejo apgabalu. Pēc tam Teodoriks noslēdza ar zemgaleem meeru un „apstiprināja meeru uz pagānu, t. i. zemgaleešu vīzi.“ Acimredzot, Teodoriks, bidamees no tālakeem zemgaļu uzbrukumeem, deva atkal kristigajeem tirgotajeem atļauju braukt uz Zemgali, jo tas bija galvenais eemesls, kamdēļ zemgaļi sāka kaķu. Zemgales Vārti toreiz vēl bija svabadi un atradās pašu zemgaļu rokās. Tee tirgotāji, kas Rīgas bīskapam neklausija, turpu arveenu brauca bez pārtraukuma, jo te tirgošanās bija plašaka, nekā Rīgā.

Pēc tam Latveešu Indriķis raksta: „Zemgaļi palika par libeešu un kristigo draugeem.“ — Vēl Rīgas bīskapa vara bija par

mazu, lai varetu pret Zemgales Vārteem un Zemgales ostu ko nopeetnaku uzsākt. Veenkāršeem aizleegumeem tirgotaji nelabprāt gribeja klausit un ar varu ari Zemgales vārtus bija gŗūti eejemt, jo tee bija stipri apsargati caur Babites pili. Ŗi senā zemgaļu pils atradās starp Babites ezaru un Leelupi, netālu no Zemgales Vārteem. Kā pretspēku Babites pilij bīskaps, kā jau redzejām, uzcēla Daugavas Grīvas pili un klosteri, kuŗi apsargaja Daugavas izeju no zemgaleešu uzbrukumeem. Tādā kārtā starp bīskapu un Zemgali valdija „bruņotais meers“, kuŗš pastāv vairakus gadus.

Nākošajās 1203. un 1204. gadās Turaidas ķēniņš Kaupis, galvenais kristīgās baznīcas un bīskapa patrons Lībijā, Teodorika pavadībā brauc uz Romu pee pāvesta Inocenta III. Kaupis oficiāli nodod jaunnodibināto Sv. Marijas valsti pāvesta īpašumā un virsvaldībā; pāvesta veetneeks — Rīgas bīskaps tagad formāli skaitas par jaunās valsts pārvaldneeku. Kaupi Romā uzņem ar leelu godu un Svētais Tēvs pats ar to ir ļoti laipns. Kaupis un pāvests izmainas dāvanām. Japeezīmē, ka Kaupis bija netikai Turaidas, bet ari visas Lībijas ķēniņš*) un virsvaldneeks pār viseem libeešu kungeem, tā tad ari pār Daugavas libeešiem. Pēc uzglabajušamees tradīcijām Kaupja meita, kuŗa eepreekš bijusi vaidelote un kristībā dabujusi vārdu Madaļa, cēlusi pirmo baznīcu tagadejā Madleenas draudzē, kur pee baznīcas atrodas senais svētkalns; Madleena atrodas Daugavas libeešu-latveešu apgabālā. Tas ari ir peerādījums, ka senās laikā šis apgabals peedereja pee Lībijas, kuŗas galvas pilsēta bija Turaida. Peeminams, ka Kaupis visās dokumentās teek saukts par ķēniņu (rex) un bez viņa Lībijā netop minets neveens cits ķēniņš. Vēlak ķēniņa vara pārgāja uz Rīgas bīskapu. Līdz 1205. gadam valda meers Sv. Marijas valstī. Zemgales valsts nāk tālakā satīksmē ar Rīgas bīskapu, kuŗš ar to bija noslēdzis „bruņotu“ meeru un draudzību, sākot ar 1205. gadu, un šoreiz sava ķēniņa Veestarta drošā un apzinīgā vadībā.

*) Ķēniņa Kaupja teeše pēcnāceji ir tagadejee kunigaiši un baroni Līveni.

III. VEESTARTS, ZEMGALES ĶĒNIŠ.

I. Veestarts ar zemgaleešiem sakauj leišus pee Ikšķiles.

Ķēniš Veestarts eestājas vēstures gaitā kā kara vadonis un uzvaretājs. Viņš ir visas Zemgales patvaldneeks, un Latvešu Indriķis nosauc viņu par ķēniņu un arī par Zemgales dzimtvaldneeku (Vesthardus major natu de Semigallia). Rimju kronists runā arveenu par ķēniņu (Konic Vester). No tam redzams, ka Zemgalē bija sava eedzimta valdneeku cilts, kuŗā ķēniņa vara pārgāja no auguma uz augumu. Vaj Veestarts tikai 1205. gadā eesāka valdit, nav zināms, bet ap šo laiku viņš jau vareja būt pustumūža vīrs, jo 1219. gadā viņam ir peeaudzis māsas dēls, kuŗš krit pee Mežotnes, un pēc 1230. gada kronikas Veestarta vairs nepeemin, no kam var spreest, ka viņš ap to laiku miris. Tā tad ķēniš Veestarts bija Lībijas ķēniņa Kaupja, bīskapa Alberta un Latvešu Indriķa laika beedrs. Veestarts jau savās jaunības deenās vareja noskatitees visā tai gaitā, kad no 1184. gada sākot katoļu baznica sāka izplatitees pee Daugavas. Kad Latvijas bīskapa sēdeklis bija pārcelts uz Rīgu un pēc tam zemgaleeši noslēguši ar bīskapu meeru un tirdzniecības līgumu, tad Veestarts arī turejās ar bīskapu draudzībā un tālak, kā to tūlit redzesim, mekleja arī vēl kara sabeedribu. Šis sabeedības dēļ Veestarts pat lauž zemgaleešu senseno draudzību ar leišiem un nelaiž pēdejos vairs kaŗot Lībijā. Tādā kārtā Veestarts palika bīskapam un katoļu baznicai labvēlīgs un ļāva pēdejai nostiprinātees Rīgā. Veestarts itkā bija eelaidees politiskā kompromisā ar baznicu. Par Veestarta un bīskapa Alberta pirmajeem kopigeem politiskeem soļeem stāsta atkal Latvešu Indriķis:

„Bīskapa Alberta septitajā un ta Kunga 1205. gadā ap gaveņu laiku, kad šejeenes tautas visuvoirak mēdz sarikot savus kaŗus, izgāja kādi 2000 leišu kaŗeivji zirgōs kaŗā pret igauņeem. Kad nu leiši pa Daugavu uz leju gar pilsētu (Rīgu) gāja, eegreezās tur kāds viņu virsaitis, Svelgate vārdā, bagāts un ļoti varens kungs, līdz ar saveem pavadoņeem. Starp citeem pilsoņeem, kuŗi leišeem no pilsētas ar meeru preti izgāja, pasneedza viņam kāds pilsonis, Mārtiņš vārdā, malku meestiņa. To izdzēris, Svelgate gāja aiz-ejošajam kaŗaspēkam pakaļ un uzrunāja šādi savus kaŗa vīrus:

„Vaj jūs redzejāt, kā rīdzineekem rokas trīseja, kad pasneedza mums meestiņu? Viņi gan laikam no valodām sadzirdejuši mūsu atnākšanu un tapēc, pārjemti no bailēm, nav vēl nostājušees drebet. Šimbrīžam lai vēl atleekam pilsētas izpostīšanu, bet kad būsīm aizsneeguši apgabalus, uz kuŗeem dodamees (t. i. Igauņu zemi), tad sagūstījuši un izdeldejuši eenaidneekus, iznīcināsim šo pilsētu. Jo šis pilsētas pīšļu tikko peetiks mūsu ļaužu dūrēm.“

Nedaudzas deenas vēlāk nāca uz Rīgu Zemgales ķēniņš Veestarts, sadzirdejis leišus ejam kaŗa ceļu, un pārmeta rīdzineekem, ka viņi atļaujot eenaidneekam eet meerā caur savām robežām, jo izzinājuši veetas apstākļus, tee varot vēlāk iznīcinat pilsētu līdz ar viseem eedzīvotajeem. Bet rīdzineeki negribeja aiz sava mazā skaita eesākt kaŗu, eekams bīskaps nebija atnācis no Vāczemes. Tad tas pats Veestarts, kā jau kaŗa kāriģis vīrs, aizdeva viņeem patikšanu kautees, apsolidams teem atvest jō daudz zemgaleešu palīgā un prasija dot viņam kaŗaprātīgus vīrus, kas peedalitos kaŗā un saprastu kautees. Dzirdedami viņa pastāvību, rīdzineeki sacīja, ka gribot peekrist viņa padomam, bet tomēr tikai tad, ja apsolītu no katras Zemgales pils pa veenam galvineekam, kuŗus viņi izlasītos. Ar tādu atbildi Veestarts palika meerā un atgriezās uz savu zemi (t. i. Tērveti). Un viņš pajēma norunatos galvineekus, sapulcināja leelu kaŗaspēku un nāca uz Rīgu.

Un bīskapa kaŗa saime ar zobenbrāļeem un Iksķīles pārvaldneeku Konradu*) līdz ar kādeem citeem, kuŗus vareja peeceest mājās neesošus, aizgāja pee ķēniņa un gaidīja ar zemgaleešem uz kādas paaugstinatas veetas leišus nākam atpakaļ (no Igauņu zemes).

Pa tam izsūtīja uz Turaidu kreetnus izlūkus, kuŗi lai izzinātu ceļu, pa kuŗu nāk leišu kaŗaspēks, un tad to paziņotu. Un Zemgales ķēniņš lika savākt Rīgā pārtikas veelas un peevest tās kaŗaspēkam, kas tālu ceļu bija nācis. Un leiši atgriezās no kaŗa ar daudz igauņu vanģineekeem un ar neskaitami leelu pulku sagūstītu lopu un zirgu un eenākuši Lībijā, gāja no ceema uz ceemu un eegriezās pēdīgi ķēniņa Kaupja ceetoksnī (Turaidā), kur pārguleja pa nakti, palaisdamees uz meeru ar libeešem. Bet zemgaleešu un rīdzineeku izlūki bija leišu gājeenu pamatīgi izzinājuši un atgreesdamees pateica to kaŗaspēkam (pee Iksķīles). Un otrajā deenā

*) No šī Konrada, eedzimta libeešu bajāra, cēlušās vēl tagad Baltijā pastāvošās baronu Ikskilu (ari Gildenbantu) un Meiendorfu dzimtas.

atnāca citi izlūki, kas teica, ka leišu kaŗaspēks nākot taisnā ceļā pār Ropaŗeem uz Iksķili. Par tādu ziņu preecajās viss kaŗaspēks un sataisijās, sacensdamees uz kauju. Nākdami nu ar visu laupijumu un vanģineekeem, leiši eekārtoja savu kaŗaspēku divās daļās, nostādīja vanģineekus vidū un dēļ dziļā sneega gāja pa veenu ceļu cits pakaļ citam. Bet tikko preekšejee nomanija no atrastām pēdām, ka sveši vīri jau gājuši papreekšu, viņi apstājās, bīdamees slepena uzbrukuma, un gaidīja peenākam pēdejo kaŗaspēka daļu ar vanģineekeem un tad sapulcejās ķīli. Kad zemgaleeši un rīdzineekī redzeja leišu leelo pulku, tad viņi sataisijās un nostājās kādā drošā veetā. Nu kristigee greezās pee Iksķiles Konrada un viņu drošināja, uzsākt kauju ar Kristus eenaidneekeem; jo labak esot Kristus dēļ eet godam nāvē, nekā savai ticibai par kaunu negodīgi bēgt.“ Tad kristigee sadūšojās palikt pee zemgaleešem. Iksķileešu un rīdzineeku izbailes ari bija sāprotamas, jo neizdevības gadījumā leiši būtu visupirms izpostījuši Iksķiles un Rigas novadus. Pēc tam ķēniņš Veestarts uzsāk izšķirošu uzbrukumu un ātrā laika pilnīgi sakāva leišus, pee kam pēdejiem uz veetas krita 1200 vīru.

Kronists tālak stāsta:

„Kāds no bīskapa ļaudim, Teodoriks vārdā, atrada Svelgati, kuŗš bija izleelījees iznīcinat Rigas pilsētu un redzedams viņu eevainotu sēzam uz ragavām. viņš to nodūra no sāneem ar šķēpu. Daži kaŗa kalpi, redzedami viņu vēl nāvē raustamees, nogreeza viņam galvu un uzkrāva to uz savām ragavām, kuŗas veenīgi ar leišu galvām bija peekrāvuši. Tika nokauti ari daži no savanģoteem igauņeem. Un tā kristigee, peebeedrojušees zemgaleešem, eeguva pilnīgu uzvaru pār abām tautām, leišeem un igauņeem. Sakāvuši leišus un igauņus, zemgaleeši ar rīdzineekeem pajēma visu leišu kaŗa laupijumu un sadabuja neapzinami daudz laupijuma, tik zirgus un lopus, kā drēbes un eeročus, un ar Deeva žēlastību atgreezās visi vesali un neaizskarti katrs savā zemē, teikdami un slavedami Deevu, kas viņu pirmajam kopīgajam darbam bija licis izdotees.

Kāds preesteris, Jānis vārdā, kuŗš tai laikā tika turets Leetavā vanģneecībā, stāstīja, ka dēļ savu vīru nāves kādā ceemā pakārušās 50 leišu seevas, jo tām bijusi tāda ticība, ka dzīvošot ar saveem vīreem viņā saulē jaunu dzīvi.“

Ši bija zemgaleešu pirmā nīšanās ar leišeem, un kā no citeem ta laika apstākļeem vērojams, pee visa ta bija vainīgs Rigas bīskaps

Alberts, kuŗš ar savu gudro politiku tureja visuleelako draudzību ar Veestartu, pēdejo uzmodinādam, aizstāvēt Rīgas baznīcu. Bīskapa spēki bija vēl ļoti vāji, un Ikšķiles kaujā no bīskapa karaspēka peedalijās labi ja pāris simtu vīru. Turpreti Veestarta apsardzībā Rīgas bīskaps vareja būt drošs. Pee Ikšķiles Veestarts ar zemgaleešiem neveen sakāva, bet gluži iznīcināja leišu karaspēku. Ar breesmigām uzvaras zīmēm, 1200 nokauto leišu galvām, un ar bagatu laupījumu atgriezās zemgaleeši savā zemē.

II. Veestarta karš ar libeēšiem. Zemgaleeši eekaŗo Turaidu.

No Ikšķiles kaujas deenas bīskaps Alberts, ceredams uz Veestarta leelo spēku, noslēdz ar zemgaleešiem pastāvīgu draudzību. Zemgales ķēniņš Veestarts tagad paleek par bīskapa un Rīgas pilsētas galveno patronu, apsargataju. Bīskapa Alberta paša vara nebija daudz leelaka, kā preekš 20 gadeem bīskapa Meinarda spēks; krustnešu peenāca nedaudz — labi ja 200 vīru gadā, un tapēc visa bīskapa politika vareja dibinatees tikai uz sabeedribu ar stipriem kaimiņiem. Bet tā ka zemgaleeši lidz tam bija bijuši libeēšu nāvīgi eenaidneeki, tad libeēši jem šādu bīskapa draudzešanos ar zemgaleešiem stipri par ļaunu. Ši rūgšana pee libeēšiem paleek arveenu stipraka, un pēdīgi 1205./1206. gadā libeēši padzen no Turaidas savu kristīgo ķēniņu Kaupi, kā nodevaju. Ari visi Kaupja radi un libeēšu kungi ir pret Kaupi, kuŗam atstāj tikai Rīgas novadu. Kaupis apmetas savā Rīgas pilī uz „Vecā kalna“. Pēdīgi libeēšu kungi stājas sarunās ar Polockas (kreevu zemes) ķēniņu, lai galīgi aizdzītu bīskapu ar viseem garīdzneekiem un kristīgajiem no Lībijas. Savā apdraudētā stāvoklī bīskaps Alberts greežas vasarā 1206. gadā pēc palīdzības pee Zemgales ķēniņa Veestarta un ari šoreiz atrod pee pēdejā atbalstu.

Latveēšu Indriķis raksta:

„Rīdzineeki lūdza zemgaleešus palīgā, atreebtees eenaidneekam, atgādīnājuši visu ļaunu, ko viņiem padarījuši pagāni un turaideeši, un dēļ beeži laustā meera. Bet zemgaleešiem bija pastāvīgs naidis uz turaideešiem, un viņi preecajās un nāca sava ķēniņa Veestarta vadībā uz Rīgu ar kādeem trīs tūkstošiem bruņotu karavīru. Un

nogājuši līdz Gaujai, viņi dalīja savu kaŗaspēku un deva pusi Kaupim, kas bija šis kaŗaspēka nodaļas vadonis, jo pārnācis no Romas, viņš bija palicis gaužam uzticīgs un aiz turaideešu vājašanām bija nācis uz Rīgu un palicis tur gandrīz visu to gadu. Ta otra kaŗaspēka daļa gāja uz Dabreļa (Siguldas) pili. Un Kaupis gāja ar savu kaŗaspēku uz savu Turaidas ceetoksni, kur atradās viņa pagānu radi un draugi. Un eeraudzījuši negaidot un peepesi kaŗaspēku nākam, tee izbijās, un mazums veen viņu sakāpa apceetinajumōs ceetoksni aizstāvet. Leelakā daļa no viņeem izbēdza pakalpusē no ceetokšņa un mekleja patvertees mežōs un kalnajōs. Bet kristigee, sirdīgi apkaŗojuši ceetoksni, uzkāpa beidzot vīrišķi augšā, un pārspējuši eenaidneekus un aizdzinuši no apceetinajumeem, viņi eejēma ceetoksni . . . Pajēmuši tad bagatas mantas un daudz laupijuma, viņi aizdedzināja daudzas ceetokšņa ēkas. Bet redzedami uzkāpjām uguni un dūmus no Kaupja ceetokšņa, Dabreļa ceetokšņa (Siguldas) libeeši sagatavōjās otrpus Gaujas savā ceetoksni, bida-mees, ka viņeem un viņu ceetoksnim nenoteek tāpat; un tee sagaidīja eenaidneekus, sakāpuši apceetinajumōs, un turejās, teem nākot, sirdīgi pretim. Jo tos eestiprināja viņu kungs Dabrelis un aizdeva teem sirdibu, kā reiz vīlisteeēseem, sacīdams: „Turaitees, vīlisteeši, sirdīgi un kaujatees, ka nekalpojeet žīdeem.“ Bet zemgaleeši un krustneši apkaŗoja ceetoksni visu deenu, bet to neeejēma. Ceetoksnis bija stiprs un neeejemams un viņi no ta atkāpās un, izlaupījuši to apgabalu, atgriezās uz savu zemi. Tad viņi nāca ar visu kaŗaspēku pee Rīgas un rīdzineekeem deva daļu no laupijuma. Un bīskaps, Deevu teikdams, svētīja zemgaleešus un tee ar preeku gāja uz savu zemi.“

Krustnešu šai zemgaleešu - libeešu kaŗā nebija vairak par 100—150 vīru un Libijas uzvarešana peekrīt veenīgi zemgaleešeem. Tika apkaŗota visa ta Libijas daļa, kas atradās ap Gauju. Pēc šis uzvaras Kaupis eemanto atkal visas savas valdišanas teesības pār Libiju un apmetas savā vecajā galvas pilsētā Turaidā. Bīskapu viņš arī turpmak pabalsta un apsargā. Ari leelvārdeesi un aizkraukleeši no jauna atzīst Kaupja virsvaldību. Tādā kārtā nu Rīgas bīskaps bija pilnīgi nodrošinajees, palaisdamees uz Veestarta un Kaupja spēku un draudzību.

III. Veestarts kaŗo Leetavā un viņa jauna uzvara pār leišiem.

Caur preekšejām divām uzvarām Veestarts bija galīgi nostiprinājis Rīgas bīskapa stāvokli un bija galvenais katoļu baznīcas atbalsts, lai gan pats paleek vecajā latvešu ticībā. Nākošajos 1207. un 1208. gados peejem labprātīgi kristīgu ticību sēļi, kuŗi tādā kārtā atzīst pāvesta virsvaldību. Tāpat peejem krustu visi atlikušie libeēši un tāpat visi latgaleēši, līdz pat Polockas robežām. Ar latgaleēšiem bīskapam nekad nekādas sadursmes nebija un tee bija bīskapam arveenu vispadevīgākās avis. Te jaatzīst pilnīgi bīskapa Alberta ārkārtīgās politiskās spējas, ka viņš spēja tik īsā laikā peevilkt meera ceļā tādas leelas ciltis, kā sēļus un latgaleēšus, apsolidams pēdejeem neatkarību no Polockas. Kokneses pili latgaleēši atdod bīskapam, kur pēdejais eerīko savu vasaras rezidenci. Kā bīskapa vasaras pils Koknese paleek līdz pat XVI. gadusimteŗa vidum. Taču pee zengaleēšiem vecā latvešu ticība un tāpat brīvības mīlestība bija par daudz stipras, un tapēc zengaleēši, draudzībā ar bīskapu būdami, tomēr nekristas un neatzīst pāvesta virsvaldības.

Ķēniņš Veestarts bija nodomājis izplatīt savu varu tālak uz Leetavas pusi. Tapēc 1208. gada vasarā un rudenī viņš sarīko leelu kaŗa gaitu pret leišiem, uz ko arī Rīgas bīskaps peedāvā savu palīdzību. Viņa palīdzība gan nebija leela, bet viņa no jauna apstiprināja ķēniņa Veestarta un bīskapa Alberta draudzību, kā arī Zemgales un Sv. Marijas valsts politisku veenprātību.

Šis sabeedribas galīgais nolūks bija, ka Sv. Marijas valsts nostiprinatos uz zeemeļiem no Daugavas, bet par to Veestarts gribeja Zemgalei peeveenot leelako daļu no Leetavas. Leetava tolaik vēl nebija apveenojusees un sastāveja no daudzām atsevišķām valstiņām, tā ka Veestartam vareja būt it labas izredzes uz savas varas paplašinašanu. Viņš vareja meerīgi kaŗot Leetavā, zinadams, ka Zemgales zeemeļu robežas pee Daugavas nodrošinatas.

Par saderības zīmi bīskaps Alberts sūtīja ķēniņam Veestartam peedesmit izmekletus jātneekus no savas kaŗa saimes, kā arī dažus zobenbrāļus un Idumejas*) preesteri Danielu, kas lai pee-

*) Idumeja (Vidzeme) ir visupirmais apzīmejums tagadejam Valmeeras apriņķim.

dalitos kaŗa gaitā uz Leetavu. Veestarts tos sajem it laipni. — „Un sūtīdami pa visām savām robežām, zemgaleeši sakrāja leelu kaŗaspēku, un nogājuši Leetavas tuvumā viņi duseja nakti un dusedami izprasija savus deevus pēc nākotnes, un izlūdzās no viņeem labvēlibu un izmekleja, vaj vēstis par viņu atnākšanu aizskrējušas preekšā, un vaj leiši sapulcejušees ar viņeem kaŗot. Uzmīnejums bija tāds, ka vēstis izgājušas un ka leiši gatavi uz kaŗu. . . Bet zemgaleeši palaidās uz savu leelo kaŗaspēku. Lai gan stiprs leetus visu pārplūdināja, tomēr viņi sirdīgi eebruka Leetavā un izdalīja kaŗaspēku pa novadeem, bet atrada visus ceemus tukšus un visus vīrus aizbēgušus līdz ar seevām un bērneem. Pajēmuši laupījumu, zemgaļi salasījās atkal kopā un sagatavojās neko nekavedamees eet atpakaļ. Bet leiši lidoja kaŗaspēkam visapkārt uz saveem ātrajeem zirgeem un jādīja pēc sava eeraduma šurpu un turpu, te bēgdami, te atkal no malas uzbrukdami, un eevainoja dažus ar saveem šķēpeem un savām lingām.“

Šai kaŗa gājeenā nu bīskapa vīreem atgādijās nelaime. Tee bija turejušees atsevišķi, tapa eelenkti no saniknoteem leišeem un pa leelakai daļai apkauti, bet daži krita leišu vangnecībā. Kad zemgaļi bija atgreezušees savā zemē, leiši sapulcejas pee Zemgales robežām leelā pulkā. Bet zemgaļi teem no jauna uzbruka un apkāva viņus gandrīz visus, pakaļ dzīdamees.

No eegūtā leelā kaŗa laupījuma Veestarts nosūtīja uz Rīgu bīskapam kādas dāvanas, par draudzības zīmi. Bet bīskaps bija ļoti noskumis par teem saveem vīreem, kuŗi leišu kaŗā bija krituši un jēma to Veestartam stipri ļaunā, ka zemgaļi viņus nebija peenācīgi apsargājuši pret leišu kaŗa viltībām. Šee kritušee bīskapa vīri bija izmekleti viseevērojamakee no zobenbrāļeem un eevērojamakām Rīgas libeešu ģimenēm, tee bija itkā bīskapa draudzības galvineeki zemgaļeem. Tapēc Rīgā noskumšana bija leela.

Deevbijīgais Latveešu Indriķis, kuŗš kā preesteris bija bīskapa Alberta pastāvīgs pavadonis un labi vareja novērot Rīgas libeešu gara stāvokli, raksta par šo leetu:

„Dzirdedama par savejo nelaimi kaŗā pret leišeem, pilsēta noskuma: un rīdzineeku kokle pārvērtās noskumšanā un viņu dzeesmas gaudās. Un peesaukdami debesis, visi vecakee un prātīgakee vīri nospreeda, ka turpmak nekad vairs nepeeder paļautees uz pagānu stīpro pulku, ne arī ar pagāneem kopā turpmak būtu jakaujas pret citeem pagāneem, bet ka jautīcas tikai Deevam un

kristigajiem libešiem un latgalešiem un jaapkaŗo pagāni veenigi paŗu spēkiem. Tā ari notika. Jo tāi pašā gadā tapa Svētās Jaunavas karogs no libešiem un latgalešiem un ar Deeva palīgu, kas veenigi pārvarejis visas valstis, nonests uz Igaunju zemi un tā joprojam pee viscem apkārtejiem igauņiem un visām apkārtejām tautām.“

IV. Zemgalešu pirmais karŗ ar Rigas bīskapu.

Caur savu politisko izveicību bīskaps Alberts bija apveenojis Lībiju un Latgali par veenu Sv. Marijas valsti un bija nodroŗinājis jaunās valsts deenvidus robeŗas caur draudzību ar Zemgales ķēniņu Veestartu. Pēc tam Alberts vareja brīvi rikotees pret igauņiem, kuŗi desmit gadu sīvā cīņā top no latgalešiem un libešiem galīgi pārvareti. Tādā kārtā visa igauņu zeme teek peeveenota pee Latvijas jeb Sv. Marijas valsts. Kad nu bīskaps tādā kārtā bija nostiprinājees visās zemēs uz zeemeļiem no Daugavas, viņŗ peegreeza atkal uzmanību Zemgalei, ar kuŗu līdz ŗim bija turejis nepārtrauktu draudzību 20 gadus. Bīskaps ŗoreiz meera ceļā leek Veestartam preekŗā, eestātees Sv. Marijas valstī un atzīt pāvesta virsvaldību, jo tādā kārtā notiktu visas Latvijas galīga apveenoŗana un līdz ar to nostiprinaŗana. Bet Veestarts uz ŗo preekŗlikumu negrib eeet, bet vēlas labak uzturet Zemgales pilnīgu neatkarību, jo galvenais, kas zemgaleŗus no Latvijas apveenoŗanas atbaidīja, bija sveŗā ticība, kuŗa caur to tiktu uzspeesta. Bet veena daļa Zemgales kungu un bajāru bija citadās domās. Tee bija meŗotneeŗi jeb tagadejā Bauskas novada zemgaleŗi. ŗee sagāja visu vairak robeŗās ar Sv. Marijas valsti: austrumōs ar sēļiem, kuŗi ari bija atzinuŗi bīskapa virsvaldību, un zeemeļōs pee Daugavas ar Lībiju. Bez tam Meŗotnes jeb Bauskas novads bija visu vairak apdraudets no leiŗu uzbrukumeem, un tapēc meŗotneeŗi svērās vairak uz Latvijas apveenoŗanos, lai ari caur to pa daļai ceestu Zemgales patŗāvība. Bez tam Rigas bīskaps bija peesolījis Meŗotnes kungeem daŗadas privileŗijas un preekŗrocības, kamēr Veestarts bija ļoti bargs un stingrs patvaldneeks, kuŗŗ muiŗneekeem neļāva daudz vaļas un stingri stāveja ari par veenkārŗo zemneeku un ļauŗu interesēm. Visi ŗee apstākļi kopā rada meŗotneeŗu atkriŗanu no Veestarta,

kuŗu, saprotams, veicināja arī vēl bīskapa nauda. Ņis bija pirmais gadījums pēe zēmgaleeēem, kur viņēem zuda veenprātība, un tas leecināja arī par teem nopeetnajeem eemesleem, kādi ņo ņķēlēanos izsauca: pirmkārt, Latvijas apveenoēanās, kuŗa vareja saistit dažu labi domajoēu cilveku, un, otrkārt, zēmgaleeēu muižneecibas privileģiju pavairoēanās, kas vareja pēevilkēt vairak muižneecibu pēe Rigas bīskapa. Rigas bīskaps, pēc ārzēmjū parauga, bija eevērojami paplaēinājis Latgales, Sēlijas un Lībijas eedzimtās muižneecibas (resp. kungu un bajāru) teesibas, un, itin dabīgi, pēc tādeem pat labumeem vareja ņākt kārot arī Zēmgales muižneeciba. Līdz tam laikam Latvijā gan pastāveja pilnīga zēmes privatīpaēuma kārtība (alodialkārtība) tikpat pēe muižneeku, kā pēe zemneeku kārtām, bet katrā kārtā bija par sevi brīva (latveēi bija brīva tauta sabeedriskā ziņā), nebija nekādas dzimtbūēanas, nedz pārleekas veenkārēo ļaužu kārtas atkarības no muižneekeem. Visas kārtas veenadā mērā bija padotas valsts likumeem un katrā bija savi peenākumi teeēi pret valsti. Tādā kārtā, toreizejā latveēu valsts un sabeedriskā kārtība atgādina tagadejo XX. gadusimteņa Eiropas kārtību. Reetrumu Eiropā, turpretim, tāi laikā, t. i. XIII. gadusimtenī, sāka jau attīstitees dzimtbūēana un ļaužu likumīgā atkarība no muižneekeem. Muižneeki tur sajēma savas zēmes uz lēņu teesibām (valdiēanas teesibām) no zēmes virsvaldneekeem (ķēniņēem, bīskapeem u. t. t.), un par to nodroēināja valdneekeem zinamas nodevas un zinamu kaŗaspēku kaŗa gadījumā. Pār sava novada ļaudim tādi lēņu muižneeki dabuja drīz veenaprobežotu kungu teesibas un varu, jo no feodalās valsts stāvokļa tādas varas muižneekeem vajadzēja, lai varetu peedzīt nodevas un izrikot kaŗeivjus. Tādā kārtā Reetrumu Eiropā zēmes valdneeki nevaldīja pār tautu teeēi, bet caur muižneecibas starpneecibu.

Tādu kārtību eevēda arī bīskaps Alberts Latvijā. Senā latveēu muižneeciba labprāt pārmainīja savu agrako zēmes privatīpaēuma valdiēanas kārtību (alodialkārtību) pret lēņu kārtību, lai tikai varetu dabūt leelaku varu pār ļaudim, un līdz ar to, saprotams, arī pār to zemi, kas zemneekeem peedereja. Privatīpaēums pats par sevi leelus labumus toreiz nēdeva, jo muižneeks tikai caur saveem personigeem pūliņēem un kārtīgu saimneekoēanu vareja no zēmes labumus gūt. Turpretim, atzīdami zēmes valdneeku par visas zēmes īpaēneeku un sajēmdami no pēdejā zemi leetoēanā,

lidz ar to nodrošinot valsts eenaķumus un apsardzību, muižneeki dabuja mazpamazam teesību izmantot bez sevišķas atlīdzības ļaužu darta spēku arī preekš savu muižu apstrādašanas. Tā muižneeki ar laiku tapa par faktiskajiem zemes valdneekiem jeb kungeem. Šāda valsts un līdz ar to agrarkārtība, saprotams, stāveja daudz zemāk par senseno latveešu brīvo šķiru un zemes privatīpašuma kārtību, viņa bija zemākas sabeedriskas kulturas pazīme un nebija savenojama arī ar racionalu lauksaimniecību. Bet muižneeku (bajāru) šķirai tas bija izdevīgi un viņa labprāt uz to eegāja. Toreizejie politiskie apstākļi to arī peelaida.

Zemgales ķēniņš Veestarts nu bija stingrs vecvecās latveešu valsts un sabeedriskās kārtības aizstāvis un negribeja muižniecības varas paplašināt pēc Reetrumu Eiropas parauga. Tapēc arī no viņa atkrīt daļa muižneeku un peveenojas biskapam. Veestarts, saprotams, ar stipru roku jemas atkritušos muižneekus nomeerināt, bet līdz ar to nāķ galīgā sadursmē ar Rīgas bīskapu un Sv. Marijas valsti un no šī laika sākas īstee zemgaleešu ķaķi par patstāvību. Šee ķaķi tika vesti tikpat par Zemgales valsts patstāvību, kā arī par latveešu senseno valsts un sabeedrisko eekārtu, par latveešu īpatnejo augsto sabeedrisko kulturu.

Notikumus, sāķot ar 1219. gadu, kad sāķās īstee zemgaleešu ķaķi par patstāvību, apraksta Latveešu Indriķis. Mežotneešu sakari ar bīskapu Albertu un atkrīšana no Veestarta norisinājās neveen aiz Zemgales muižniecības sabeedriskām simpatijām pret bīskapu un Sv. Marijas valsti, bet arī aiz leišu uzbrukumeem, ķuķi tāī laikā atradās ķaķā ar zemgaleešiem, un pret ķuķiem Sv. Marijas valsts (Latvijas) palīdzība Mežotnes zemgaleešiem vareja noderet. Caur Veestarta vareno speedeenu uz Leetavu, pēdeķā sajuta apveenošanās vajadzību, un no tā laika arī pateesi leišu valstiņas sāķa pamazam apveenotees zem saveem leelkungeem. Tādā ķārtā Leetava palīķa tikpat preekš Zemgales, kā arī Sv. Marijas valsts (Latvijas) arveenu draudīgāķa.

Notikumu gaita 1219. gadā bija šāda, pēc Latveešu Indriķa ziņām. Mežotnes zemgaleeši (t. i. mežotneešu bajāri) sūtīķa uz Rīgu pee bīskapa Alberta vēstnešus, uzaicinādami bīskapu peedalītees ķaķā pret leīšiem. Un bīskaps sacīķa: „Ķa grībeet liktees kristītees un peeķemt Kristus māķību, tad eešu pee Ķums un būšu ar Ķums brālīgā sabeedribā.“ Un vēstneši atbildeķa: „Liktees

kristītes gan nedrīkstam dēļ citu zemgaleešu un leišu negantības, bez veen tad, kad sūtīsi pee mums uz mūsu pilsētu savu kaŗaspēku un gribesi ar mums kopā turetes pret viņu uzņēmānos; palikdami tad pee mums, tavi preesteri var izdarīt kristības sakramentu un mācīt Kristus likumu.“ Un bīskapam līdz ar Rīgas libeēšem patika mežotneešu valoda un viņš sūtīja teem līdzī savus pilnvarneekus, lai dabutu visu Mežotnes bajāru peekrišanu. Tad nāca atkal mežotneešu vēstneši uz Rīgu un apstiprināja līgumu. Tad sacēlās beidzot bīskaps ar saveem ļaudīm (libeēšem un latgaleēšem) līdz ar Saksijas leelkungu un ar dažeem citeem svētceļotajeem un nogāja uz Zemgali. Un apmetees visā meerā blakus Mežotnes ceetoksnim, viņš lūdza pee sevis Mežotnes novada bajārus. Turedami līgumu, kā solijušeēs, tee nāca pee bīskapa un sajēmuši evaņģeliuma mācību, likās nokristītes kādi trīs simti, neeskaitot viņu seevas un bērņus. Tad bīskaps atstāja pee viņeem Mežotnes ceetoksnī savus vīrus (libeēšus un latgaleēšus) līdz ar dažeem svētceļotajeem, un citus viņš sūtīja uz Rīgu, lai atvestu ar kuģi dažas vajadzīgas mantas. Bet pats viņš atgriezās līdz ar teem citeem uz Rīgu.

Kad nu Zemgales ķēniņš Veestarts Tērvetē dzirdeja, ka mežotneešu bajāri likušeēs kristītes, viņš lauza meera derību ar savu līdzšinejo draugu, Rīgas bīskapu, saziņoja pa visām savām robežām kaŗaspēku un nāca pee Mežotnes un kāvās ar atkritejeem mežotneešem veenu deenu. Un viņš lika sanest leelas koku un malkas kaudzes ap ceetokšņa seenām un peelikt uguni, bet ceetoksnis vēl turejās. Kaŗošana no abām pusēm bija varena. Un Veestarta māsas dēls tika ar bultu nokauts. To redzedams, Veestarts ļoti noskuma. Un Veestarts dzirdeja, ka citi Rīgas libeēši nākot ar kuģi pa Leelupi uz augšu. Teem viņš sūtīja steigšus preti savus vīrus, kas tos sastapa kādā šaurā veetā, kur upe nebija dziļa, sagrāba no teem kādus trīsdesmit vīrus un nokāva tos un tee citi atgriezās bēgšus uz Rīgu. Dzirdedami nu par savejo nokaušanu, tee rīdzineeki, kas bija Mežotnes ceetoksnī, izbēdza no ceetokšņa un nogāja uz Rīgu, jo viņi sāka manīt zemgaleešu un leišu viltību un negantību. Jo Veestarts prasīja mežotneeku pilnīgu padošanos un visu rīdzineeku aizdzīšanu. Mežotneesi, redzedami Veestarta stīpro prātu, galīgi padevās un Veestarts lika teem mežotneešu bajāreem, kas bija kristījušeēs, pāreēt atkal atpakaļ vecajā ticībā. Pēc tam Veestarts, redzedams bīskapa Alberta viltību,

galīgi pārmaina savu politiku un noslēdz kaŗa sabei-driþu ar leiþeem. Ši sabei-driba bija visupirmā kārtā vērsta pret bīskapu un Sv. Marijas valsti. Tad Veestarts sa-sauca Mežotnē leelu kaŗa padomi, kuŗa nolēma nekavejoši uz-sākt ar bīskapu kaŗu. Visupirms zengaleeši jo stipri noceetināja Mežotnes ceetoksni un pēc tam nekavejoši eebruka Lībijā, eedami pār Daugavu pee Salaspils. Zengaleeši galīgi izpostīja Iksķi-les un Salaspils novadus, līdz pat Rigai un ar bagatu laupījumu atgriezās mājās. Tā bēdīgi šoreiz izbeidzās bīskapa Alberta taisitais Zengales saskaldišanas plāns. Nu bīskaps rikojās uz jaunu kaŗu ar Veestartu. Par to raksta Latveešu Indriķis:

„Un bīskaps, dzirdejis par savejo apkaušanu un par visām tām negantībām, kuŗas zengaleeši nodarijuši, sūtīja pa visām libeešu un latgaleešu zemēm, ka tee turetots gatavi, atreebtees pagāneem.“

Sapulcinajis leelu libeešu un latgaleešu kaŗaspēku, bīskaps Alberts jau nākošā 1200. gada gaveņa sākumā uzjēma kaŗa gaitu pret Zemgali, un visupirms pret mežotneeþeem, kuŗi bija atkal pa-devuþees Veestartam un atkrituši no kristibas. Par kaŗa eemeslu bīskaps teica, ka mežotneeþi lauzuši savu viņam agrak doto vārdu. Bez tam, starp Mežotnes bajāreem bija bīskapam daudz draugu un peekriteju, kuŗi tikai to gaidīja, lai bīskaps atnāktu ar kādu stipraku spēku. Uz šo mežotneeþu nodevību bīskaps ari visuvairak pa-lāvās. Šo kaŗa gaitu Latveešu Indriķis apraksta sekoši:

„Pēc Zeemas Svētkeem (1219. g.) sanāca Rigas valsts (t. i. Lībijas un Latgales) kungi kopā un peeteica kaŗa gaitu tai atkri-tīgajai ciltij, kas bija sapulcejusees Mežotnē. Nosvētījuši Sv. Jaunavas Šķistišanās deenu (2. febr.), tee sasauca no Lībijas un Latgales leelu kaŗaspēku. Preekšgalā stājās pats ceenijamais Rigas bīskaps, līdz ar Saksijas leelkungu un svētceļotajeem un ar zobenbrāleem. Un jēmuši 8000 kaŗa vīrus, tee nogāja uz Salaspili, nesdami līdzī leelu kaŗa mašinu un citas mazakas un citus ceetokšņa aplenk-šanas rīkus. Un gājuši visu nakti un sakārtojuši pee Misas upes kaŗaspēku, viņi nonāca pee ceetokšņa un apmetās taj pilsētā, kas tur klātu bija, sajēmās laupījumu un apsēda ceetoksni (tagadejā Bauskas pilskalnā) un apkaŗoja to daudzas deenas. Daþeem taisot kaŗa torni, citi uzcēla patereles (šķēpu metamās un akmeņu un ugunspodu sveezāmās mašinas), citi rikojās ar stopeem (šāva dzelzs lodes līdz 300 soļu tālumā un 200 soļu tālumā cauri bruņām), citi taisīja eþus un sāka ceetokšņa valni un seenas aizrakt no apakšas; citi pildīja ar sanesto malku grāvi ap ceetoksni un uzstūma tur

viršū kaŗa torni, un citi raka tur pa apakšu. Daudzi zemgaleeši ceetoksnī tika eevainoti ar akmeņu sveedeeneem, daudzi ar bultām un daudzi tapa nokauti no kaŗa torņa ar libeešu un latgaleešu šķēpeem. Bet dumpigee mežotneeki tomēr nenostājās kaŗot preti. Beidzot uzcēla leelako mašinu un sāka ceetoksnī sveest leelus akmeņus, kas ārdija dažas apceetinajumu koka daļas un nosita ļaudis. Un ceetokšņa ļaudis nogāja no augšejeem apceetinajumeem drošākās veetās, bet tā apkaŗojušees tee lika preekšā noslēgt pameeru, kuŗu ari noslēdza. No ceetokšņa nokāpa Medis un Gailis*) (eevērojamakee Mežotnes bajāri, ceetokšņa pārvaldneeki) līdz ar citeem bajāreem zemē. Teem lika preekšā, lai nodod ceetoksnī ar visu, kas eekšā, ar labu, paturedami savu dzīvību un īpašumu. Tāda meera viņi nepeejēma un atgriezās ceetoksnī, un kaŗošana kļuva vēl stipraka. Visas kaŗa mašinas jēma leetošanā. Kaŗeivji aplika bruņas un uzkāpa ar Saksijas leelkungu uz valņa un gribeja eejemt apceetinajumu augšmalu, bet zemgaleeši atsita viņus atpakaļ. Pēc tam sakrāva daudz malkas, peelika uguni un apkaŗoja mežotneekus visadā kārtā.“

Mežotnes bajāri ved ar bīskapu vairakkārt sarunas, gribdami izkaut labakus noteikumus. Rādas, ka pašā ceetokšņa vadībā bija divas partijas: Veestartam uzticīgā kaŗa partija, un otra, kuŗa jau agrak bīskapam bija devusi solījumus un bija jau senak vairakkārt sūtījusi preeksstāvjus uz Rīgu dēļ sarunu vešanas. Beidzot tomēr nodevaju partija jēma virsroku un nodeva ceetoksnī bīskapam. Ceetoksnis bija citadi vēl gluži vesals un vareja vēl ilgi turetees. Apm 200 zemgaleešu bajāru nokāpj no ceetokšņa pee bīskapa. Tad bīskapa ļaudis izdara kādu neģēligu darbu. Neskatotees uz to, ka pilnīgs meers noslēgts, tee sagrabj un nokauj visus tos zemgaleešu (mežotneešu) bajārus, kuŗi agrak bija bijuši uzticīgi Veestartam un bija vēlejušees kaŗu, skaitā vairak kā simtu. Vēlak bīskapa ļaudis aizbildinājās ar to, ka minetee zemgaleešu augstmaņi neesot gribejuši meera turet, bet esot veduši slepenas sarunas ar leiseem, kuŗus Veestarts bija sūtījis Mežotnei palīgā. Bet ta bija tikai izruna. Leiši gan bija nākuši Mežotnei palīgā, bet bija nokavejušees un galu galā ari netureja sava Veestartam dotā solījuma. Kāds no Aizkraukles bajāreem, Vijvaldis vārdā, nogāja pee atnākušā leišu kaŗaspēka, vest ar leiseem sarunas. Bet tee (leiši)

*) No šeeem zemgaleešu bajāreem cēlušās tagadejās Zemgales muižneeku ciltis Medemi un Hāni, kuŗi peeder pee zemes eedzimtajeem muižneekeem

sacija: „Esam no zengaleešem (t. i. Veestarta) dabujuši algu, lai nāktu apskatīt jūsu kaŗaspēku; to izdarijuši, atgriezamees uz savu zemi, negribdami ar jums laust meera.“

Tādā kārtā leiši, lai gan no Veestarta bija algoti, izrādījās viltīgi un neuzticīgi. Eespējams, ka bīskaps šoreiz leišu vadoņus nopirka ar kādu naudas sumu. — Ar leišiem šoreiz Veestarts bija pārskatījis. Mežotneši pēc tam noslēdz galīgu līgumu ar bīskapu, atzīdami pēdējā virsvaldību, t. i. oficiāli pēveenodamees pē Sv. Marijas valsts.

Libeēšu un latgaleēšu kaŗaspēks, sajēmis bagātu laupījumu, aizeet uz Rīgu, bet mežotneši patur savu ceetoksni, kā bīskapa apakšneeki. Tādā kārtā bīskaps bija Zemgalē panācis visai svarīgu eeguvumu, pēveenodams savai valstij Zemgales austrumu stūri, kuŗš sagāja robežās ar jau agrak pēveenoto Sēliju.

Bet cik no tālakeem vēsturiskajiem notikumeem redzams, tad mežotneeki tomēr vēl atzina arī Veestarta virsvaldību, t. i. skaitījās par pēderīgieem pē Zemgales valsts. Mežotne arī turpmāk skaitas pē Zemgales, tikai viņa atzīst arī Rīgas bīskapa virsteesības tapēc, ka bija pēejēmusi kristību. Kādā kārtā šis Veestarta un bīskapa valdišanas teesības tika saskaņotas, vaj caur sevišku savstarpīgu nolīgumu vaj kā citādi, tas nav zināms. Bet bīskaps pēlika nākošajos gados visas pūles, lai eevilktu Veestartu meera ceļā Sv. Marijas valstī kā sabeedrotu. Tāpat viņš sūtīja uz Zemgali pēesterus, kuŗiem gan panākumu nebija.

V. Kēniņš Veestarts pē pāvesta sūtņa. Zemgaleeši un kuŗši izposta Daugavas Grīvas ceetoksni.

1225. gadā atbrauca Latvijā ar leelu pavadonību pāvesta legats jeb ārkārtīgais sūtnis, Modenas bīskaps Viļums, lai sajemtu jaunnodibinājušos Sv. Marijas valstī katoļu baznīcas īpašumā. Pē legata nāca uz Rīgu vaj sūtīja preekštāvļus visu apkārtejo valstju valdneeki. Tikai Zemgales kēniņš Veestarts no eesākuma negribeja nākt un Rīgā eeradās tikai tad, kad legats viņu uz to sevišķi eelūdza. Latveēšu Indriķis raksta:

„Nāca uz Rīgu arī Zemgales kēniņš Veestarts. Bīskaps viņu ar daudzem izskaidrojumeem un gaŗām sarunām eeaicināja uz Jezus Kristus ticību. Bet savas neticības ceetsirdībā,

nesaprasdams pestīšanas vārda un nepeejemdams kristības, bet apsolidams to varbūt turpmaku, Veestarts tikai atļāva legata kunga preesteram eet viņam līdzī.“

Tā bez panākuma preekš baznīcas beidzās šis Veestarta pēdejšais meerīgais ceļojums uz Rīgu. Veestarts jau par daudz bija izmanījis bīskapa Alberta varaskāribu, jo bīskaps gribēja tapt par veenīgo kungu arī Zemgalē.

Pēc tam ar 1227. gadu izbeidzas Latvešu Indriķa kronika jeb laika grāmata un nākošās ziņas sneedz rīmju kronika (rakstīta pantos un atskanās) un dažas citas īsas mazakas kronikas. Rīmju kronika rakstīta ap 1296. gadu un stāsta par notikumeem līdz 1290. gadam. Par notikumeem XIII. gadušimteņa pirmajā pusē arī šī kronika ir īsa, jo rīmju kronists nav bijis pats šo laiku aculeecineeks. Viņš vispārīgi nav tik izveicīgs un pamatīgš vēsturneeks, kā Latvešu Indriķis, kuŗš ir pārakais no viseem XIII. gadušimteņa vēsturneekem.

No mazakām kronikām tā sauktā Daugavas Grīvas klosteŗa kronika nu īsi stāsta, ka 1228. gadā sabeedrotee zemgaleeši un kurši eejiem un izposta Daugavas Grīvas ceetoksni un klosteri, kuŗš pārvaldīja kuģneecību Daugavas grīvā un apsargāja Rīgas un visas Augšzemes tirdzniecību. Tā sauktā Vartberga kronika stāsta par šo notikumu drusku plašāki un raksta:

„Ta Kunga 1228. gada vasarā, 18. augustā, peektdēnā kurši un zemgaleeši eejēma Daugavas Grīvas pili un mūkus dažādā negantā kārtā nonāveja.“ Tad tālaku raksta Vartberga kronika, ka Kurzeme tai laikā vēl bija patstāvīga ķēniņa valsts, kuŗa vēl nebija nākusi tuvākōs sakarōs ar Rīgas bīskapu un kur kristīga ticība vēl nemaz nebija izplatījusees. Veestarts pēc tam, kad bija pārrāvis visas sabeedribas saites ar Rīgas bīskapu un nebija varejis veenotees ar pāvesta sūtni, Modenas bīskapu Viļumu, noslēdz dabīgo sabeedribu ar Kurzemes ķēniņu, jo arī Kurzemi sāka Rīgas bīskaps apdraudet.

Kurši peedereja pee tās pašas latvešu tautības, kā zemgaļi, un tapēc šī sabeedriba saucama vārda pilnā ziņā par dabīgu. Šai jaunajai sabeedribai bija arī nopeetni panākumi. Bīskapa karaspēks teek pilnīgi sakauts un Daugavas Grīvas ceetoksnis līdz pamateem nopostīts. Visa Rīgas pastāvēšana nu bija apdraudeta un tirdzniecība ar ārzemēm pārtraukta, jo Veestarts tagad pārvaldīja Daugavas eeteku jūrā. Ari Mežotne atkrīt no bīskapa un turpmak paleek pee Zemgales. Tādā grūtā stāvokli bīskaps sakopo it visus

savas valsts spēkus no visām libeešu un latgaleešu zemēm, kā arī no Tālavas (arī Vidzemes) un uzsāk ar Veestartu cīņu, no kuŗas iznākuma bija tagad atkarīga Sv. Marijas valsts pastāvēšana. Rīmju kronista ziņas par šiem kaŗem ir īsas un neskaidras. Bīskaps par savu nedrošo stāvokli bija ziņojis pāvestam, un pēdejs sūtīja uz Rīgu kreetnu krustnešu pulku, kuŗš arī laimīgi izlauzās caur Daugavas grīvu un tad kopā ar bīskapa latgaleešiem un libeešiem sāka kaŗot pēe Zemgales robežām. Kaŗaspēks, pēc kronista ziņām, bija leels. Bet Veestarts jau bija sagatavojēes un nāca ar zemgaleešu kaŗaspēku rīdzineekeem preti. Kronists iztēlo zemgaleešu ķēniņa spēku leelu un lepnu, un sevišķi vēl peemin, ka zemgaleešu bultas bijušas eevērojamas un pāraķas nekā bīskapa kaŗaspēkam, proti, tās bijušas leetas no veena gabala un tapēc ļoti stīpras, kamēr parastās bultas bija no diveem atsevišķeem gabaleem — kāta un asā gala. Tā tad zemgaleešu eeroču māksla un apbruņojums bija teicami. Abi kaŗaspēki kaŗoja veens pret otru 3 nedēļas ar leelu sirdību. Notika vairakas kaujas, pēe kam kritušo skaits no abām pusēm kopā vareja būt apm. 4000 vīru (zemgaleešiem bija kritušo 1600). Beidzot bīskapa kaŗaspēks apgura un atkāpās uz Rīgu, nevaredams eespeestees Zemgalē.

Veenīgais šī kaŗa gājeena panākums bija, ka Daugavas grīva tika atsvabinata, lai gan arī turpmak zemgaleeši pastāvīgi apdraudeja Daugavas izeju jūrā, jo arveenu uzbruka pa Leelupi no Zemgales Vārtu puses un tā padarija kuģošanu no jūras līdz Rīgai visai nedrošu. Bez tam bija nedroša arī satiksme pa Daugavu uz augšu līdz pat Aizkrauklei un Sērenei, jo tiktālu sneedzās Zemgales robežas uz Daugavas kreisā krasta. Ja tagad apskatam seno bīskapa piļu drupas gar Daugavu, cik tālu sneedzās Zemgales robežas, tad redzam, ka visas šīs pilis: Daugavas Grīva, Salaspils, Ikšķīle, Leelvārde, Aizkraukle un Koknese, tāpat kā Rīga, atrodas uz Daugavas labā jeb zeemeļu krasta. Visas viņas ir celtas no Rīgas bīskapa vēl Zemgales patstāvības laikā, un viņu galvenais mērķis bija—Rīgas bīskapa valsts aizsardzība pret zemgaleešu un leišu uzbrukumeem. Uz Zemgales krasta nav celta neveena pils, tapēc ka tāi laikā bīskapa vara pāri par Daugavu neveenā veetā nesneedzās. Pils bez tam nodrošināja satiksmi pa Daugavu. Uz Daugavas kreisā jeb deenvīdu krasta gan atradās vairakas zemgaļu pilis, sākot no Ķekavas līdz Sērenei un Alteenei, par kuŗām ir aizrādījumi kronikās un kuŗu pilskalni vēl tagad redzami. Šo Zemgales piļu rindu noslēdza Babītes pils pēe Leelupes eetekas jūrā. Bet

vēlākajās karās šis pilis tika izpostītas, un kad pēc 50—60 gadeem, t. i. XIII. gadusimteņa beigās, Zemgale tika eekarota un pee Sv. Marijas valsts pēveenota, tad šās pilis no jauna vairs neuztaisija, jo pēc viņām tad vairs nebija nekādas vajadzības, tā ka abi Daugavas krasti tad pēedereja pee veenas valsts.

Nākošajā 1230. gadā Veestarts taisa laimīgu kara gājeenu pret bīskapu. Viņš sapulcina leelu karaspēku Zemgales austrumā (kā leekas, Mežotnē) un dodas negaidot uz Aizkraukli, kur pāreēt pār Daugavu, sakauj bīskapa spēkus un izposta visu apkārtejo libeešu un latgaleešu zemi. Viņš tur netrauceti kaņo ilgaku laiku un saņem bagatu laupījumu pilnas rokas. Viņam patika šī kara gaita, kā izsakas kronists. Par pilskungu Aizkrauklē tai laikā bija kāds Markvarts. No Aizkraukles izbēdzis, viņš sūtija visapkārt pee latgaleešem un libeešem un sapulcināja tos, cik vareja, ka varetu aizstāvetees. Kad zemgaleeši ar visu laupījumu un leelu pulku vangīneeku bija pārgājuši pār Daugavu Zemgalē, arī Markvarts ar savu pulku pārgāja kādā veetā pār Daugavu. Veestarta karaspēkam klusu pa mezeem pakaļ eedami, viņi kādā veetā uzdūrās uz neleelu zemgaleešu pakaļpulku, kuŗa apsardzībā atradās daļa savangoto latgaleešu un libeešu. Tad Markvarts, redzedams izdevīgu laiku uzbrukumam, greezās pee savejeem ar sekošu uzrunu (pēc kronista vārdeem, kuŗš vispārīgi stipri idealizē notikumus par labu bīskapa ļaudīm t. i. savejeem):

„Peemineet, brašee varoņi, ka te jūsu preekšā stāv saistīta jūsu meesa un jūsu asinis. Lai šai pašā brīdī tad pametam savu dzīvību un atsvabinam vīrus un seevas.“ Izcēlās nikns kautiņš, kuŗā krit apm. 1000 vīru (no teem 500 zemgaleešu) un daļa vangīneeku izbēg. Bet pa tam Veestarts nāk savejeem palīgā un sakauj Markvarta pulku, pašu viņu eevainodams. Daļai no teem tomēr izdodas izbēgt pār Daugavu. Pēc tam Veestarts atlaiž daļu no karaspēka un apceetinas kādā pili (laikam Sērenē), kur arī pats kādu laiku paleek, lai aizsargātu Zemgali pret varbūtejeem eebrukumeem. Pēc šeem notikumeem, t. i. pēc 1230. gada, Veestarta vārds vairs kronikās netop minets, no kam spreežams, ka viņš ap to laiku miris. Viņš valdīja Zemgalē vairak kā 30 gadus un prata ar stipru roku uzturet Zemgales neatkarību pret visu ārejo eenaidneeku uzņēmānos, lai gan šee eenaidneeki, īpaši Rīgas bīskaps, bija ļoti stipri tapuši un tika pabalstīti ar naudu un karaspēku no toreizejā Eiropas virsvaldneeka — pāvesta. Par to zem-

galeeši vareja pateiktees sava ķēniņa istajam valdneeka garam, kuŗš uztureja tautu veenprātībā un vecajās kareiviskajās spējās. Veestarts atstāja Zemgali saveem pēcnācejeem tikpat plašu, kā to bija saņemis no saveem preekšgājejeem, un vēl paplašināja to uz Leetavas pusi; tikpat bija apsargata un uzturēta visa Zemgales robeža zeemeļos gar Daugavu, kā ari Zemgales Vārti. Viņš mira kā uzvaretajs. Savas gudribas un politisko spēju pēc viņš bija ceenits pee viseem apkārtejeem valdneekem. Veenigā politiskā kļūda, no Zemgales patstāvības štāvokļa skatotees, viņam peeskaitama ta, ka viņš atļāva Rigas bīskapam netrauceti nostiprinatees un organizet Sv. Marijas valsti, kuŗa vēlāk paleek pašai Zemgalei ļoti bīstama. Vesalus 20 gadus viņš tura visleelako draudzību un pabalsta bīskapu Albertu visos viņa politiskajos centeenos. Sv. Marijas valsts vareja attistitees un uzplaukt veenigi pateicotees Veestarta un tāpat Libijās ķēniņa Kaupja labvēlibai. Veestarts reizem pat eeročeem rokā aizstāv bīskapa teesibas. Viņa acis atvērās tikai tad, kad nāca gaismā pirmā mežotneešu nodeviba — tad viņš sāka manit, ka bīskaps, kuŗš pa tam ar Kaupja un latgaleešu palīdzību bija eekaŗojis Igauņu zemi, sāka kārot ari pēc Zemgales. Veenigā teešā neizdeviba Veestartam bija ar Mežotnes nodevību, bet vēlāk viņam izdodas Mežotni atkal pilnigi eegūt un Mežotnes bajāru atkrišanas centeenus galīgi apspeest. Tā Zemgale palika pati par sevi stipra, un, kā stiprakā no visām latveešu valstīm, vareja ari visilgak uzglabat savu patstāvību. Bet redzam, ka ar citām latveešu valstīm: Latgali, Libiju, Sēliju, Vidzemi, Tālavu, Kurzemi u. t. t. Zemgalei nav nekādu pastāvīgu sakaru, sabeedribai ar Kurzemi ir ari tikai gadījuma raksturs. Ar dažām latveešu valstīm, kā Libiju un Latgali, zengaleeši pat atrodas arveenu naidā. Tikai pateicotees šim Latvijas valstju veenibas un veenprātības trūkumam, vareja nostiprinatees Rigā katoļu bīskaps un apveenot Latviju uz jauneem pamateem, kuŗi vēlāk, vēsturisku apstākļu dēļ, ari neizrādījās laimīgi, jo zinam, ka bīskapa valsts ar laiku dabuja nelabvēlīgu virzeenu un pēc pāris gadusimteņem izbeidzās. XIII. gadusimtenī krīvu krīva vara, kuŗa ari vareja būt apveenojošs spēks, Latvijā maz bija nomanama, un pee tam viņai bija nozīme tikai meera laikos, kamēr kaŗos ta maz vareja palīdzet. Tā Latvijai toreiz trūka savu īpatneju apveenojošu spēku, un katra valsts par sevi cīnijās par savu patstāvību. Veestarts ir slavenakais no šiem latveešu patstāvības cīnitajeem.

IV. ZEMGALEEŠU UN LEIŠU LEELĀ UZVARA PĀR RIGAS BĪSKAPU UN ZOBENBRĀĻU ORDEŅA IZNĪCINAŠANA. ZEMGALEI 20 MEĒRA GADI.

I. Kurzemes ķēniņš Lameķins peejem kristīgu ticību un strīdi Sv. Marijas valstī.

Jau 17. janvārī 1229. gadā bija miris biskaps Alberts, Sv. Marijas valsts teešais nodibinātais. Šī valsts toreiz aptvēra visu tagadejo Vidzemi un Latgali, izņemot tikai galejos Maleenas un Latgales novadus, kuŗi tai laikā vēl nebija galīgi atrauti no Polockas un Pleskavas valstīm (latveeši toreiz dzīvoja līdz pašai Pleskavai un Polockai). Tāpat Igauniju latveeši bija eekaŗojuši. Sv. Marijas valstij bija divas galvenās provinces: Latvija (Latgale, Lībija un Vidzeme kopā) un Igaunija, pee kam valdošā tauta bija latveeši.*) Šī katoliskā latveešu valsts bija jau ļoti spēcīga. Šim augošajam spēkam vajadzēja arveenu tālak izplatītees, līdz kamērtas aptvēra vismaz visus latveešus. Bet pēc Alberta nāves šāda Latvijas jeb Sv. Marijas valsts izplēšanās kustība uz laiku apstājās, jo izcēlās Sv. Marijas valstī šķelšanās un nemeeri.

Rigas biskapa kapituls (augsto garīdzneeku padome) pēc Alberta nāves eevēleja par Rigas biskapu Daugavas Grīvas klostēra prāvestu Nikolaju, bet Brēmenes arķibīskaps, zem kuŗa formālā ziņā stāveja Rigas bīskaps, gribeja eecelt par bīskapu savu kanoniku Albertu Suerbēru. Gāja sūdzības pee pāvesta un tas eecēla kardinalu Ati par legatu jeb ārkārtīgu sūtni šī strīdus izšķiršanai. Kardinals nenāca pats personīgi uz Rīgu, bet sūtīja uz Rīgu savā veetā savu biktstēvu, mūku Balduinu no Alnas, strīdu izmeklet un izšķirt. Balduins eeradās Rīgā ruđenī 1230. gadā. Še nu Rīgā pee Balduina, kā pee pāvesta pilnvarneeka, decembrī 1230. gadā un janvāŗa eesākumā 1231. gadā atnāk no Kuldīgas Kurzemes ķēniņš Lameķins līdz ar kuŗšu bajāŗu preekšstāvjeem, kuŗus Bal-

*) Tamdēļ arī latveešu (lataveešu) vārds, kas visupirms apzīmeja tikai latgaleešus, vēlāk pārgāja arī uz citām radneecīgām ciltīm: lībeešem, kuŗšiem, zemgaleešiem, sēļiem u. t. t. Latveešu tauta dabuja savu tagadejo vārdu līdz ar bīskapa valsts attīstīšanos.

duins sevišķi uz Rīgu bija eelūdzis. Še nu Balduins izrādas par ļoti izveicīgu politiķi. Viņam izdodas ķēniņu Lameķīnu peerunāt, eestātees Sv. Marijas valstī un peejemt kristīgu ticību. Kurzeme patur pilnīgu pašvaldību, kā arī savas vecās teesības un likumus, tikai atzīst pāvesta virsvaldību un pāvesta eecelāmo Kurzemes bīskapu. Par to pāvests nodrošina no savas puses Kurzemei aizsardzību pret ārejiem eenaideeekēm. Šī Kurzemes un Lameķīna meerīgā (caur līgumu) peeveenošanās pee Sv. Marijas valsts notika tādā pat kārtā, kā tas preekš 30 gadeem bija ar Lībiju. Sevišķi Kurzemes bajāri pastāveja uz peeveenošanos pee bīskapu, un kuršus vispārīgi pee tam vadīja tālāki politiski aprēķini: āreja nodrošinašanās un Latvijas apveenošanās. Saprotams, zaur tādu izšķīrošu kuršu soli, patstāvīgās Zemgales stāvoklis paleek nedrošs, jo uz kuršiem tagad vairs nevarēja cerēt, kā uz sabeedroteem. Zemgale tagad paleek veenīgā no visām latveešu valstīm, kas paturejusi savu pilnīgu patstāvību un veco ticību. Zemgaleešem tagad nekas cits neatleek, kā sabeedrotees eeešak ar līšiem, kuŗi arī vēl bija neatkarīgi.

Noslēdzis ar Lameķīnu svarīgo politisko līgumu, Balduins pats grībeja palikt par Kurzemes bīskapu, tādā kārtā, ka Kurzemes bīskaps nestāvetu vis zem Rīgas bīskapa, bet gan teeši zem pāvesta. Caur to nu Sv. Marijas valstī būtu divi patstāvīgi valdneeki. Arī kuršiem un Lameķīnam tas bija ļoti paprātam, ka tee nebūtu padoti Rīgas bīskapam, kuŗš visās leetās deva preekšroku saveem libeešem un latgaleešem.

Bīskapa sēdekli kurši eerīkoja Piltēnē pee Ventas, veenā no labākajām Kurzemes pilīm. Šī veeta bija stipra un īsti izdevīga, jo bija no jūras ar kuģiem sasneedzama. Lameķīns palika valdīt savā vecvecajā galvas pilsētā Kuļdigā.

Tas nepatika Rīgas bīskapam Nikolajam, ka Balduins rīkojās tik patstāvīgi un sāka jau sajemt savu peenācīgo desmito teesu no Kurzemes.

Nikolajs visādi rīkojās pret Balduinu, kuŗu no sākuma aizstāveja pāvests un bija eecēlis par patstāvīgu Kurzemes bīskapu. Abas puses gāja ar garām sūdībām uz Romu un galu galā Nikolajs uzvarēja, jo viņam izdevās peerādit, ka nedrīkst Sv. Marijas valstī saskaldīt divās daļās. Pāvests atcēla Balduinu no legāta amata un par legātu preekš strīdus izmeklēšanas sūtīja atkal Modenas bīskapu Viļumu, kuŗš jau 1226. gadā bija Latvijā. Modenas Viļums leetu galīgi izšķīra par labu Rīgas bīskapam Nikolajam,

kuŗu ari apstiprinaja amatā, un bīskaps Balduins atstāja 1234. gadā Kurzemi, kuŗa tika padota zem Rīgas bīskapa un deva pēdejam desmito teesu.

Dēļ šādām eekšējām jukām Sv. Marijas valstī kuŗa darbi dažus gadus kluseja. Bet pēc leetas noskaidrošanās, 1235. gadā, bīskaps Nikolajs uzsāka tūlit jaunu kuŗu pret zemgaleešiem un šo sabeedroteem leišiem. Šoreiz bīskaps jutās itin stiprs, jo kuŗši tam bija peebedrojušies un ari pāvests bija atsūtījis kādu krustnešu pulku.

II. Kuŗš Leetavā 1235. gadā. Latgaleeši un libeeši negrib kuŗot pret zemgaleešiem un leišiem.

°Kā jau teikts, Sv. Marijas valstī bija apveenotas Lībija, Latgale, Vidzeme (Tālava), Sēlija un Igaunija un viņai bija peeslējušies ari kuŗši jeb tagadejie lejaskurzemnieki. Vareja sagaidīt, ka galu galā to darīs ari zemgaleeši, jo mežotneeši jau agrak par to bija izsacījušies un ari tagad eejēma nogaidošu stāvokli. Bija noticees tas, ko no paša sākuma vēlejšs latgaleeši un libeeši, peesleedamees Rīgas bīskapam. Preekš šī mērķa viņi bija nesuši milzīgus upuŗus, veduši no 1208. līdz 1230. gadam nemitīgus kuŗus, bija uzvarejuši igauņus, un nebija kautrejušies uzbrukt pat saveem tauteešiem zemgaleešiem. Latvija jeb Sv. Marijas valsts bija tāds stiprs spēks, kas pārspēja visas toreizejšs kaimiņu valstis, ja tikai to prastu pareizi valdīt un vadīt. Leiši vēl nebija galīgi apveenojušies un kreevi bija krituši zem smagā tataru jūga. Leiši vairs neuzdrošinājās uzbrukt un veenigee kuŗa darbi vareja būt pret Pleskavas un Polockas valstīm, lai no tām atrautu pēdejos latveešus (tagadejos Pleskavas, Ostrovas, Sebežas, Drīsas un Polockas aprīņus).

Ari maza atpūta pēc nemitīgajiem kuŗiem bija vajadzīga latgaleešiem un libeešiem.

Bīskapa Nikolaja nodomeem uz kuŗu pret zemgaleešiem un leišiem latgaleeši un libeeši šoreiz nepeekrita. To izsaka kronika un leek saprast visi tālakee notikumi. Bet varaskārigais bīskaps, redzams, negribeja eevērot šo pamatoto uzskatu, jo viņam

bija leels plāns — caur Leetavu izlaustees cauri līdz Prūsijai, kur pašulaik tā sauktais teitoņu (vācu) ordenis kaņoja ar prūšiem*). Bet bīskaps Nikolajs nebija peeteekoši apskaitījis zemgaleešu un leišu spēku, un šis nelaimīgais plāns noveda pee visas viņa armijas un zobenbrāļu ordeņa iznīcinašanas, bet Zemgalei deva turpmakos ilgos meera gadus.

Eevērojot latgaleešu un līteešu domas, pirmo kaņa gaitu bīskaps Nikolajs uzsāka ne teeši pret Zemgali, bet pret līšiem 1235. gadā. Šis pirmais uzbrukums bija bīskapam laimīgs un viņu pamudināja uz tālakeem, plašakeem soļiem.

Bīskapa kaņaspēks visupirms gāja pee Aizkraukles pār Daugavu un tad caur Taurkalna mežiem nokļuva Leetavā, jo še Leetavas robežas vistuvak peenāk pee Daugavas. Par šo kaņagaitu rīnju kronists stāsta apm. šādi, ne bez zinamas leelības. — Bīskapa kaņaspēks eegāja Nales novadā un atrada tur preekšā leelu pagānu (leišu) kaņaspēku. Visur tee nāca pretim bezgala leelā skaitā, leelidamees un troksni celdami, tomēr uz savū pašu nāvi. Bīskapa kaņa virsneeks runāja uz savejeem „Peemineet tagad, brašee varoņi, kamlabad esam šurpu nākuši, un lai vēl šodeen to peeredzam. Ja negribeet ar kaunu pāreet mājās, tad neļaujeetes eebaidītees. Mums jāicērtas cauri ar Deeva un savu eeroču palīgu.“ Tad sauca visš kaņaspēks: „Lai vārdi paleek pee malas! Mums pirmem cīņa jauzsāk ar šķēpeem un ar zobeneem.“ Un tee visi kāroja kautes, gluži kā izsalkuši vanagi. Visi kāvās varonīgi, lai gan latgaleešiem nebija nekāda preeka kautes. Bet igauņi bija uz kaušanos visuvairak kāri.

Šai kaujā nocirta divus tūkstošus leišu, kas palika uz kaņalauka; tee citi lai deezgan bija kāvušees un aizbēga, kā kušš varedams. Tādu algu Deevs tur deva savejeem. Kristigee visi preecajās un greezās atpakaļ uz mājām. Deevam gana nākas leela pateikšana. Divdesmitpeecisimts zirgu tee pagāneem atjēma un pār-gāja mājās cēlā prātā. Tā Deevs žēligi teem palīdzēja. —

Šai leišu kaņā bija ap 4000 kritušu, tā tad kaņš bija eevērojams. Kronists skaidri izsakas, ka latgaleešiem šis kaņš nebija paprātam, bet ja nu reiz tas bija eesākts, tad viņi to turpināja ari laimīgi līdz galam. Tikai ar to nosacijumu latveeši ari bija peedalijušees, ka kaņš nebija vis pret zemgaleešiem, bet pret līšiem.

*) Senee prūši bija latveešu ciltsradi un runāja līdzīgu valodu ar latveešiem un līšiem. Prūsijā tolaik vāceši vēl nedzīvoja.

Ši uzvara pār leīseem bīskapu tā eejūsminaja, ka viņš nākošajā 1236. gadā izriko jaunu kaŗu un šoreiz pret zemgaleešem un leīseem. Bet bīskapa latgaleeši šim kaŗam nepeekrita, un kā tas no kreevu kronikām skaidri redzams, 1236. gada kaŗā tee peedalijās visai mazā mērā. Šoreiz bīskapa kaŗaspēks sastāveja no krustnešem, igauņeem un tikai padaļai libeēšem un latgaleešem. Tā tad kaŗaspēkam šoreiz trūka pašas serdes un stipruma, un tapēc ari šis kaŗagājeens beidzās preekš bīskapa ļoti nelaimīgi — ar visa viņa kaŗaspēka un zobenbrāļu ordeņa pilnīgu iznīcinašanu (zobenbrāļu ordenis bija bīskapa pastāvīgais kaŗaspēks, kamēr pārejā, leelakā daļa kaŗaspēka tika eesaukta tikai kaŗa laikā un tapa izrikota un vadīta no bajāreem (muižneekeem).

III. Leelā kauja pee Saules un zobenbrāļu ordeņa gals.

Par laimīgo leīšu kaŗu 1235. gadā bīskaps Nikolajs ziņoja pāvestam, un tas uzdeva legatam Modenas Viļumam sludināt visā Reetrumū Eiropā ārkārtīgu krustakaŗu pret zemgaleešem un leīseem. Viseem deva grēku atlaišanu, kas veen gribeja ceļot uz Latviju, Sv. Marijas valsts robežas paplašināt.

Tapēc ari 1236. gada pavasarī eeradās Rīgā tikdaudz krustnešu, kā vēl nekad līdzšim, vairaki tūkstoši. Sanāca visi igauņi, daļa libeēšu un vidzemneeku, sapulcejās viss ordeņa pastāvīgais kaŗaspēks un atnāca neleels pulks kuršu, kā to ziņo kronists Vartbergs; ari no Pleskavas atnāca palīgi. Salasijās daudz tūkstošu leels kaŗaspēks, visleelakais, kādu jebkad Rīgas bīskaps bija uzstādījis, un ar to 1236. gada septembrī uzsāka leelu kaŗa gaitu uz Zemgali un Leetavu. Bet nonācis Zemgalē pee Saules (jeb Rādenes, tagadejā Bauskas apriņķī), šis varenais kaŗaspēks, kurš bija sapulcinats no visas Eiropas, tika gluži iznīcinats. Zemgaleeši un leīši to pārspēja un līdz ar to aptureja Sv. Marijas valsts augšanu uz pāris desmit gadeem.

Rimju kronists atstāsta notikumus un nikno Saules kauju īsumā šādi:

— Krustnešu bija daudz uz Rīgu atnākuši, dzirdedami visu, kas šai zemē izdarīts, un tee daudzkārt lūdza un negribeja no tam atlaistees, lai vasarā tiktu sarīkota kaŗa gaita. Sevišķi visi ārzē-

mes eevērojamee bruņineeki par to uzstājās. Bet biskapa kaŗa vadonis (mestrs) sacija: „Jums no tureenēs (t. i. Zemgales un Leišeem) būs ciršus jaicērtas, to jums apgalvoju.“ Tādu runu visi dzirdeja. „Dēļ tam jau esam šurpu nākusi,“ tā visi tūdaļ atteica, lai nabagais vaj bagatais. Tad mestrs sacija: „Esam te Deeva dēļ, kas lai jūs pasargā. Labprāt eesim jums līdzi, kad kautees jums tāda vajadzība. Dodeet mums tikai mazuleet laika, tad jūs drīzumā novedīšu tai veetā, kur mums viseem deezgan peetikš.“ Viņš aizsūtīja uz Kreevu zemi pēc palīga, kas ari tūdaļ atnāca; nāca ari igauņi miļā prātā ar dažu leelu pulku. Krustneši par to preecejās un lasijās kopā. Ar leelu, brašu kaŗaspēku tad gāja pa klajumeem un pāri dažai labai upei un izceeta leelas grūtības, līdz kamēr nonāca tai zemē. Tur tee dzīvoja laupidami un dedzinadami ar dažu pulku pēc sirds patikšanas un siroja šurpu turpu pa zemi, līgsmi visapkārt postidami. Tad tee greezās uz Sauli pa purveem un pa sileem. Ak vaimanas par leelo nelaimi, ka jebkad uz šo gaitu domājuši! Tee nonāca pee kādas upes (Mēmeles) un tur eeraudzīja eenaidneeka kaŗaspēku. Tad dažu labu, kas Rigā bija leelījees kautees, maz redzeja uz to steidzamees. Mestrs peeējāja pee brašakajeem bruņineekeem un runāja: „Tagad laiks kautees, tur stāv viss mūsu gods. Nogāzīsim tikai šos pirmos gaŗ zemi, tad varesim atkal līgsmi jāt uz mājām.“ „Te negribam kautees,“ sacija daži varoņi, „jo kāpjot no zirgeem, mums jakaujas kājām.“ Bet mestrs teica: „Tad galvu līdz ar zirgeem te gribēet pamest“ un isteica tā jau eepreekš, kas pēc notika. Pagāni steigšus peenāca klātu. Kad kristīgee otru rītu agri domāja aizjāt projam, tad viņeem ar pagāneem bija jakaujas gribot negribot. Kā vārguļi viņi purvā turejās pretim, un tos apkāva kā bābas. Man žēl daža laba varoņa, ko tur nokāva bez pretimturešanās; daudzus no teem ari redeja tik izmisušus, ka bēgšus bēga atpakaļ uz mājām. Tos zemgaleeši apkāva nožēlojamā kārtā, lai nabagus vaj bagatus. Mestrs un zobenbrāļi tomēr turejās kā varoņi, līdz kamēr teem nogalināja zirgus. Tad viņi kājām stājās savai nelaimei pretim un eekams tos pārvareja, tee nociŗta gaŗ zemi vēl dažu vīru. Labais mestrs Volkvins drošināja cik varedams savus brāļus; bet četrdesmitastoņi no teem dabuja galu. Tos dzenāja dažu labu gabalu, līdz pagāni viņus pēdīgi ar kokeem nogalināja. Lai Deevs viņu dvēseles glabā; tee godam aizgājuši un līdz ar teem ļoti daudzi krustneši. Lai Deevs teem viseem žēlīgs un ar savu grūto nāvi tos atpestī no visas nelaimes. Tā dabuja galu mestrs Volkvins un viņa brāļi. —

Tā žēlojas rīmju kronists, kurš pēc sava amata arī bija ordeņa brālis.

Pleskavas ta laika kronists par šo leelo kauju raksta isi šādi:

„6745. (Ta Kunga 1236.) gads. Notika zīmes pee saules augu-
sta mēneša 3. deenā. Tai pašā gadā leelā spēkā no aizjūras atnāca
Rigā krustneši un salasijās kopā ir rīdzineeki, ir visa igauņu zeme
un arī pleskaveeši no sevis sūtija palīgu un gāja uz bezdeevigo Lee-
tavu. Bet no bezdeevigajeem pagāneem viņi tika sakauti un mājās
atgriezās tikai desmitais.“

Kronists Vartbergs savukārt raksta:

„Pēc daudzām varenām un laimīgām kaujām ar neticigajeem
mestrs Volkvins uzjēma kaŗa gaitu pret pagāneem, bet tee viņu
nokāva līdz ar daudzem kungeem, peedesmit ordeņa brāļeem
un daudz ticīgo ļaužu Saules zemē (terrae Sauleorum) sv. mocekļa
Mauricija deenā (22. sept. 1236. gadā). Kad šai kaujā bija krituši
arī Kurzemes garīdzneeciba un atgreestee, kā arī (Kurzemes) bis-
skaps Engelberts, kurši atkal atgriezās atpakaļ agrakajā neticības
stāvoklī.“

Kritušo skaitu Saules kaujā skaita uz 10,000 vīru. Kas bija
zemgaļu vadonis šai kaujā, nav zinams, jo kronisti nav atzīējuši
Veestarta pēcnāceju vārdus. Leišus šai kaujā vadījis leelkungs
Ringauds.

Pee Vartberga pēdejās ziņas japeezīmē, ka Kurzemē bija
eecelts jauns bīskaps, kurš nebija patstāvīgs, bet bija itkā Rigas
bīskapa veetneeks jeb vikars. Šis bīskaps (Engelberts) bija uz
šo Zemgales kaŗu atvedis līdzī kādu pulku kuršu. Saprotams, pēc
Saules kaujas, kad Rigas bīskapa vara likās pavisam satricinata,
Kurzemes saites ar bīskapu paleek vājakas, un kurši negrib nīstees
ar stiprajiem zemgaleešiem un leišiem.

IV. Notikumi pēc Saules kaujas.

Saules kaujas pirmās svarīgākās sekas bija tās, ka Kurzemes
saites ar Sv. Marijas valsti tika stipri vājinātas. Ķēniņš Lamēķins
valdīja gandrīz patstāvīgi un Kurzemei tik drīz jauns bīskaps
netika eecelts.

Tālāk, zobenbrāļu ordenis beidza savu gaitu, jo Saules kaujā
zemgaļi bija iznīcinājuši visus ordeņa brāļus, izņemot kādus četrus.
Atlikušie sūtīja vēstnešus uz Vāczemi, pee tā sauktā teitoņu or-

deņa, lai viņus uzjēmtu minētā ordenī. Caur pāvesta pavēli tas arī notika 1237. gada pavasarī, un teitoņu ordenis stājās zobenbrāļu veetā. Pee Rīgas bīskapa sastāveja 54 teitoņu ordeņa brāļi, kā bīskapa kaŗaspēka vadoņi un eekārtotaji.

Teitoņu ordenis bija no pāvesta visupirms dibinats preekš Palestīnas eekaŗošanas, bet kad ordenim tur neveicās, tad viņš pārcēlās uz Prūsiju un sāka apkaŗot senos prūšus, kuri vēl nebija kristijūšees. Teitoņu ordenis tad bija Prūsijas bīskapam pastāvīgs kaŗaspēks. Caur teitoņu ordeņa pārvešanu uz Latviju nu notika Latvijas un Prūsijas pastāvīgā kaŗaspēka apveenošanās. Latvijas un Prūsijas bīskapi tagad arveenu rīkojās pēc kopīgi izstrādāta kaŗa plana.

Nākošajos pāris gados Sv. Marijas valsts (Latvija) jau atpūtās no treeceena, ko bija dabujusi Saules kaujā, un Rīgas bīskaps tad sāka domāt uz valsts tālaku izplatišanu un šoreiz, pēc latveešu vēlešanās, uz Pleskavas pusi. Uzsāktā kaŗa gaita beidzās ar leeliskeem panākumeem: latveeši eekaŗoja leelako daļu Pleskavas valsts un pašu Pleskavas ceetoksni. Šos leelos notikumus rīmju kronists apraksta šādi:

„Mestrs veda pret kreeveem daudz varoņu, drošus, izlasitus vīrus. Ari dāņu ķēniņa ļaudis no Rēveles atnāca palīgā eevērojamā pulkā. Viss kaŗaspēks tad jautrā prātā gāja uz kreevu zemi, kur tam labi klājās. Kaŗaspēks nonāca pee Izborskas*), gāja ar joni virsū un eejēma Izborsku. Aizstāvetajus vaj nu sagūstīja, vaj apkāva. To dzirdejuši, sacēlās uz kaŗu pleskaveeši un atskrēja pee Izborskas dažās labās spožās bruņās, un bruņu cepures teem mirdzeja kā glāze. Eesāka kauju un pleskaveešus nikni sakāva; 800 no viņeem krita uz veetas un atlikušeem bēga atpakaļ uz Pleskavu. Kaŗaspēks sekoja pleskaveešeem pār Mudes**) upi un eelēncā Pleskavu. Kad kaŗaspēks gatavojās Pleskavu ar joni eejemt, tad pleskaveeši sūtīja sūtņus un padevās.“

Latveešu sensenā ilgošanās bija peepildīta; arī Pleskava, ar kuŗu latveešus saistīja stipras tradīcijas, bija eekaŗota un tādā kārtā nāca atkarībā no Sv. Marijas valsts. Tas notika 1240. gada rudenī. Bēt tas ilgi nepastāveja un tā bija ordeņa mestra vaina, jo tam trūka sapratīgas taktikas preekš jaunās zemes aizstāvešanas. Ples-

*) Izborska atradās tai Latvijas daļā, kuŗa no vissenakeem laikeem peedereja pee Pleskavas valsts. Vīspirmos laikos Izborska bija Pleskavas valsts galvas pilsēta.

**) Mude ir vecvecāis latviskais nosaukums tagadejai Velikajās upei.

kavā pameta tikai mazu latveešu garnizonu, jo domāja, ka kreevi uz tālaku pretošanos nedomās. 1242. g. sākumā negaidot atnāca pē Pleskavas leels novgorodeešu karaspēks sava ķēniņa Aleksandra Nevska vadībā un aizdzina tos dažus simtus latveešu karavīru, kuŗi meerā pilsētu pārvaldīja. Rīmju kronists par šo neizdevību tā žēlojas:

„Būtu Pleskavu pareizi apsargājuši, tad viss būtu labi bijis līdz pat pasaules galam. Kas uzvarejis kādu brangu zemi un tai neeeleek deezgan spēka, tas lai vēlaku velti nežēlojas, ka viņam izgājis nelāgi.“

Vispārīgi jemot, ceturtais Rīgas bīskaps Nikolajs nebija tik apdāvinats un izveicīgs valdneeks un taktiķis, kā viņa preekšgājejs Alberts. Caur neizveicību viņš pazaudeja Pleskavu, kuŗu arī vēlāk vairs neizdevās pēveenot pē Latvijas.

Kad Pleskava bija atkal pazaudeta, tad Rīgas bīskaps tūlit nedomāja uz tās atkaŗošanu, bet eepreekš greezās pret kuršeem, lai tos no jauna stiprak saistītu pē Sv. Marijas valsts. Tas jo vairak tadēļ bija vajadzīgs, lai Latviju ceešak saistītu ar Prūsiju, kur tolaik arī nostiprinājās katoļu baznīcas vara. Kurzeme atradās taisni vidū starp Rīgu un Prūsiju. Bīskaps pēdraudeja kuršeem ar kaŗu un sapulcināja leelu karaspēku no latgaleešeem un libeeseem. Visi stāveja stingri par to, ka Kurzeme pilnīgi jaapveeno ar Sv. Marijas valsti. Kurši, apsvērdami savu politisko stāvokli, 1242. gadā noslēdz jaunu līgumu ar Rīgas bīskapu, atzīdami viņa virskundzību, un šoreiz atļauj apmestees Kurzemē arī bīskapa pastāvīgajam karaspēkam jeb ordenim. Bīskapa rīcībā atdod Kuldīgas un Embutes pilis. Embutei 1244. gadā uzbruka leišu ķēniņš Mintauts un kaŗoja te ilgaku laiku. Kad tomēr atnāca embuteešeem palīgā no Kuldīgas kuršu karaspēks, tad Mintautam pēc asas kaujas bija jaatkāpjas. Tā nu atkal visa Kurzeme bija pēveenota un nodrošinata pē Sv. Marijas valsts. Bet jajem vērā, ka šī pēveenošanās notika atkal pilnīgi meera ceļā, caur kuršu īpašu līgumu ar bīskapu. Kurši patureja visas savas brīvības, teesības un zemes īpašumus.

Nākošajās gadās Sv. Marijas valsts jau tiktālu nostiprinājās, ka Rīgas bīskaps atkal vareja sākt domat par Zemgales pēveenošanu. Uz to viņu jo vairak pamudināja tas, ka leišu ķēniņš Mintauts, zemgaļu draugs, bija eepīts grūtā kaŗā pret kreeveem un tapēc zemgaleešeem nevareja nākt palīgā.

Ar 1250. gadu bīskaps nāca jaunās sakaŗās ar Zemgali

V. ZEMGALEEŠU SATIKSME AR SV. MARIJAS VALSTI UN UZVARAS LĪDZ 1272. GADAM.

I. Zemgale peeveenojas Sv. Marijas valstij 1250. gadā un atkal atkrīt 1259. gadā.

Kad Kurzeme bija labprātīgi galīgi peeveenojusees pee Sv. Marijas valsts, tad Rīgas bīskaps sāka bruņoteles pret Zemgali, kuŗa veenīgā no latveešu valstīm vēl bija patstāvīga. 1250. gadā bīskaps peedraudeja Zemgalei ar kaŗu. Zīnadami, ka no leišu ķēniņa Mintauta, kuŗš bija no kreeveem apdraudets un pats jau bija peejēmis katoļu ticību, palīdzība nav sagaidama, zemgaleeši apjēmas labak peesleetees Sv. Marijas valstij, nekā uzsākt asinainu kaŗu pret visu pārejo Latviju. Zemgale apsolījās dot baznīcai parasto desmito teesu un Rīgas bīskaps peejem vēl Zemgales bīskapa tituli. Zemgaleeši palika tāpat kā līdz šim, zem saveem eedzimteem valdneekem un pee savām vecām teesībām un brīvībām, paturedami visus savus īpašumus. Tā nu galīgi visa Latvija likās būt apveenota zem veena Rīgas bīskapa

Zemgaleešu solis politikā ziņā bija gluži pareizs. Viņu saheedrotā leišu ķēniņa Mintauta stāvoklis dēļ daudzajiem ārejiem un eekšejiem eenaidneekem bija palicis tik nelāgs, ka arī viņš bija peespeests saderet meeru ar Sv. Marijas valsti un liktees kristitees, lai tikai novērstu Leetavai draudošās breesmas. Bet pēc tam Mintauta stāvoklis uzlabojās. Zemaiši, kuŗi bija visdūšīgākā no leišu ciltīm un nebija kristības peejēmuši, uz savu galvu, neklausīdami Mintauta, uzsāka kaŗu pret Sv. Marijas valsti un ar tādām sekām, kā 1259. gada vasarā pee Skodas sakāva un gandrīz gluži iznīcināja Rīgas bīskapa un kuŗšu leelo kaŗaspēku.

Zemgaleeši nu atkal redzeja sev aiz muguras drošus kaŗa beedrus un nedeļa vairs bīskapam desmitās teesas. Kristības arī zemgaļi vēl nebija peejēmuši, izņemot daļu no bajāreem. Rudenī 1259. gadā, tūlit pēc Skodas kaujas, zemgaļi padzina preesterus un soģus un saveenojās ar zemaišiem. Cik no apstākļiem noskārstams, tad Zemgalē tai laikā pastāveja divas partijas: veena vēlejš palikt pee bīskapa, bet otra jeb neatkarības partija gribeja

labak saveenibu ar leišēem. Pēdejā partija jēma virsroku. Rimju kronists šos notikumus apraksta šādi:

— Neilgi pēc tam (Skodas kaujas) zemgaleeši nāca uz ļaunu nodomu, ko viņi arī teešam izdārija. Viņi atkrita (no bīskapa), bet pēc tam gluži godīgā veidā. Bīskapa soģēem viņi atstāja visu viņu mantu. Bija tur kāds no viņu kungeem, Žabis vārdā; tas zemgaleešēem deva padomu, lai neveenam soģim neatņem mantas, bet ļauj teem aizeet projam sveikeem un vesaleem. Tā zemgaleeši atteicās no sabsēdribas ar kristigajeem. Zemgaleeši preecajās par Žabja padomu un izsūtīja vēstnešus pa visu zemi, kur soģi atradās. Tad soģi sanāca steigdamees un teem viseem paziņoja, lai eet ārā no zemes un to eevēro, ka nekad lai nenāk vairs atpakaļ. Soģi tūdaļ aizgāja uz Rīgu un stāstīja bīskapam, kas noticees. —

Zemgale nu atkal bija brīva valsts, un patvaldīgā ķēniņa vara Zemgalē tika atjaunota. Tas notika 1259. gada rudenī.

II. Zemgaleešu uzvara pēc Tērvetes un kauja pēc Durbes.

Rīgas bīskaps nevarēja apmeerinatees ar Zemgales atkrišanu. Jau no 1250. gada viņš skaitījās par Zemgales virsvaldneeku un bagatā zeme deva Sv. Marijas valstij leelus eēnākumus. Pēc līguma ar zemgaleešēem, visi zemes ceetokšņi un pilis bija palikuši zemgaļu pašu rīcībā un pārvaldībā, tikai pilis uzjēmti arī bīskapa soģi. Zemgaļi eelika bīskapa soģus arī Jānišķē, Žagarē un citās tagadejās Kauņas guberņas veētās, no kam spreežams, ka Šauļu un Paneveēzes aprīņķi tolaik vēl peedereja pēc Zemgales. Bet tādā kārtā visa bīskapa vara tomēr bija ļoti nedroša un redzejām, ka izdevīgā brīdī zemgaļi bīskapa soģus atkal padzina. Bīskaps tagad nodomāja Zemgalē ceēšak nostiprinatees un eegūt tur pilis un ceetokšņus, kas atrastos teeši viņa paša pārvaldībā un īpašumā.

Saziņā ar savu peekriteju partiju Zemgalē, bīskaps taisa uz Zemgali leelu kaŗa gājeenu. Sapulcejās leels kaŗaspēks no latgaleešēem, libeēšēem, kuršeem un citām ciltīm. Pajēma līdzī arī daudz materiala jauna ceetokšņa celšanai Zemgalē. Kaŗa gaita sākās 1260. gada zeemā. Tērvetes apkārtņē noteek kauja ar zemgaļēem, kuŗi uzbrukumu atsit. Pēc tam bīskapa kaŗaspēks at-

kāpjas uz Dobi (Auces apgabalā) un te uz kāda kalna ceļ apceetinajumu. Neveenas zemgaļu pils kaŗaspēks nevareja eejemt, bet apmeerinajās ar zemes izlaupišanu.

Rimju kronists par šo kaŗa gaitu raksta:

— Nonākuši klajumā pee Tērvetes, viņi (t. i. rīdzineeki) tur preecīgi uzcēla teltis. Bet zemgaleeši nebaidījās, un kā braši varoņi aizstāveja savu ceetoksni un savus vārtus, kamēr veen kristigee bija apmetušeēs tur preekšā. Tad taisija stiprus bīdamos torņus un dzina tos pilij klātu. Pat droša sirds vareja par to nobītees, ar acim to visu redzot, par ko man nu jastāsta, kā pateesigi bijis. Torņus steigšus eebidija pils grāvī un tūdaļ bruka virsū ar leelu spēku, zemgaleešeem par nepatīkšanu. Tad cīnijās tur visu deenu, šķēpus daudzkārt izmainidamees, un tur nošāva deezgan daudz zemgaleešu, kuŗus kritušus aiznesa projam. Izkāvušeēs, kristigee tomēr atkāpās; bet zemgaleeši no ceetokšņa speedās pakal, kristigajeem bruktin uzbrukdami, un tee šāvās ar bultām un sveedās ar šķēpeem — kristigee turpu, pagāni šurpu. Zemgaleeši stipri apceetinajās savōs ceetokšņōs. Kristigo kaŗaspēks saposās, lidz ko gaisma rādijās, un atkāpās uz kādu citu veetu. Tur tee cēla pili un nosauca to par Dobi*), Tērveti pamesdami. Kristigee preecajās par uzcelto apceetinajumu un eelika tanī tik daudz ļaužu, cik bija aizstāvešanai vajadzīgs, un atstāja tur ari pārtikas krājumus, un stopus un bultas. Kaŗaspēks tad atgriezās uz Rīgu. —

Še japeezīmē, ka, šis bīskapa apceetinajums vairak nekas nebija, kā kalns ar visapkārt uz mestu zemes valni, un eekšpus valņa ar koka ēkām, kur dzīvoja latgaleešu un libeešu garnizons.

Tad tālak rimju kronists raksta:

— Leiši, kuŗus dēvē par zemaīseem (zemgaļu sabeedrotee), tūdaļ lepni atnāca pee Dobes, gluži kā bulta, no stopa izšauta. Tee atnāca leelā pulkā, ar bruņām sudraba krāsā un ar leelu spēku. Teem bija dažs drošs varonis, par postu teem, kas bija Dobes pilt. Tad leiši bruka pilij ar joni virsū, bet kristigee nebija laiski, paceenat savus veesus, kas tur bija atnākuši, aizveenu jo labaki. Dažs labs vīrs tur guleja gar zemi, kas pilij bija skreešus skrējis virsū, viseem kopus uz [reizi uzbrūkot. Tos deesgan paceenaja, ka tos nokautus aiznesa projam. Pagāni tad griezās atpakaļ uz savu zemi, maz labuma redzejuši. Savus nokautos tee pajēma lidzi un teem bija dažs labs slims vīrs, kas tā bija eevainots,

*) Nav samainama ar stipro Dobeles ceetoksni, kuŗš atradās zemgaļu varā

ka vairs neatveseļojās. Tā teem veicās pee Dobes! — Saprotams, te rīmju kronists visu pārspilē savejeem par labu.

Zemaiši gan neka daudz nepanāca, bet tomēr ari bīskapa garnizons bija no zemgaleem peespeests drīz atstāt Dobi. Kurši pa tam bija atkrituši no bīskapa un 13. jūlijā 1260. gadā kopā ar zemaišiem leelā, asinainā kaujā pee Durbes iznīcināja leelu bīskapa kaŗaspēku; krita visi krustneši un neskaitams daudzums cita kaŗaspēka, kā ari 150 ordeņa brāļi. Kritušo leelajā Durbes kaujā skaita uz 20,000 vīru. Sv. Marijas valsts spēki atkal leeliski bija vājināti. Bīskapa garnizons tagad pameta Dobi un bēgšus aizbēdza uz Rīgu. Dobi pajēma zemgaļi. — Peejem, ka šis Dobes pils veeta ir tagadejais Dobes kalns Auces apgalā.

Zemgalei pēc tam bija meers līdz 1265. gadam un viņa nostiprinājās visās savās vecajās robežās.

III. Zemgaleešu uzvara 1265. gadā. Rīdzineeki eekāro Zemgales ostu Mintavu 1266. gadā.

Pēc Durbes kaujas Sv. Marijas valsts nākošajās gadās bija eepīta pastāvīgās kaŗās ar kuršiem un leišiem. Leišu ķēniņš Mintauts atkrita no kristīgās ticības un sabeedribas ar katoļu baznicu un pat sarīkoja 1262. gadā kaŗa gaitu uz Latviju. Bet tad atkal notika svarīgs pārgrozījums. Pret Mintautu sarīkoja sazvērestību daži leišu kungi ar Daumantu un Trainaiti preekšgalā un slepkavīgi nonāveja Mintautu 1263. gadā. Tas bija smags treeceens Leetavai un Zemgalei. Saniknotā tauta aizdzina Daumantu (viņš nonāca uz Pleskavu, kur kristījās un palika Pleskavā par ķēniņu), bet dūšīgajam un izveicīgajam Mintautam tik drīzi neradās ceenīgs pēcnācejs. Leetavā izcēlās jukas. Sv. Marijas valsts nu bija brīva no bīstamā eenaidneeka un sāka atkal domāt uz Zemgales atdabušanu.

Īpašs laiks valdīja jau peektais Latvijas bīskaps Alberts Suerbērs, kuŗš no pāvesta bija ticis paaugstināts par arķibīskapu. Rīga tādā kārtā tika no pāvesta pacelta par visas Baltijas metropoli, un zem Rīgas arķibīskapa tika nolikti visi bīskapi Latvijā, Igaunijā, Prūsijā un Leetavā. 1265. gadā leels arķibīskapa kaŗaspēks eebruka Zemgalē. Bet šo kaŗaspēku zemgaleeši gluži šakāva.

Visupirms šis kaŗaspēks postija apgabalā starp Rīgu un Mintavu un ap Leelupi un no eesākuma atrada mazu pretestību. Zemgaļi eelaida eenaidneeku kaŗaspēku deezgan dziļi savos mežos un pēc tam sāka darīt eenaidneekem visadas grūtības, gan eevīlinādami tos purvōs, gan aizsprostodami tikpat leelos kā mazos ceļus ar koku aizcirtumeem. Šee aizcirtumi bija dažkārt ļoti plaši. Ceesdams leelas grūtības Zemgales mežos, arķibīskapa kaŗaspēks taisijās atkal atgreestees uz Rīgu. Bet te izrādijās, ka zemgaļi bija aizsprostojuši ceļu atpakaļ un zemgaļu kaŗaspeks bija aizgājis rīdzineekem aiz mūguras. Pee kāda aizcirtuma izcēlās nikna kauja, pee kam rīdzineeki tika pilnīgi sakauti. Kritušo šai kaujā bija vairak par 1000 vīru un divreiz tikdaudz eevainotu. Zemgaļi apkāva arī daudz ordeņa brāļu. Sakautais un izklīdinatais arķibīskapa kaŗaspēks pa mezeem bēga uz Rīgu, vajats no saniknotajeem zemgaleešem. Daudzi dabuja galu mežos un purvōs. Rīgā atnāca tikai maza daļa, tee paši pa leelakai daļai eevainoti.

Ši kauja, kā arī nākošā, par kuŗu būs runa, notika mežos netālu no Mintavas (tagadejās Jelgavas), uz zeemeļeem no Leelupes.

Redzot, ka klajā kaujā zemgaleeši nav uzvarami, Rīgas arķibīskaps izgudroja jaunu kaŗa plānu, proti: eekaŗot visupirms Zemgales Vārtus un tad Zemgales ostu (Mintavu). Tādā kārtā Leelupe līdz Mintavai būtu viņa rokās, un kaŗaspēku varetu netrauceti sūīt pa ūdeņa ceļu līdz Mintavai, kur kaŗaspēks varetu pastāvīgi nostiprinatees. No jauna arķibīskaps sapulcināja varenu kaŗaspēku, kuŗam peebeedrojās arī leeli krustnešu pulki, kas 1266. gada pavasarī uz Rīgu bija nākuši. Ziņas par šo kaŗa gaitu ir ļoti īsas un neskaidras. Bet domajams, ka Mintavai uzbruka no divām pusēm — ar kuģeem pa Leelupi un tāpat ar kaŗaspēku no Rīgas puses. Šai kaŗa gaitā leekas būt nopostīta zemgaļu pils Babīte, kuŗa ap-sargāja arī Zemgales Vārtus pee jūras. Zemgaļi tāda ātra un stipra uzbrukuma nebija gaidījuši pēc savas nesenās uzvaras un tapēc nebija peenācīgi sagatavojušees. Rīdzineeki eeje m Mintavu un apceetinas Mintavas pili, kuŗa atradās turpat uz salas Leelupē, kur tagad Jelgavas pils. Mintavas eekaŗošana un nostiprinašanās šajā pilī bija visleelakais panākums preekš tālakas Zemgales eekaŗošanas. Zemgales āreajā tirdzniecība tika gandrīz galīgi pārtraukta un bija tagad eespējama veenīgi caur šauro jūras strēmeli tagadejā Tukuma apgabalā. Tādā kārtā 1266. gads ir ļoti eevērojams Zemgales vēsturē. No šī laika eesākās Zemgales sistematiska apka-

rošana un eekaņošana, kuņa teek izdarita no jauna centra — no Mintavas, kas bija tuvu klāt pee pašas Zemgales sirds. Ši eekaņošana gan velkas vairak kã 20 gadus, bet Zemgale tagad ir daudz veeglak apkaņojama, kã senak no tãlãs Rigas, no kuņenes bija grūti kaņaspēku uz Zemgali nosūtīt. Tagad līdz Mintavai sūtija kaņeivjus pa ūdeņa ceļu. Bet pirmajā laikā gan eenaidneeks nevareja nekur dziļak Zemgalē eespeestees.

IV. Zemgaleešu uzvara 1266. gadã.

Driz pēc tam un vēl tai pašã 1266. gadã, kad rĩdzineeki bija nostiprinajušees zemgaleešu ostã un pili Mintavã, Rigas arķibiskaps nolēma jaunu kaņa gaitu pret zemgaleešiem, lai tos reiz peespeestu pee meera. Bet šoreiz Sv. Marijas valsts kaņaspēks tika gluži sakauts. Kronists raksta :

— Mestrs Konrads ar leelu kaņaspēku gãja uz Zemgali un tur nonãcis, viņš ar saveem ļaudim sajēmãs laupijumu un nodarija pa to zemĩ posta bez gala, leeliski dedzinadami. Kaņaspēks nodedzinaja zemgaleešu ceemus un viņu labibu ; par to zemgaleeši dusmot dusmojãs. Tad mestrs Konrads ar saveem ļaudim jo preecigs greezãs uz Mintavu atpakaļ ; tas bija labi. Mestrs jãja ar preekšpulku kaņaspēkam papreekšu, lai sataisitu ceļus, tiklab tiltus kã laipas, un viņš sacija : „Tagad jãšu projam ar jūsu prãtu un ziņu, pajemdams tos, kas man paligam derigi, un sataisišu tiltus, kas salauziti. Nãktu jums virsũ zemgaleešu kaņaspēks, tad turaitees pretim un tũdaļ pũsat manu tauri, kas norunata ziņu dot ; tad nãkšu jums paligã. Vēstneši nav sũtami. Bet jãjeet pamazam un nesteidzatees.“

Mestrs jãja ar preekšpulku projam pa kãdu plašu silu un prãts tam nesãs ar darbu pasteigtees ; bet viss viņa kaņaspēks tam nãca nopakaļš. Atjãjis no savejeem nost, viņš dzirdeja zemgaleešus ar dusmãm nãkam cauri silam un tee ar dažu labu brašu varoni eespeedãs starp mestru un viņa kaņaspēku, un aplenca pēdejo. Kaņaspēks jēmãs turetees pretim, bet mestrs ar savu pulku nevareja eet paligã, jo ceļš tam bija aizsprostots. Un ar sirds-sãpēm viņš bēdza projam ar savu pulku ; un kas tai brĩdĩ bija pee viņa, tee ari deva to padomu, lai labak sveikã bēg atpakaļ uz Mintavu un tur sagaida ziņu, kã kaņaspēkam gãjis, vairs atpakaļ

negreežotees. Viņš paklausīja, bet tas viņam tomēr bija zēl, un ar leeleem sirdsēsteem viņš noskumis bēga uz Mintavu. Nu jums darišu zināmu, kā tam kaŗaspēkam veicās, kas palika silā. Viņa nelaimi nevaru visu izsacīt, nedz aprakstīt. Tam apkāva visus zirgus; bet palikuši bez zirgeem, tee izmisuši jēmās turetees pretim. Pagānu spēks tomēr bija par leelu. Kaŗaspēks izbijās un sāka bēgt pa silu projām. Bet ko lai vairak saku. Tur nokāva desmit brāļu un teem bija jābēg pa mezeem, zaudejušeem daudz brašu varoņu. Kam nāve bija lemta, tee guleja nokauti. Daži no teem izbēga un nonāca Mintavā, mestram Konradam par preeku, un tas steigšus gāja atpakaļ uz Rīgu. Tā beidzās šī gaita. Kas tanī dabujuši galu, lai to dvēselēm Deevs palīdz visās breesmās. —

Pēc šeem smagajeem zaudejumeem arķibīskaps atstāj Mintavu savam liktenim un to atkal eejam zengali un tura vairakus gadus.

Pēc šīs uzvaras Zemgalei bija meers vesalus sešus gadus, līdz 1272. gadam. Zemgale atkal bija atjaunota vecajās robežās, līdz pat Daugavai. Tikai Leelupes izeja uz jūru bija aizsprostota. Šinī laikā Zemgalē valdīja ķēniņš Nameitis, kuŗš ar stipru roku no Tērvetes vadīja pēdejos zemgaleešu kaŗus par patstāvību. Pēc ķēniņa Veestarta nāves Nameitis ir eevērojamākā personība patstāvīgās Zemgales vēsturē.

VI. ZEMGALI EEKAĶO 1272. GADĀ, BET VIŅA NO JAUNA ATKRĪT. NOTIKUMI LĪDZ 1286. GADAM.

I. Kaŗa gaitas pret Zemgali 1272. gadā.

Lai gan zemgaleeši 1265. un 1266. gadās pašu spēkeem bija eeguvuši leelas uzvaras un viņeem uz dažeem gadeem bija meers, taču šīs meers nevarēja būt paleekams, jo Sv. Marijas valsts nu reiz bija nodomajusi galīgi peesavinatees Zemgali un viņas spēks bija tik leels, ka vareja to izdarīt; tikai atsevišķi gadījumi šo nodomu vareja novilcināt. Tā šai laikā pret Sv. Marijas valsti eesāka uzbrukumus pleskaveeši ar naugardeešeem zem ķēniņa Daumanta

vadibas un tapēc tee bija jasavalda. Vasarā 1268. gadā 18,000 jātnieku leelš Latvijas kaŗaspēks devās pret Pleskavu, eejēma atkal IzborSKU, nodedzināja Pleskavas pilsētu un eelenca ceetoksni. Tur vēl pee ši kaŗaspēka atnāca 9000 vīru kuģos pa Mētras upi un Peipus ezaru no Igauņu zemes, tā ka kaŗaspēks bija 27,000 vīru leels. Tik leelu spēku toreiz vareja uzstādit Sv. Marijas valsts. Pleskaveeši lūdza meeru un ar Naugardas leelkunga starpniecību tādu noslēdza. 1270. gada eesākumā rīdzineeki jau sariķoja kaŗagaitu pret Zemgali, bet peepeši eebruka Vidzemē leiši ar leelu spēku un aizdrāzās līdz Sāmusalai. Kaŗa gaitu pret zemgaleešem tapēc atlika un greezās pret leišeem. Tomēr leiši arķibīskapa kaŗaspēku 16. febr. 1270. gadā uz ledus starp Sāmusalu un Vidzemi neganti sakāva. Pēc ši treeceena atpūtusees, Sv. Marijas valsts no jauna sāka postees pret Zemgali viseem saveem spēkeem. Lai ordeni Latvijā it sevišķi uzmodinatu uz kaŗa darbeem, tad Rigas arķibīskaps un viņa kapituls (padome) peesolija ordenim nodot valdišanā Žagares un Auces novadus, ja Zemgale un Tērvete teek eekaŗotas. Ordenis tad ari viseem spēkeem rikojās. Ar leeleem Sv. Marijas valsts kaŗapulkeem 1272. gada pirmajā pusē izdarija trīs kaŗa gājeenus uz Zemgali: zeemā pret Tērveti, pavasarī pret Mežotni (Bausku) un vasarā pret Rakes (Žagares) ceetoksni. Šis leelās kaŗa gaitas rimju kronists apraksta īsumā šādi:

— Latvijā par mestru bija kāds brašs brālis, tikušu padomu. Tas bija brālis Valteris. Zemgaleešem viņš tūdaļ parādija savas dusmas, kā man nu sakams. Kādu deenu pee viņa sanāca kaŗapulki, eepreekš pa visu zemi saziņoti. Ari no Rēveles atnāca kāds dižans pulks. Kopā sanācis, kaŗaspēks dabuja zināt mestra prātu un tūdaļ izgāja uz Zemgali. Pee Tērvetes nokļuvis, mestrs jēmās pats eet pirmais valnim virsū, un kaŗaspēks tam gāja pakāļ bez ziņas daudz. Tad eejēma Tērveti un cirta tur dažam labam vīram, ka tas aizmirsa dzīvot. Kaŗaspēkam ceetoksnis palika rokās un to ar visu apgādāja, kas ceetoksnim peederas. Mestrs ar saveem pulkeem tad atgreezās atpakaļ uz Rigu un domāja uz citu kādu gaitu pret Mežotni. Pa nākamām Leeldeenām viņš pa otru reizi apziņoja visu zemi un sanāca kaŗaspēks no visas Latvijas un ari krustneši. Tad viņš ar kuģeem izbrauca uz Mežotni. Nonākot tai zemē, ceetoksnis tūdaļ padevās, viseem kristigajeem par preeku, un kaŗaspēks aizveda no tureenes laupijumu, un ko veen laba atrasdams, to visu patureja. Visi preecigi atkal pārnāca mājās. Bet ne ilgam

tā palika. Uz Zemgali atkal izsūtīja kādu kaŗaspēku. Pee Tērvetes nonācis, tas pajēma līdzī brašus zemgaleešus un steigšus aizsteidzās uz Rakti (Žagari). Ceetoksni šai gaitā eejēma un nodezinaja; bet ko veen tur atrada, to visu pajēma līdzī. To izdarījis, kaŗaspēks gāja atpakaļ uz Rīgu. Tad pēc tam zemgaleeši atkal steigtin steidzās pee kristīgas ticības, no sirds nozēlodami, ko agrak darijuši. Tee atļāva jemt nodokļus un solijās ar kristīgajiem dzīvot meerā. Tad tee joprojam maksāja desmito teesu un dzīvoja meerā, par ko tee visi preecajās. —

Tā stāsta kronists.

Leelais pārspēks zemgaleešus speeda palikt par arķibīskapa apakšneekeem. No leiseem nebija eespējams dabūt palīga, jo pēc Mīntauta nāves kārtība tur nebija nodibinajusees. Zemgales valsts galvas pilsētas Tērvetes ceetoksni arķibīskaps eelika savu vidzemneeku garnizonu, jo zemgaleešiem pašiem vēl lāga neuzticejās, un 7 gadus Zemgale skaitījās par Sv. Marijas valsts pavalsti un Zemgales ķēniņš par Rīgas arķibīskapa vasali (pavaldneeku).

Salīdzinot ar tagadejiem laikeem, nodokļi, kuŗus zemgaleeši deva Rīgas arķibīskapam, nebija nekādi leelees. Tūlit pēc Raktes (Žagares) eekaŗošanas 6. jūlijā 1272. gadā arķibīskaps Alberts noteica un nolīga ar zemgaleešiem šo nodokļu leelumumu, par ko uzglabajees dokuments. Zemgaleešiem, tikpat bajārēem (muižneekeem), kā zemneekeem no katra darba zirga jeb no arkla bija jadod pūrs rudzu un pūrs meežu; jadod par gadu 4 klausu deenas; jadod strādneeki pee ceetoksņu un ceļu taisīšanas, un — galvenais — jaeet līdzī Sv. Marijas valsts kaŗa gaitās. Tomēr šīs klausas nepatikā lepnajiem un pee patstāvības peeradušajiem zemgaleešiem, kuŗi redzeja un bija novērojuši, ka eevestā ārzemju kārtība kultūras un labeerīcības ziņā bija tālu pakaļ šenajai latveešu eekārtai. Tikai Romas ticība kā dzelzīs tureja kopā visu Reetrumu Eiropu un arveenu jaunus pulkus kritušo veetā sūtīja uz Latviju, lai te nodibinātu un uztūretu Romas varu. Šee krustnešu bari gan Latvijā nepalika, bet toteesu latgaleeši un lībeeši stipri aizstāveja jauno kārtību.

II. Leelā kauja pee Aizkraukles 1279. gadā.

Driz ari caur sevišķu gadījumu sita Zemgalei atsvabīšanās stunda, kaut gan uz īsu laiku. Leetavā pa tam bija eeguvis valdību spēcīgais ķēniņš Traidenis. Viņš 1278. gada vasarā bija uzbrucis lat-

galeešu garnizonam Naujeenē (Daugpils), šai vecajā latgaleešu ceetoksnī pee Daugavas. Šo gadījumu par eemeslu izleetodama, Sv. Marijas valsts (Latvija) posās uz leelu kaŗa gaitu pret Leetavu. Sapulcejās kaŗaspēks no visas Latvijas zem arķibīskapa vasaļa Indriķa Branguļa*) (eedzimta latveešu muižneeka) un no visas Igauņu zemes zem dāņu ķēniņa veetneeka Eilarta vadibas, kamēr krustnešus vadija ordeņa mestrs. Bija janāk ari kuršeem un zemgaleešem. Kronists raksta: „Tur bruņu cepures redzeja spīguļojam un bruņas mirdzam kā glāzi; kaŗaspēks bija leels un varens un to redzeja lepni ejam uz K ̄ e r n a v u (Leetavas galvas pilsētu). Ķēniņa Traideņa zemi tad visai izlaupija un izdedzināja, sajēmās leelu laupijumu un tad greezās atpakaļ.“ Bet tad pee A i z k r a u k l e s, laikam gan vēl Zemgales daļā (pee Sērenes), Traidenis ar leišeem un zemgaleešem šo kaŗaspēku panāca un iznīcināja. — Zemgaleeši bija atkrituši no Sv. Marijas valsts un gāja kopā ar leišeem.

Kronists tā apraksta šo nikno kauju:

— Leišu kaŗaspēks tamēr sanāca kopā un zigli ko sadomāja. Tas bija varens un stiprs un gaitās netaupijās; prāts tam nesās steigtees kristigajeem pakaļ, un tas vēl auga augdams, lai agri vajvēlu. Kristigo kaŗaspēks bija apmetees kādā veetā gluži kā gaitās peederas; jo tam jau pee laika bija nācis zinams, ka 'pagānu pulki tam steigšus nāk pakaļ. Bet no kristigo pulka jau daļa latgaleešu bija aizgājuši uz mājām, kas vairs nenāca kautees. Pagānu kaŗaspēks tomēr steidzās pa veenam šurpu. Ar teem nu būtu vajadzējis kautees, bet nokavejās par ilgu, vilcinadamees uz abām pusēm. Kad pagāneem tad nu likās laiks un teem peenāca klāt viņu leelais kaŗaspēks, tad tee gāzās kristigajeem virsū. Tad abās pusēs jēmās kautees, un tur cirta tik dziļi, kā asinis teceja pa sneegu. Tad redzeja negantā nāvē gāzamees dažu labu nešaubīgu varoni, brašu un kā izlasitu, un tā no abām pusēm, tiklab no kristigajeem, kā pagāneem Sneegs palika sarkans no asinim.

Rēveleešu (dāņu) kaŗapulks no sākuma veenu spārnu pagānu speeda atpakaļ. Eilarts dzinās pagāneem pakaļ, daudzus no teem apkaudams. Kristigo pārejais spēks kāvās, kā vīreem peederas, tas teesa. Tomēr tam palika par grūtu; pagāni sajēmās, jo laužu teem bija daudz. Tad jēmās drasot tiklab kristigee, kā pagāni,

*) No ša cēlusees tagadejā muižneeku cilts Vrangeļi.

cirdamees un durdamees, un asinis sarkaneem strauteem teem teceja ārā pa tērauda bruņu locekļeem. Kristigee bija breesmās. Jau mūsu mīļās Jaunavas Marijas kaŗogu bez zēlastības nocirta gar zemi. To tureja kāds varonis, Jānis vārdā, un tam apakšā viņš dabuja galu. Kad jau visi bija apkauti, mestrs tomēr neizsamisa, kautgan ceesdams negantas mokas, jo teem bija eenaidneeku par daudz, un tas bija sūrs, rūgts tracis viseem par postu. Pa tam zemgaleešus redzeja aizejam ar viseem viņu ļaudim un tee kristigajeem nepameta no savejeem neveena vīra, kristigajeem pār postu. Pagāni tad bruktin bruka virsū ar savu spēku. Sv. Marijas kaŗogs guļēja gar zemi, un tas kristigajeem bija leels siteens. Mestrs Ernests tika nokauts, un viņam līdzās tai traci palika septiņdesmit veens ordeņa brālis. Bet pārvarejis veenu pulku pagānu, kā jau dzirdējāt, un teem izdzinees pakal, Eilarts steidzās pee kaŗaspēka atpakaļ. No kristigajeem kāda daļa steigšus peeskrēja viņa pulkam klātu, un viņš tūdaļ ar teem drāzās virsū pagānu kaŗaspēkam. Pagāni stājās pretim. Tad Eilartam atpakaļjājot nošāva viņa zirgu un ari viņu pašu nonāveja. Tikai mazums ar leelām breesmām izcirtās cauri pagānu spēkam. Bet nu stāstišu tālak. Zeema bija tik salta, ka dažs labs vīrs nosala, tiklab no kristigajeem kā no pagāneem, un no abeem salā beidzās dažs labs nešaubigs varonis, drošs un izlasits. Bet šī grāmata lai vēsta tiklab draugeem kā eenaidneekeem, ka šo kauju izkāvās no visas teesas un netaupidamees pēc ta Kunga peedzimšanas tūkstots divi simti un septiņdesmit devitajā gadā, gaveņa vidū (5. martā), ne agrā deenas laikā, jau pavakarē. —

Kā uzvaras algu zemgaleeši nu atkal eeguva patstāvību. Zemgales ķēniņš Nameitis vairs neatzina arķibiskapa virsvaldības, bet valdija patstāvīgi, sabeedribā ar leišeem.

III. Zemgaleeši atkaŗo Tērveti 1279. gada vasarā.

Lai uzvaras alga būtu pilnīga, tad vajadzēja atkal eegūt atpakaļ Zemgales galvas pilsētu Tērveti. Tas ari izdevās un to izdarīja ķēniņš Nameitis. Viņš ar stipru kaŗaspēku uzbruka Tērvetei, eelencā ceetoksni un pēc dažu deenu aplenkšanas to ari eejēma. Rīdzineeku garnizons, nespēdams pretotes, aizdedzināja pilsētu,

izdarija uzbrukumu un mēģināja izlaustees, bet to vaj nu apkāva, vaj sagūstīja. Dažus virsneekus, kuŗi bija nodarijuši kautkādas pārestības, sodīja bargi. Kronists šādi jo dzīvi apraksta un attēlo šo eevērojamo zemgaļu uzvaru:

— Kas pa tam Zemgalē notikās, to jums pa daļai izstāstīšu. Mestru Ernestu un dažu labu vīru nokaujot ar zobena asmeni, zemgaleeši palika dzīvi, un tee no kaujas aizdrāzās projam sveiki, vesali. Tas notika gaveņa laikā. Tad nākamajā zāles laikā zemgaleeši uz to sanāca veenōs prātōs, ka Tērvete slepeni eejemama. Tas viss notika kādu deenu, kas uz to bija nolikta. Pilsētā neveens nepalika sveiks, kas veen gribeja būt kristīga vārda, to saķēra vaj nokāva. Bet tur bija kāds negēlis, Bērtulis vārdā, to zemgaleeši eeredzeja, jo tas bija strēlneeku meistars un teem pēc daudz ko nodereja. To viņi pameta dzīvu, ja varbūt tas gribetu pāreet pee viņeem, un viņš to ar preeku darija. Brašee brāļi tomēr pa tam ar vīra prātu apsargaja tos eeročus, kas bija ceetoksnī, gribedami tos paturet sev par aizsargašanos. Pa tam steigšus atsteidzās stīprs zemgaļu kaŗaspēks, Nameiša sūtīts, kas bija viņu ķēniņš. Nevaru visu lāga izteikt, kādu godu un ceenišanu līdz tam brāļi viņam bija devuši. Bet viņš teem atmaksaja ar viltību, tomēr savam dzimumam ne par preeku. Drīz pēc tam viņu ļauno darbu palika tik daudz, ka tee mira aiz pašu vainas, to pateesi pelnījuši *). Nameitis ari atstāja to zemi, kā pēc gana dzirdeseet. Bet nu pametišu šis valodas un uzsākšu atkal pa otru reizi. — Kad zemgaleeši bija atnākuši, tee pajēma savus šķēpus, zobenus un preeksturamas bruņas, jo prāts teem nesās uzbrukt ceetoksnim ar savu spēku. No kristigajeem kādu daļu apkāvuši, zemgaleeši uz teem citeem bija vēl jo negantāki. Bet tee, kas bija ceetoksnī, gana uz visu sapratās, kā peederas brašeeem varoņeem. Cik mazums ari nebūdami, viņi turejās pretim, gan šaudami ar bultām, gan ar mašinām akmeņus sveesdami, tā uzbrucejus mīlot apmīlodami, un kas veen teem peenāca tuvaku, to viņi vaļā nepalaida. Sakāpuši uz vaļņeem tee aizstāveja grāvi un vārtus. Ķēniņš Nameitis tomēr neatlaidās un lika šaut savecm strēlneekeem. Brāļeem nebija zinams, ka neuzticīgais Bērtulis no kristigajeem atkāpees. Tee palika jo pādroši. Bet zemgaļi un Bērtulis nelaiskojās; un isā brīdī eevainoja dažu labu, tā ka tas aizmirsa pretim

*) Ordeņa brāļi, kā vēlaku redzesim, nodevīgi un slepkaviģi apkāva zemgaleešu kungus.

turetees. Tee citi tad sargajās toteesu vairak, taču sveesdami un šaudami un tā turedamees vēl līdz ceturtajai deenai. Bet taisnību sakot, viņu pulks ceetoksni aizsargat padaļai bija par mazu. Pēdīgi tee savā starpā veenojās par dzīvību nebēdat un no ceetoksņa aizbēgt. Kāds brašs varonis eerunaja aizdedzinat sudmalas, kas atradās kādu gabaliņu no ceetoksņa, un brāļi uz labu laimi turpu steigšus aiznesa uguni *). Ceetoksnim un pilsētai jau degot, to pamanija kāda zemgaļu seeva, kāda ordenī eestājusees māsa. Gribedama glābt savu dzīvību un izbēgt no nāves, ta steigšus lēca pāri plankām, bet eekrita divu dēļu starpā un tur sadega. Brāļi, atdarijuši vārtus, atrada preekšā stāvam savus eenaidneekus, dusmu pilnus. Ķēniņš Nameitis tūdaļ uzrunaja savejos: „Brašee varoņi, ejeet nu droši virsū kristīgo pulkam!“ Un to viņš runaja no teesas. Un zemgaleeši preecajās, ka tā viņeem nonācees un ka pilsēta deg viņu preekšā. Tad viņi uzbruka un brāļus spaidit spaidija. Brāļi deesgan turejās, līdz pēdīgi viņus apkāva, vaj saķēra. Tā ciņa beidzās, un tā notika zemgaleešu prāts. Drīz pēc tam viņu kungī notureja sapulci, sastājušees plašā aplokā. Tur vidū bija jaet kādam brālim, un viņus redzeja stāvam visapkārt; to tad ar zobeņem ciršus sacirta. Kādu daļu no brāļeem aizsūtija uz leišeem. Bet ceetoksni viņi tūdaļ atkal noceetinaja un dzīvoja, kaņodami kā pirmak.

Ķēniņš Nameitis nu atkal vareja apmestees savas valsts galvas pilsētas ceetoksnī. Ar leišeem bija noslēgta ceeša draudzība un sabeedriba.

IV. Uzbrukums Dobelei 1279. gada rudenī.

Bija sagaidams, ka arķibīskaps [neceetis Tērvetes atkrišanu. Tomēr deļ leelajeem zaudejumeem pee Aizkraukles un Tērvetes Sv. Marijas valsts kaņapulki bija vājinati un tapēc uz leelu kaņa gaitu tos vēl nebija eespējams tūlit sakārtot, bet zemgaleešus nodomaja traucet ar mazakeem uzbrukumeem un tādus izdarit uzdeva Kurzemes soģim jeb pārvaldneekam no Kuldigas. Rudenī 1279. gadā šis soģis sapulcinaja kādu 1000 vīru leelu kuršu pulku un slepeni no rīta agri uzbruka Dobelei. Bet pilsētas

*) Dzirnauvu veeta vēl tagad redzama Tērvetes pilskalna zeemeļu galā.

sargi bija modrigi un dobelneeki atsita uzbrukumu. Paziņoja par uzbrukumu arī tūlīt ķēniņam Nameitim Tērvetē; tas atgāja ar tērvetešiem, sakāva kuršus, dzinās teem pakaļ, panāca un sakāva tos otru reizi pie Babites ezara. Pats Kurzemes soģis tik tikko nezaudeja dzīvības. Par šim kaujām rīmju kronists raksta:

— Notikās, ka Kuldigas soģis vedinājās eet gaitās un steigšus apziņoja kuršus. Pajēmis arī kādus ordeņa brāļus, viņš izgāja uz Dobeli gaitās un izvadāja dažu labu drasotāju, gan jāšus gan kājām, pa neganteem ceļiem un beezeem mezeem. Izkljuvušiem cauri aizcirtumeem, kas bija cirsti uz zemes (Kurzemes un Zemgales) robežām, viņš pārtiku lika pamest turpat un pajēma no ļaudīm kādu pulku un veenu brāli. Tad prāts viņam nesās uz Dobeli, un viņa kaŗaspēks tam gāja nopakaļš. Bet nosteidzees pie pilsētas vārteem, viņš atrada tur preekšā brašus varoņus. Tee stājās klajumā pretim, un viņš ar teem cīnijās. Taču zemgaļu pulks bija par leelu, un tee nedomāja atkāpties, viņam par leelu nepatikšanu. Tomēr tas droši jāja virsū; tad dobelneeki sagāja vārtos. Bet kuršu vīrestība noveda viņus par tālu; daudzkārt viņš pēējāja pie vārteem, tālu preekšā kuršu pulkam. Pēdīgi izskrēja no pilsētas ārā kāds zemgaļu bruņineeks un kāvās ar soģi un sasita soģim bruņu cepuri, ka tas nokrita pišļos. Tomēr pie soģa bija kāds brālis; tas tūdaļ no zirga nokāpa zālē un palīdzēja soģim, un peeskrēja arī kuršu pulks un izglāba savu soģi. Tad tee nogāja vārtu preekšā un svaidījās ar šķēpeem līdz pat pusdeenai. Daudzi pie tam dabuja galu. Abas puses turejās. Pēdīgi uztaisīja nestavas, zirgeem nesamas, preekš eevainoteem. Kaŗaspēks tad sapulcejās kā peederas, ar sargu pulku nopakaļš, un tā tee greezās atpakaļ uz Kurzemi. Atnāca ķēniņš Nameitis no Tērvetes, vesdams līdzī dažu labu brašu vīru, kuŗu skaitu jums nevaru pasacit. Tad žigli viņš sadomāja kuršiem dzītees pakaļ, un prāts tam nesās steigtin steigtees. Kas bija Dobelē, no teem viņš izlasījās brašakos un aizgāja nekavedamees. Tee dzinās brāļiem pakaļ, skreešus skreedami un maz ko atpūsdamees, līdz panāca pakaļējos sargus. —

Kā jau teikts, Nameitis panāca kuršus pie Babites un tos galīgi sakāva.

Sevišķi raksturīgs notikums pie šī uzbrukuma ir divkauja starp Kuldigas soģi un Dobeles zemgaļu bruņineeku (varoni). Še izrādījās zemgaļu varoņa kaŗa māksla. Pēc bruņineeku parašām, uzvaretais peedereja uzvaretajam, vismaz bruņas un

eeroči, bet, preti divkauju noteikumeem, soģi izglāba peesteidzees kaŗaspēks.

Lai izlabotu pirmo neveiksmi, tad Kuldigas soģis sarikoja tai pašā rudenī otru kaŗagaitu pret Dobeli. Šoreiz tam labak izdevās. Dobelneeki dēļ pirmās uzvaras bija palikuši pārdroši un neuzmanigaki un negaidīja eenaidneeka. No rīta agri, vēl tumsā, kuršu kaŗaspēks slepeni peelida pee pilsētas, sakāpa pār sētu pilsētā un izlaupija un nodedzināja pilsētu. Kronists raksta:

— Soģis tad tā gāja ar savu pulku, ka tos ātraki nepamanija, kā kad jau bija pee kalna un sakāpuši pilsētā. Tur tee modināja dažu labu guletaju, ka tas pēc vairs ne sauktin neesaucās, un tee nokāva vaj saķēra pirmajā burzā kādus trīsimsils cilvekus, tiklab seevas kā vīrus. Kas pili neeebēdza, visi nāca kristigajeem rokās, un viņu pilsētu tee nodedzināja, tur sajēmušees daudz laupijuma. Kaŗa pulku tad sapulceja, kā peederas, un greezās atpakaļ uz Kuldigu, preecigu prātu, jo pilsētā tee bija sajēmušees laupijuma pilnas rokas. Bet zemgaleešem bija ļoti žēl, ka no Kurzemes tik beeži jāja pee viņeem uz Dobeli. —

Kurši gan nodedzināja Dobeles pilsētu, tomēr pili nevareja eejemt. Zemgaleeši bija ceetuši pee Dobeles zaudejumus, bet viņi par to nodomāja atmaksat.

V. Kēniņš Nameitis grib eejemt Rīgu un sagūsta ordeņa maršalu.

Zemgales kēniņš Nameitis redzeja un saprata, ka cīņa eet par dzīvību un nāvi un tapēc viņš sadomāja dot Sv. Marijas valstij leelu, negaidītu spēreenu, kas būtu apdraudejis pat šis valsts pastāvešanu. Kā kurši slepeni bija uzbrukusi Dobelei un nodedzinājuši pilsētu, tā Nameitis slepeni un peepeši gribēja uzbrukt Rīgai un to eejemt un izpostīt. Plāns bija pārdrošs un būtu ari izdevees, ja caur nodevību tas nebūtu nācis zinams Rīgā. Kāds nodevajs bija paziņojis Nameiša nodomu ordeņa brāļeem un no tureenēs to paziņoja uz Rīgu arķibīskapam. Rīdzineeki sapulcināja kaŗaspēku no visās Latvijas un sagaidīja Nameiti. Kad Nameitis ar leelu zemgaleešu kaŗaspēku rīta krēslā peenāca pee Rīgās, tad viņu tur sagaidja arķibīskapa pulki, gatavi kautes. No Rīgas eejēšanas tagad grūti bija domāt, kadēļ ari Nameitis tai pašā deenā

brāļus, nāca teem klātu ar savu pulku un pazina maršalu, un brāļi tomēr nepamanīja, ka teem no muguras nāk eenaidneeku pulks. Nameitis uz teem dūra dusmu pilns, un tas bija teem par postu; dažus brāļus nokāva, bet citus sagūstīja, un viņiem bija auļeem jaskrej līdzī, un tos noveda Tērvetē. Veens no teem bija ordeņa maršals. Bet teem, kas ar Sv. Jaunavas kaņogu nāca nopakaļš, prāts nesās eet eenaidneekem virsū. Nonākuši tik tuvu, ka redzeja zirgus, kas no ledus bija izpestīti, tee tūdaļ prasīja: „Kur tad maršals palicees?“ Tee ļaudis sacīja: „Viņš dzenas pakaļ. Bet steidzatees, varoņi; viņš aizgāja ar mazu pulku.“ Tad ilgaki vairs nekavejās; dažs labs zirgs dabuja peešus baudīt, un tee drīz nonāca, kur bruņineeki guleja nokauti; tas viņiem nepatika, un tee ātraki nenostājās skreet, eekams redzeja, ka maršals pazudis; tas teem bija par žēlumu un dusmām. Vēl gājuši kādu brīdi zemgaleešem pakaļ, viņi greezās tad atpakaļ uz Rīgu. Bet ordeņa maršalu ķēniņš Nameitis aizsūtīja tālaku zemē eekšā pee leišu ķēniņa Traideņa. Tur to peespeeda kautees ar otru bruņineeku un abi cīnītajees palika pagalam. Tā nomira maršals Ģērts. Lai Deevs eepreecina viņa dvēseli tur debesu valstībā; to visi viņam vēlē. —

Šis Nameiša uzbrukums notika zeemu 1280. gada sākumā. Zemgaļi eebruka pa Leelupi, pa senajeem Zemgales Vārteem.

VI. Uzbrukumi Dobelei un Tērvetei.

Arķibīskaps nolēma, ka jaatreebjas neveen par Nameiša uzbrukumu, bet arī Zemgale jāeekaņo galīgi. Šai nolūkā 1280. gada rudenī sarīkoja uzbrukumu D o b e l e i.

— Kaņaspēku nopulceja pa kaņogeem un tas nonāca Zemgalē. Dobeli sauc to pilsētu, kuŗai tee uzbruka, nodaridami tai visai daudz ļauna, jo kas neeebēga pili, tam bija japamet dzīvība. Uzcēla kādu leelu blīdi (akmeņu sveežamo mašīnu) un nostādīja to pils grāvja malā. Bet tad sajēma ziņu, ka no leišem atskrējis kaņaspēks. Tad kristigee nostājās brukt Dobelei virsū, nocirta blīdi un nopulceja savu kaņeivjus, ka turetees leišem preti. Leiši atskrēja kādā veetā, ko sauca par Slakenkapi. Kristigee jēmās teem eet preti, bet nonākot tuvumā, leiši aizgāja bez kaujas. Kaņaspēks pēc tam atgreezās uz Rīgu.—

Peesteigušees leiši, kā redzejām, aizdzina rīdzineekus un izglāba šoreiz Dobeli. Tad nākošā gada vasarā no Rīgas sa-

rikoja ar leelu spēku jaunu kaŗa gaitu pret Tērveti. Leiši šoreiz tērvetešeem nevareja palīdzēt un tapēc Nameitis, atsitis pirmos uzbrukumus Tērvetes ceetoksnim, noslēdza padošanās ligumu, paturedams Tērveti savās rokās un vadībā. Bet padošanās ari šoreiz nebija domata galīgi un taŗ pat rudenī Nameitis lauza meera ligumu.

Kauju pee Tērvetes rimju kronists apraksta šādi:

— Kad nu kaŗaspēks bija nodalīts pa dažādeem kaŗogeem, kā jau gaitās ejot, tas nonāca pee Tērvetes. Tad pagānu spēks, to pamanijis, izskrēja teem klajumā pretim; bet teem labi sadeva, un tee sagāja atpakaļ ceetoksnī. Veens no zemgalešeem bija pagalam. Tad Tērvetes preekšā uzcēla daudzas teltis, košā klajumā, un ar leelu spēku tee tur dzīvoja visapkārt postidami. Bet tas bija taŗ laikā, kad labiba jau gatava; tad to nopļāva kā zāli un novāca pee kaŗaspēka. Pēc pusnakts tomēr pagāni paši izdarīja kādu darbu; tee nodedzināja savu pilsētu klaji skaidri, visapkārt ceetoksnim. Bet kristīgo spēks bija leels un dižans un bija apmetees tur visapkārt. Tad otrajā deenā uztaisīja kādu kaŗa torni ar pili veenā augstumā un peestūma to pee grāvja. Bet mestrs jau eepreekš bija aizsūtījis pēc Kurzemes kaŗaspēka, un tas zemgalešeem Dobelē nodarīja tādu postu, ka tee sauca vaimanas. Nodedzinājis viņu pilsētu, tas aizgāja projam no pils un nokļuva pee mestra. Tad kaŗaspēka leelums bija pavisam četrpadsmit tūkstoši. Torni, par kuŗu jau dzirdejāt, nostūma pee grāvja līdz ar dažu labu bīdamu nojumi, un jēmās brukt ar joni virsū. Tur saveda malkas kopā pa daudz simtu vezumeem un eekūra visapkārt uguni. Tad pili aizdedzās dažas ēkas, bet zemgaleeši tās apdzēsa ar varoņa roku; tomēr, eekāms beidza teem brukt virsū, zemgaleeši lika preekšā, ka viņu ķēniņš noeetu pee mestra. Tee labprāt došot meslus bīskapam par labu un dzīvošot ar teem meerā, kā agrak. Mestram viņu valoda nemaz nepatika, eegādajotees, ka tur nebija nekādas uzticības. Tee beeži bija kaŗojuši un kristīgos aprkrāpuši. Tad nu tur bija kāds vecs godāts bruņineeks; to pamanījuši, zemgaleeši tūdaļ sauca, lai tas darot to labumu un peerunajot mestru, deret ar teem meeru, jo gribot pareizi dzīvot. Bet Rigas prāvests ari bija tur un brāļi baznickungi, tas teesa. Tos pajēmis, vecais bruņineeks nogāja pee mestra un runāja par labu zemgalešeem. Bet brāļi sacīja uz tām pašām pēdām: „Mums tas nebūs par labu.“ — „Tee prasas pēc kristīgas ticības,“ tā atteica vecais bruņineeks, — „par to jums jāpreccajas un tadēļ jāņemās citads prāts. Tas mums viseem leekas derīgi.“ —

Ko tad arī pretim nerunāja, zengaleešu prāts notika; ar teem dereja meeru, lai tee maksā baznicai meslus, bet kristigajiem nekad vairs nedara ļauna. Meera derību apstiprināja, kā peederas, ar leelām nosolišanām. Tad ilgi vairs nekavejās, un viss kaŗaspēks sataisījās eet. Torni nocirta un visi greezās atpakaļ uz Rīgu, kur mestrs teem patencināja jo laipni. Tas notika pļaujamā laikā. —

VII. Ordeņa breesmu darbs.

Nameitis jau agrāk bija saistījis ar leišu ķēniņu Traideni un arī tagad ar pēdeja palīdzību cereja atkal nokratīt Sv. Marijas valsts virskundzību. Vēl ta paša 1281. gada rudenī Traidenis sarīkoja pret teitoņu ordeni Prūsijā leelu uzbrukumu. Par šīs kaŗa gaitas vadoni Prūsijā Traidenis uzaicināja Zemgales ķēniņu Nameiti, kuŗš labi pazina ordeņa kaŗa vešanas veidu un, kā jau zināms, no ordeņa bija savā laikā atkaŗojis arī Tērveti. Nameitis pieņēma uzaicinājumu un leela leišu, sudaveešu un zengaleešu kaŗaspēka preekšgalā uzbruka ordenim Prūsijā. Par šo Nameiša vadīto kaŗagaitu rīmju kronists īsumā ziņo sekoši: —Rudenī pēc tam (1281. gadā) leiši izsūtīja kaŗaspēku uz prūšu zemi. To sūtīja ķēniņš Traidenis un ķēniņš Nameitis bija tur preekšgalā. Prūsos ir kāda pils, kuŗu sauc par Kristburgu. Tur par Nameiti dzirdeja un tur viņu redzeja pārkāpjam meeru, kuŗu viņš Tērvetē bija derējis. Viņa nosolišanās nebija pateesa. Bet viņš vairs nepārnāca tai zemē, kuŗu sauc par Zemgali. Ta pārkāpa meera derību ar zengaleešiem. —

Vēsturneeks Kojalovičs par šo Nameiša eebrukumu Prūsos stāsta, ka Nameitis eebrucis, „ordeņa zemēs nodaridams leelu postu, ar zobenu un uguni iznīcinādams neveen visu, kas uz laukeem bija peeeetams viņa dūsmām, bet arī daudz piļu un pilsētu, kā Kristburgu, Marienverderi, Graudenci u. c., t. i. līdz Vistulai.

No šīs kaŗa gaitas, kā jau teikts, Nameitis vairs nepārnāca Zemgalē, bet kur viņš palicis, par to nav kronikās nekādu ziņu.

Ordenis šo Nameiša eebrukumu Prūsos uzskatīja par Tērvetē slēgtā meera laušanu un izdomāja atreebšanos. Tuvaku ziņu par šo atreebšanos un ordeņa breesmu darbeem rīmju

kronists nesneedz, bet rakstidams par to, kā 1279. gadā zemgaleeši Nameiša vadībā eekaroja atpakaļ Tērveti, viņš tumši stāsta:

— Nevaru visu deezgan isteikt, kādu godu un ceenišanu ordeņa brāļi Nameitīm bija devuši. Bet viņš atmaksāja to ar vilību, kas tomēr viņa dzimumam nebija par preeku. Drīz pēc tam viņu ļauno darbu bija tik daudz, ka daudzi no viņeem to mantoja, ka mira pēc taisnības aiz pašu vainas. —

Kādā veidā miris Nameiša dzimums, to, redzams, rīnju kronists dēļ kāda nebūt eemesla kautrejas teikt, bet to tomēr izteic kāds sūdzības raksts, kādu ap 1310. gadu Rīgas pilsēta eesneedza pāvestam par dažadeem ordeņa breesmu darbeem.

Šai sūdzības rakstā starp citu teikts, ka „ordeņa brāļi eelūguši zemgaleešu kungus un bajārus pee sevis veesōs, itkā uz meera sarunām, bet tad visus atnākušos neģēligi nodevigā kārtā noslepkavojuši, teem galvas nocirsdami, lai zemgaleešeem peetrūktu vadoņu.“ Tādu pat breesmīgu slepkavību ordenis bija izdarījis arī Prūsōs ar prūšu vadoņeem un muižneekeem.

Šis ordeņa asiņu darbs gan notika drīz pēc Nameiša eebrukuma Prūsōs, vaj arī nākošajōs gadōs, bet visadā ziņā pirms 1286. gada, kad ordenis no jauna uzbruka Tērvetei. Pēc šī uzbrukuma, kad eesākās pēdejaīs kaŗš uz dzīvību un nāvi, zemgaleešu kungi ordeņa uzaicinajumu gan vairs nebūtu klausījuši. Pēc šī breesmu darba ordenis vairs nevāreja ceret uz zemgaleešu labprātīgu padošanos un tapēc uzsāka pret zemgaleešeem uzbrukumus, kas vairs nebija kaŗš, bet nepārtraukta rinda slepkavību, laupīšanu un dedzīšanu. Ordenis nespēja zemgaleešus uzvaret, tadēļ viņš grībeja tos iznīcinat. Visi ordeņa ilggadīgee kaŗi ar ķēniņu Nameiti tika vesti pēc viseem tōreizejeem sabeedrīskajeem un kaŗa likumeem. Kā redzejām, šajōs kaŗōs zemgaleeši palīka tomēr patstāvīgi un Zemgale nebija uzvarama līdz pat 1286. gadam. Zemgales uzvarešana eesākās tikai tad, kad eepreekš neģēligi nozeedzīgā kartā ordenis bija nokāvis un noslepkavojis zemgaļu kungus un vadoņus, kuŗus ordenis pee sevis veesōs bija eelūdzis. Zemgale palīka bez vadoņeem un tapēc vairs nespēja turetees. Te ordenis peecturejās pee barbarīskā likuma: „Labako no taveem eenaidneekeem tev būs nokaut.“ Te jāpeeziņē, ka ordenis tai laikā garīgā ziņā bija jau pavisam pagrimis; viņā eestājās dažādi nozeedzneeki, slepkavas, laupītāji, dedzīnātāji u. t. t., kuŗi

caur to mantoja grēku atlaišanu. Ordenis nonāca pat tik tālu, ka sadumpojās pret Rīgas arķibīskapu, savu virskungu, un izlaupīja pat Rīgas pilsētu. Aiz dažeem vēsturiskeem apstākļiem šī slepkavu un nozeedznieku sabiedrība dabuja vēlāk virsroku, nogāza arķibīskapa varu, iznīcināja Sv. Marijas jeb baznīcas valsti un nodibināja savu ordeņa valsti, kuŗas eesākumu var skaitīt ar XIII. gadusimteņa beigām. Šis ordeņa valsts apspeeda netikveem zemes eedzīvotājus, bet apspeeda arī baznīcu un padarīja arķibīskapu par savu kalpu. Zobenbrāļu ordenis Latvijā bija apmēram tas pats, kas senajā Romā leģionāri (kuŗi sagrāba savās rokās ķeizara varu un noveda Romu pēe sagrūšanas) un Turcijā janičāri, kuŗi eevēda Turcijā valsts iziršanu. Šis bija prasto kaŗeivju partijas, kuŗas iznīcināja valsts idejiskos pamatus. Tāpat arī Rīgas arķibīskapa un katoļu baznīcas vara tika iznīcināta no organizētā kaŗaspēka jeb ordeņa.

VII. ZEMGALES PATSTĀVĪBAS BEIGAS.

I Ordenis ceļ Svētkalna pili pēe Tērvetes un kaŗo tur.

Kā jau teikts, 13. gadusimteņa beigās eesākās nopeetni strīdi un kaŗi starp Sv. Marijas valsts valdneeku Rīgas arķibīskapu un viņa pastāvīgo kaŗaspēku jeb ordeni. Var izprast, ka teeši pēc ordeņa breesmu darba Zemgalē izcēlās pirmās šīs pretejbības, jo baznīca tikai ar reebumu vareja novērstees no mezonīgā ordeņa breesmu darba. Tapēc arī pēdejo kaŗu pret zemgaleešiem veda ordenis veens pats. No arķibīskapa zemēm (zemes sargeem) un no Rēveles dāņeem peedalijās tikai „daži varoņi“, kā kronists stāsta, jo arķibīskaps teem tō nenoleedza, tapēc ka viņam atklāts kaŗš ar ordeni vēl nebija izcēlees. Pēdeajā zemgaleešu kaŗā no 1286. līdz 1290. gadam peedalijās arī vairs ne visa Zemgale, bet tikai ordeņa virsvaldībai padotee apgabali, t. i. Tērvetes, Dobeles, Auces, Žagares (Raktes) un Sidrabenes (Jānišķes) novadi. Viss Bauskas un Mežotnes apgabals labprātīgi un ar meeru pēveenojās arķibīskapam un kaŗā nepeedalijās.

1286. gada sākumā, zeemā, ordenis sacēlās pret Zemgali, ar nolūku, to galīgi peespeest pee jaunās kārtības.

Zemgales pašā sirdī, blakus Tērvetei, uz zemgaleešu Svētā kalna *) ordenis cēla apceetinajumu un eelika tur savu garnizonu, kuŗa uzdevums bija postit un dedzinat zemgaleešu laukus un mājas un apkaŗut ļaudis. Zemgaleeši ar leišeem gan tūlit mēģināja šo apceetinajumu eekaŗot un izpostit, bet tas neizdevās. Šo notikumu kronists apraksta šādi:

—Mestrs Vilekins joprojam domāja uz to, kā zemgaleešiem nodarit postu, lai reiz taptu ar teem galā, un aprasijās pee ordeņa brāļeem, kā tas panākams. Tee deva mestram padomu, lai ceļ Zemgalē kādu pili. Mestrs par to preecajās un viņam nebija meera, līdz visu bija sadabujis, kas preekš tam vajadzigs, gan drēbēm, gan pārtikai, ko tad visu noveda uz Mintavu. Tad nākamo zeemu mestrs vedināja eet kaŗa gaitās un no arķibīskapa un dāņu ķēniņa vīreem dabuja dažu varoni un no ordeņa ļaudim dažu labu pulku. Kaŗaspēkam Rigā sanākot, mestrs preecajās un noveda to pa ceļeem pee Baložu ezara. Kaŗaspēkā bija daudz kaŗogu un tas bija leels un dižans. Tad jāja uz Mintavu, peekrāva tur daudz ragavu un tā kaŗaspēks nonāca pee Tērvetes. Tur mestrs nospreeda celt pili (apceetinajumu) uz kāda kalna, ko ari izdarīja, un to pili sauc par Svētkalna pili. Šo pili apgādāja ar pārtiku un visu kas vajadzigs; ari divas leelas akmeņu metamās mašīnas eevāca tur eekšā. Kad grāvis un valnis bija gatavi un pils ar visu apgādāta, tur eelika vīrus un tad pārejais kaŗaspēks atgriezās uz Rīgu.

Otrajā deenā, kad ordeņa ļaudis bija atgriezušees uz Rīgu, pee Svētkalna pils atskrēja leels leišu kaŗaspēks. Pils preekšā uz līdzenuma pagāni uztaisīja žagaru būdas. Zemgaleeši preecajās par leišu kaŗaspēku un prāts viņeem nesās tikt pili eekšā. Viņi lika dažam brašam pagānam braukt mežā pēc kokeem un tee atbrauca ar kokeem un dēleem un nokrāva tos klajumā; tad viņi desmit deenas taisīja bīdamas nojumes un citus uzbrukšanas peederumus. Ridzineeki Svētkalna pili ari uz visu rikojās preti turetees, neatpūsdamees ne deenu, ne nakti; viņi taisīja apceetinajumus, raka grāvjus un cēla ari kaŗa torni ar pili veenā aug-

*) Pee viseem eevērojamakeem pilskalneem Zemgalē, tāpat kā visā Latvijā, atradās tā saucamee svētkalni, kur bija senās svētnīcas un dzīvoja krīvi ar vaidelošeem (preesteriem).

stumā. Tad veenpadsmitajā deenā pagāni eesāka uzbrukumu un peedzina pee grāvja malas daudz nojumju un kaŗa torņu; bet no šāveeneem daudzi no viņeem dabuja galu, eekam uzkluva kalnā. Kristigee aizstāvejās varonigi un nošāva daudz pagānu, bet zemgaleeši un leišt tomēr nemitejās brukt virsū un stāveja kā mūris; no bultām daudzi no viņeem dabuja galu un tos aiznesa vaj eevainotus, vaj nokautus. Baltais sneegs palika sarkans kā asinis un viss klajums bija asiņu krāsā. Pēdigi brāļi sāka šaut no abām leelajām kaŗa mašinām akmeņus; tad pagāneem gāja grūti un viņi atkāpās no kaujas lauka.

Kauja vilkās visu deenu; vakarā, kad kauja beidzās, pagāni savus kritušos salasīja un sadedzināja. Pagānu prāts bija noskumis, ka viņu tik daudz nošauti; puseeturta simta bija pagalam. Ar saveem eevainoteem leiši atgriezās uz mājām, aizeedami no Svētkalna pils. —

Zemgaleešu un leišu uzbrukums Svētkalna pilij bija nikns, kritušo veen uzbruceji zaudeja 350 vīrus. Tee krita vairak no bultu šāveeneem un akmeņu sveedeeneem. Ka apceetinajuma neizdevās eejemt ar joni, tas gan tapēc, ka tas atradās augsta un stāva kalna galā un uzbrukt vareja tikai no veenas puses, pret grāvi un augsto valni, tikai kādu 50 asu platumā. Šo veetu tad nu aizstāvetaji vareja ar bultām un šauteem akmeņeem kā ar krusu apbērt.

Šis ordeņa apceetinajums, kuŗš bija celts uz zemgaleešu Svētā kalna pee Tērvetes, vēl tagad redzams — ar dziļo grāvi un augsto valni uz tagad tā sauktā Zveedru kalna pee Kalnamuižas, blakus leelajam Tērvetes ceetokšņa kalnam un senās pilsētas veetai.

II. Zemgaleeši atstāj un nodedzina Tērveti. Turpmākās kaujas pee Svētkalna. Zemgales valsts beigas.

Trešajā deenā pēc uzbrukuma Svētkalna pilij Tērvetes zemgaleeši izdarīja preekš Zemgales valsts likteņa izšķirošu darbu, tee nodedzināja pilsētu un pils ēkas, atstāja savu zemi un aizgāja tālak zemē eekšā uz Rakti (Žagari). Ordenis bija nonācis līdz pārmēribām un apkaŗoja meerigus eedzīvotajus, dedzinadams mājas un muižas un apkaudams meerigus eedzīvotajus. Ordeņa

kaŗaspēks eebruka no visām pusēm un postija neželīgi. Tērvetes novada zemgaleešiem nekas neatlika pāri, kā atstāt savu zemi.

Kronists raksta:

— Tā brāļu neaizdzina, un viņi palika Svētkalna pili, bet zemgaleešiem ne par preeku. Tad trešajā deenā pēc uzbrukuma zemgaleeši apspreedās savā starpā. Viņi bija neganti savā prātā, un veenojās savā starpā, ka Tērvete nodedzinama. Tad tūdaļ tee aizgāja uz Rakti (Žagari); tā sauc kādu pilsētu Zemgalē. Bet kas bija Svētkalna pili, pateica Deevam, par to preecadamees. Tas brālis, kas bija par pilskungu Svētkalna pili, kuŗai nule uzbruka un kas gan palika sveika, vesala aiz visām breesmām, tas nekavedamees visu notikušo paziņoja mestram, kā jau dara draugs draugam. Viņš lika tam visu pateesigi izstāstīt, kas Zemgalē noticees un ka Tērvete nodedzinata. To dzirdedams, mestrs preecajās par tādu vēsti un teica Deevu, kas debesu augstībā. —

Teešam ordenis vareja preecatees, jo taisni to, ko viņš bija vēlejees, t. i. tērveteešu galigu padošanos vaj iznīcinašanu, ko tērveteeši no savas pils aizeedami paši bija izdarijuši. Zemgaļi bija maldijušees, aizeedami un domadami caur to no ordeņa atkratitees; to peerādija tūlit tuvākā nākotne. Ordeņa garnizons no Svētkalna pils tūlit pēc tam un visu 1286. gadu postija, laupija, kāva un dedzinaja tiklab uz Raktis (Žagares), kā arī uz Dobeles pusi. Daudzreiz arī zemgaleeši atnāca pee Svētkalna, kur tad nikni kāvās. Par ša laika notikumeem kronists raksta:

— Pils, tik beeži minama, stāveja kā veen tik vareja vēletees. Viņas vārds pazīstams; to sauc par Svētkalna pili. Kas bija pili, tos redzeja tā rīkojamees, kā tas viņu eenaidneekem nebija par labu. Dažu labu reizi tos redzeja pee Raktis (Žagares), vaj pee Dobeles; tās pilsētas no tam vaļā netika. Brāļi ar savu pulku nereti turpu nogāja, tām par postu, un zemgaleešiem bija žēl, ka tee tik beeži pee viņeem nojāja. Tad ta pils teem bija par leelu nastu, un no tās teem notika dažs zaudejums gan pee mantām, gan pee ļaudim; ja gribetu to visu izstāstīt, tad valodas iznāktu par garām. Zemgaleeši dzeedaja gaudu dzeesmas par saveem nokautajeem draugeem un radeem. Bet tee arī sadomaja to atmaksat ar ļaunu, un daudzreiz tee ar eenaidu nonāca klajumā, Svētkalna pils preekšā. Pret teem tomēr kristigee droši izgāja aiz vārteem pretim, atgaiņatees, un zemgaleeši atrada brāļus preekšā

līdz ar drošiem izlasītiem kara vīriem. Kad nu zemgaleši tad atnāca pret kristīgo pulku, tee tā veens otram skrēja virsū, ka Ecelim (hunnu ķēniņam Attilai, kuŗš dzīvoja 5. gadusimteni pēc Kr. un eekaroja pusi Eiropas) un Veronas Teodorikam (slavenajam gotu ķēniņam) pateesam būtu slavas papilnam, ja veen tee tā agrak būtu darijuši. Tur tad dažu labu reizi drasat drasaja; bet stopeem šaujot, zemgaleši greezās atpakaļ uz mājām. Tā dažs labs palika nokauts guļam, un laika kāveklīm tā pili kaitejās dažu labu deenu. Brāļu pūliņš bija leels, bet neveens no viņem to neatrada par grūtu. Tee veenumēr bija nomodā un dzīvoja gan cīrsdami, gan rakdami, ari balķus celdami un nesdami.

Katrs otram parādīja visu godu; tee veenumēr bija eenaidneeku pretineeki, un zemgaleši peeredzeja daudz breesmu. Pēdīgi zemgalešiem apnika tā neekotees, jo dažu labu no teem nokāva un tee nāca turpu retaki. Bet viņi uzmanija ceļus, kas veda uz pili, un kuŗu viņi noķēra, tam bija jadara pēc viņu prāta, vaj nu jamirst, vaj jaizpirkas.

Tādā kārtā 1286. gads ir ļoti eevērojams Zemgales vēsturē. Šai gadā izbeidzās Zemgales patstāvība ar Tērvetes atstāšanu. Tikai dažas atsevišķas pilis vēl turejās: Dobeles, Rakte (Žagare), Jānišķe (Sidrabene) u. c. Ordenis ar saveem breesmu darbeem, ar eevērojamako zemgalešu kungu un bajāru noslepkavošanu un zemes izdedzinašanu, kā ari meerīgu eedzīvotāju apkaušanu, bija panācis, ko gribejis. Svarīgākais bija, ka zemgalešiem tagad trūka galvas, trūka vadoņu. Pēc Nameiša neredzam pee zemgalešiem kāda apveenojoša spēka. Nameitis bija pēdejais Zemgales ķēniņš un vadonis, Nameiša dzimums bija nodevigā kārtā noslepkavots. Vadības trūkums pee Zemgalešiem sevišķi bija nomanams pee Svētkalna pils apkaŗošanas. Šo pili vareja eegūt nevis ar ātru uzbrukumu, bet ar aplenkšanu, kā 5 gadi atpakaļ Nameitis bija eejēmis atpakaļ Tērveti.

Tāpat ari Tērvetes nodedzinašana un atstāšana noteek bez apdomata plāna, sekojot acumirkļa eespaideem. Tas bija eesākums no gala. Trūka galvas un stingra pavēlneeka, kuŗam klausitu visa Zemgale un rikotos pret ordeni pēc izstrādāta kara plāna. Daļa Zemgales (Mežotne) bija padevusees arķibīskapam. Tāpat plašee Jānišķes, Žagares, Žeimes, Biržu un Linkavas novadi, kuŗi agrak peedereja pee Zemgales un bija apdzīvoti no latvešiem, peeveenojās tagad pee Leetas un no tā laika nu jau vairak kā

600 gadus nav no Leetavas šķirti. No ta laika sākot Zemgales deenvīdus daļa tagadejās Šauļu un Paneveezes aprīņķos ir pārleišojusees un tagad te leelakā eedzīvotaju daļa runā leitiski. Tikai nedaudzas draudzes no teem laikeem vēl uzglabājušas savu senču, varonigo zemgaļu valodu, kā Brunava, Radvilišķi (pee Mēmeles) un pa daļai Žeime, Sosti, Jānišķe, Žagare, Veģere, Laižuva.

Tādā kārtā Zemgale sašķīda trijās daļās — sadaļijās starp arķibīskapu, ordeni un Leetavu — 1286. gadā pēc tam, kad Zemgale pameta savu galvas pilsētu Tērveti. Šis 1286. gads tapēc skaitams par Zemgales valsts beigām. Ar Tērvetes pamešanu bija pamesta Zemgales valsts patstāvība. Kā no kronikām izprotams, tad zemgaleeši gan vēlāk nožēloja, ka tik ātri Tērveti bija pametuši.

Turpmako četru gadu cīņas, līdz 1290. gadam, ir tikai vairs Zemgales traģedijas šausmigais un leeliskais beigu skats. Vēl turejās dažas pilis, kas pee Leetavas vēl nebija peeveenojušās, kā Dobeļe un citas, bet ari neilgi.

Līdz Zemgales valsts beigām, t. i. 1286. gadam, bija pagājuši taisni 100 gadu no cīņu eesākuma ar Sv. Marijas valsti, t. i. 1186. gadā, kad Ikšķilē tika eecelts pirmais Latvijas bīskaps Meinards, ar kuņu zemgaleešeem bija pirmā sadursme pee Ikšķiles.

III. Zemgaleešu uzbrukums Rigai un Ikšķilei.

Lai gan zemgaleeši 1286. gadā savu galvas pilsētu Tērveti pārsteigumā bija pametuši un viņu valsts bija sašķēlusees vairakās daļās, tomēr caur to galīgi salausti zemgaleešu tautas spēki vēl nebija un tee turpināja cīņas. Visu 1286. gadu notika pastāvīgi zemgaļu uzbrukumi Svētkalna pilij, lai gan caur to nekādus paleekamus panākumus neeeģuva. Tad 1287. gada sākumā, zeemā uz pavasaļa pusi, viņi sadomāja atkārtot agrako ķēniņa Nameiša plānu, t. i. izdarit uzbrukumu Rigai. Bet ari šoreiz nodevaji paziņoja šo nodomu ordenim un tas savāca Rigā leelaku kaŗaspēku. Tomēr ari šoreiz zemgaleešeem veicās labi un ordeņa kaŗaspēku viņi gluži sakāva. Ari Rigu viņi tikko neeejēma, jo vārti bija bijuši vaļā, bet kaujā pirms tam viņi nokavejās un pilsētneeki vārtus aizsēdza. Kronists raksta:

— Gaveņa laikā notikās, ka zemgaleeši gribeja nākt uz Rīgu. To sazināja Svētkalna pils un no tureenes par to paziņoja Rīgā. Tad ordeņa maršals lika brāļiem bruņoties un ar ordeņa kaŗaspēku viņš izgāja pilsētas preekšā.

Ari no pilsētneekem tur iznāca ārā kāda daļa un brangs pulks krustnešu. Kas no latgaleešiem un libeešiem bija atnākuši Rīgā, tos visus arī pajēma līdzī. Kaŗaspēks visu deenu gaidīja zemgaleešu, bet tee neeradās; tad pret vakaru kaŗaspēks sagāja ordeņa muižinā Marstali (pee tagadejās Marstalu eelas), pameta vārtus vaļā un izlika sargus. Bet zemgaleešu kaŗaspēks peenāca pee Rīgas, sargeem nemanot, jo nakts bija salta un tumša un zemgaļi eekļuva pa vārteem Marstali. Tas tapa pilus eenaidneeku, bet gulošajiem zemgaleeši neka ļauna nedarija, līdz gulošec uzmodās. Libeeši aizbēga; brāļi ar saveem kaŗeivjiem jēmās turetees pretim un zemgaleeši sveeda uz viņiem dažu labu šķēpu. Bet pagānu spēks bija ordeņa brāļiem par leelu; brāļi nāca breesmās ar visu atgainišanos. Trešdaļu no viņiem uz veetas nokāva un pārējos eevainoja, no kuŗiem vēlaku tikai nedaudzi atžirga. Ari no brāļu ļaudim apkāva leelu daļu. Tos varoņus tad pēc ļoti nožēloja. Marstalu zemgaleeši tad nodedzināja un greezās pret pilsētu, preecīgā prātā. Pilsētneeki tomēr aiztaisīja savus vārtus un pameta eenaidneeku ārpus. Tad drīz pēc tam ausa gaisma un zemgaleeši aizgāja projam. —

Zemgaleeši šoreiz neeejēma Rīgas tapēc, ka nebija uz reizi līdz ar Marstalu eejēmuši Rīgas vārtus uz Daugavas pusi, kuŗi bija vaļā bijuši. Bet drīz pēc tam zemgaleeši eeguva atkal jaunu panākumu pee I k š ķ i l e s.

No Prūsijas atsūtīja uz Latviju jaunus brāļus. Tee nesa ziņas no leelmestra. Tadēļ Rīgā notureja ordeņa sapulci, kas notika divpadsmitajā deenā pēc zemgaleešu uzbrukuma. Kronists raksta.

— Otru (sapulces) deenu steigšus atskrēja kāds vēstnesis mestram paziņodams, ka zemgaleešu kaŗaspēks to pašu nakti dzivojis postidams gar I k š ķ i l i. No pils to gan atsargājuši, bet posta noticis deezgan, jo I k š ķ i l e s meestu zemgaleeši nodedzinājuši un sajēmušees tur leelu laupījumu. Bet zemgaleešu kaŗaspēks bija pa leelakai teesai kājineeki, kapēc tad būtu drīz panākams. Tā vēstnesis stāstīja. To sazinājis, mestrs viseem tūdaļ lika sapostees, cik veen brāļu bija Rīgā; palika atpakaļ tikai Vilandes un Veisen-

steines pilskungi. Nāca līdzī ari brāļu kaŗa kalpi, ari ridzīneeki un krustneši un tāpat jēma līdzī visus no Latgales un Libijas, cik viņu bija. Tad kaŗaspeks nonāca Ikšķīlē. Tur rēdzeja visu pateesību, kāds posts bija nodarīts. No Ikšķīles mestrs ar savu pulku sāka dzītees zēmgaleešeem pakaļ; kur pagāni papreekšu bija gājuši, tur kristīgee dzīnās teem pa pēdām pakaļ. Bet zēmgaleešu kaŗaspēkam bija trīs reiz vairak bruņōtu vīru, nekā ordenim. Tad sacīja mestrs Vīlekīns: „zēmgaleešeem padarisim breesmas, vajeesim visī bojā!“ Brāleem mēstra drošā valoda patīka. Tad kaŗaspēks dabuja eet pa dažu nelāga ceļu. Trīs deenas (no Rīgas skaitōt) tee bija gaitās, ceesdami leelas grūtības, un tee palīka slapji dažā labā upē. —

Pēc tam tad zēmgaleeēši šō ordeņa kaŗaspēku gluži iznīcināja, kā to turpmaku redzesim.

IV. Zēmgaleešu pēdejā uzvara pār ordeni pee Garozas 26. martā 1287. gadā.

Šō uzvaru zēmgaleeēši eeguva pār to ordeņa spēku, kas viņeem pēc Ikšķīles izpostīšanas gāja pakaļ no Rīgas caur Ikšķīli, par ko augšā teikts. Kauja notīka pēc trīju deenu gājeena no Rīgas caur Ikšķīli pār Daugavu uz Leelupes pusi. Rīmju kronīsts kaujas veetu tuvaki neapzīmē, bet mazajā Vartberga kronīkā teikts, ka kauja notīkusi pee Garozas 26. martā 1287. gadā. No ziņām izredzams, ka kaujas veeta bija uz Garozas upes tuvu pee tagadejās Emburgas, kur zēmgaleešeem no Ikšķīles ejōt vajadzēja eet pār Leelupi. Šō kauju rīmju kronīsts apraksta plaši un dzejīskītraģīskī šādā kārtā:

„Trešajā deenā, vakaram peenākot, ordeņa kaŗaspēks apmetās nometnē pee upes mežā, grībedams tur atpūstees. Mežs bija beezs un tādejadi nebīja vajadzīgī nekādi meetī, kur zīrgus peeseet. Eetaisīja ugunskurus un peekusuše ļaudīs un zīrgī apmetās atpūstees. Tad daudzi nolīkās gulet, kas nekad vairs nepārnāca. Pagāni bija sadzīrdejuši, ka viņeem nāk pakaļ; viņī lika brašeem varoņeem uzlūkot ordeņa spēku un viņa nometnī. Zēmgaleešu izlūki peenāca tik tuvu, ka aplūkoja visu kaŗaspēku. Tūlīt tāī pašā naktī viņī pārgāja atpakaļ un sacīja: „Mums ordeņa

kaŗaspēks no Daugavas jau peenācis klāt.“ Tad kāds zemgaleešu kungs sacija: „Mums viseem zinams, ka ordeņa ļaudis ir nodarijuši mūsu zemei daudz posta, tapēc jemsimees kautees, tagad laiks. Ja pārvaresim brāļus, tad Svētkalna pilij jāciet bojā, jo tee tūdaļ atstās šo pili un tad mūsu zemei būs meers. Bet mums jāzeet no savas zemes, ja šī pils paleek. Tad labak lai mirstam, nekā tā aiz-ejam postā; tadēļ netaupisim savu dzīvību. Bet gribēs mums Deevs dot laimi, tad mūsu spēks še deesgan leels, lai kaujamees ar to kaŗaspēku, kas mums no Daugavas nācis pakāļ.“ — „Šis padoms labs un derigs,“ — atsaucās zemgaleeši, — „un par to visi preecajamees.“ Tad Ikšķilē un Rigā sajemto ļaupijumu viņi tūdaļ aizsūtija uz Zemgali un paši ari vairs ilgak nekavejās. Kaŗeivjus nopulcinājuši, viņi kārtīgi gāja virsū ordeņa spēkam.

Patlaban gaisma ausa. Tad ordeņa mestrs sasauca brāļus un tee sanāca pee mestra, cik veen viņu bija. Mestrs sāka ar teem apspreestees, bet pirms lūdza kādu brāli, lai tas pārlūkotu sargus un vaj nav redzamas svešas pēdas. Izsūtija izlūkus, bet tee tūdaļ nāca atpakaļ un teica: — „Eenaidneeks nāk!“ — Mestrs ar brāļeem sēdeja vēl sapulcē, bet tādu valodu dzirdedami, viņi vairs nekavejās un steidzās turetees preti. Kaŗoga nesajs brālis Bērtulis pajēma kaŗogu un tūdaļ izgāja kādā klajā veetā. Brāļi steidzās pee kaŗoga. Ari pārejee kaŗeivji pulcejās ap saveem kaŗogeem. Tad zemgaleešu spēks dižani tuvojās pa mežu. Brālis Folmars, pagānus eeraudzijis, droši skrēja teem virsū un viss viņa pulks speedās viņam pakāļ. Tad tur redzeja cērtam un duram un no pagāneem nokāva dažu labu viru. No brāļu spēka ari daudzi kaŗotaji guleja nokauti. Brālis Folmars varonīgi atbēga atpakaļ pee sava kaŗoga. Bet viņš saskubināja savu zirgu no jauna un otrureiz devās pret eenaidneeku. Tad to varoni nokāva. Bet mestrs uzsauca brāļeem, lai tee nāk laukumā, kuŗš tomēr bija par mazu, tā ka tai burzā viņi kā peederas nevarēja uz cīņu nostātees. Tad redzeja nākam kādu leelu pulku bruņotu zemgaleešu, kuŗeem nācās stātees preti. Brāļi nebija skubinami, viņi droši cīnijās pee sava kaŗoga un ari citi kaŗa vīri bija labprātīgi kāvejees. Bet nāca vēl kāds cits pulks zemgaleešu un eegāja starp brāļeem un viņu zirgeem. Brāļi greezās ar savu kaŗogu pret šo zemgaleešu pulku. Zemgaleeši ordeņa spēku gluži eelencā. Tad eesāka kautees un kāvās ari mestrs. Viņu redzam kaujamees; tad nu notika daža laba dižana cīņa. Brāļi kāvās kājām, bet ari zemgaleeši nebija

jāšus. Uz abām pusēm gāja grūti un sarkanus sveedrus redzeja speežamees cauri bruņām. Tur dzirdeja zobenus skanam un redzeja bruņu cepures pāršķelam un uz abām pusēm daudzi nokauti pakrita uz kaujas lauka. Abās pusēs krita daudz brašu varoņu. Bet no ordeņa brāļiem šai veetā 33 dabuja galu; tee citi aplkusa kauteeš. Sešus brāļus eevainotus sagūstija un tikai veens uz zirga uzlēcis aizbēga, lai gan eevainots. Bet mestru Vilekinu nokāva; viņš ordeni bija savaldījis 5 gadus un 5 mēnešus.

Kaņalauks bija sarkans no asinim. Tad kas no kaujas ar mokām izglābās, tam prāts nesās bēgt uz Rīgu. Bet zemgaleeši teem dzinās pakaļ un veda tos saķertus atpakaļ; tikai čaklakee pārnāca Rīgā un izstāstīja par kaņaspēka apkaušanu.

Bet arī zemgaleešiem notika tā nelaipe, ka viņu augustakais kungs tika nokauts, un tapēc viņiem sacēlās dusmas uz teem brāļiem, kas bija sagūstīti. Veenam tā notikās, ka viņu uzsēja uz zirga un meta uz viņu ar šķēpeem, līdz kamērtas bija pagalam. Kad tas bija pagalam, tad jēma otru brāli, uzlika viņu uz restēm un dzīvu izcepa. Tad 35 brāļi bija pagalam un tikai 4 palika dzīvi, lai gan sagūstīti; tos vēlāk, kā arī citus sagūstītos par naudu izpirka. Tā kauja beidzās. Zemgaleeši preecajās, ka viņiem tā veicees un viņi pateica Deevam par uzvaru. Viņi sajēmās eeročus un zirgus leelā naudas vērtībā un atgriezās ar laupījumu un sagūstītiem uz savu zemi. Bet pa visu Sv. Marijas zemi žēlojās, ka mestrs ar brāļiem un kaņaspēku pagalam apkauti. No 40 ordeņa brāļiem, kas kaujā bija izgājuši, 35 bija pagalam, 4 sagūstīti un tikai veens izbēga; bet tas zemgaleešiem vēlāk par to atmaksāja.—

Šī kauja pee Garozas ir veena no slavenākām zemgaleešu cīnām par patstāvību, jo šai kaujā viss ordeņa kaņaspēks tika apkauts. Tomēr zemgaleešu galīgā vēlēšanās nepeepildījās. Viņi bija cerejuši, ka tāpat, kā 1260. gadā pēc Durbes kaujas ordenis atstāja Dobes pili, tā tas tagad aizees no Svētkalna pils un tad viņi varēs atgreetees Tērvetē un galvas pilsētu atjaunot; bet tas nenotika. 1260. gadā ordenis vēl nebija tik stiprs, kā 1287. gadā. Tagad turpreti, kad ordenis bija stipraks un pastāvīgi dabuja jaunus pastiprinājumus no Vāczemes (no ķeizara Rudolfa Hābsburga), pametumi pee Rīgas un Garozas, kur

zemgaleeši bija gan apkāvuši kādus 40 ordeņa brāļus un vairākus tūkstošus kaŗeivju, ordeni nevarēja galīgi satricināt. Ordeņa garnizons Svētkalna pili palika un zemgaleeši nevarēja atgriešties Tērvetē.

V. Ordenis izpostā Dobeli un Rakti 1288./1289. gada zeemā.

Tā ka ordeņa zaudejumi 1287. gada pirmajā pusē pee Rīgas un Garozas bija leeli un sāpīgi, tad šee zemgaleešu dotee treceeni aptureja ordeņa tālakos uzbrukumus Zemgalei uz diveem gadeem. Tikai 1288. gada vasarā atnāca uz Latviju jauns mestrs, vārdā Kuno. Viņš turejās pee jaunās taktikas: izvairitees no atklātas kaujas ar zemgaleešiem un zemi tikai postīt un noslepkavot meerigus eedzīvotājus. Ar šādeem pajēmeeneem tad ari neuzvarēja, bet apkāva vaj aizdzina zemgaleešus. 1288./89. gada zeemā mestrs sapulcināja tad leelu kaŗaspēku līdz ar krustnešiem un uzsāka savus posta darbus Zemgalē. Viņam ari izdevās izpostīt un nodedzināt Dobeles un Raktis pilsētas, lai gan pašu šo zemgaļu zeetokšņu neeejēma. Rimju kronsists stāsta:

„Tad kādu daļu no kaŗaspēka aizsūtīja no Mintavas uz Dobeli, lai brūk tur ar joni virsū. Tee labprāt gāja, ar preeku nogreeseedamees uz Dobeli, un kādu ritu agri tos redzeja pilsētai skrejam virsū. Bet nonākuši pee pilsētas vārteem, tee zemgaleešus atrada jau preekšā. Tee brāļu kaŗaspēkam tūdaļ jēmās kautes pretim un cīnijās par savu mantu un dzīvību, seevas un bērņus saveduši ceetoksnī; ari savu pilsētu tee aizstāveja. Bet brāļi tomēr sakāpa pee teem eekšā. Tad nevarēja būt citādi, zemgaleešiem bija jaatkāpjas pa peespeešanai. Leelako daļu no pilsētas eedzīvotājiem apkāva; tomēr citi eekļuva šavōs ceetokšņa vārtōs, un ordeņa kaŗaspēks tur eekšā palika stāvot, pilsētā ārpus ceetokšņa. Steigšus pilsētai peelaida uguni uz visām pusēm un nodarija daudz posta, nokaudami ari visus lopus un pamesdami tos visus ugunī. Tad kaŗaspēks atkāpās no Dobeles, vairs nebrukdams virsū, un aizgāja pee mestra ļaudim, kas bija atnākuši ar pārtiku, ko pajēma Mintavā. Atvesto pārtiku pameta Svētkalna pili, pee Tērvetes, un mestrs tur lika brāļiem, lai uzceļ savas teltis. Tad pils preekšā, klajumā, tee apmetās nometnē, un visam spēkam sanākot kopā,

to pārraudzija, kāds tam skaits; bija pavisam kādi seši tūkstoši bruņotu vīru. To nakti tee labi atpūtās. No rīta tad, gaismai austot, pa kaŗaspēku nodzeedaja mišas un driz pēc tam, kad bija paēduši, tee saposās eet. Tad kārtīgi tos redzeja nonākam Raktēs (Žagares) preekšā, bet leelā kaŗaspēka ātraki nepamanija, kamēr tas nonāca pee pašeem pilsētas vārteem. Tur tam maz ko turejās pretim un tas eebrauka Raktēs pilsētā. Tad redzeja uz ceetoksni bēgam vīrus, seevas un bērņus ar leelu pulku zirgu un govju, bet savu mantību tee pameta, atstādami pilsētā pa nameem, un steidzās uz ceetokšņa vārteem. Tur tee jēmās turetees pretim un nogāza savu paceļamo tiltu; tas pēc teem bija par laimi, kad gāja teem ar joni vīrsū. Ceetokšņa valnis tomēr bija noledojis glums, tā ka nevareja uz ta nostāvet, ne ari pa to uzklūt augšam, kaut gan to daudzreiz izmēģinajās. Pilsētā tomēr apkāva visus, kas veen neekļuva pili, un tur sajēmās ļoti daudz laupijuma, tiklab lopus kā naudu un mantu, tā ka kaŗaspēks bija preecigu prātu. Bet vakaram peenākot, tas apmetās nometnē, un klajumā pee ceetokšņa uzoēla sev teltis. Tā brāļu spēks Raktēs ceetokšņa preekšā palika līdz trešajai deenai un nokāva dažu labu vīru, bet cik īsteni, to nemāku pateikt. Toreiz ari Raktēs pilsētu (Žagari) nodedzinaja līdz pašeem pamateem, un šī zemgaļu pilsēta bija leela un plaša. Bet zemgaleešeem nepatikās redzet savu un savas tēvu pilsētas postu, un tas ķērās viņeem pee sirds, ka teem notika tikdaudz ļaunuma. Tad saposees ordeņa kaŗaspēks greezās atpakaļ uz Rigu, un tas tur nonāca sveiks un vesals, teikdams Deevu, kas debesu augstībā, ka teem tā bija veicees. —

Divas eevērojamas un bagatas zemgaleešu pilsētas nu atkal bija izpostitas un viņu eedzīvotaji aplaupiti un pa daļai apkauti. Naudu, labību un dārgakās mantas glabaja gan ceetoksni un to eenaidneeks nenolaupija, bet leela daļa zirgu, lopu un citas mantas, kuŗu visu ceetoksni nevareja savest, krita uzbruceju rokās. Nodedzinato ēku veetā vajadzeja celt jaunas. Viss tas bija zemgaleešeem ļoti smags zaudejums. Bet turpmakee ordeņa posta darbi bij vēl niknaki, kā to redzesim tālaku.

VI. Zemgaleeši un leiši eebrūk Lībijā un ordenis izposta Sidrabenes (Jānišķes) pilsētu.

Caur Dobeles un Raktēs pilsētu izpostīšanu zemgaleeši nejutās vēl satrekti; par to viņi gribeja atmaksāt. Tūlit viņi aizsūtīja vēstnešus uz Leišiem un aicināja leišus palīgā. Atnāca stiprs leišu kaŗaspēks, kuŗam peeveenojās zemgaleeši, un saveenotais zemgaleešu-leišu spēks, 7000 vīru, vēl taī pat 1289. gada zeemā eebruka pār Daugavu Lībijā un sāka postīt ordeņa un arķibīskapa zemes. Ordeņa mestrs izsūtīja gan uz visām pusēm vēstnešus, lai pulcinātu kaŗaspēku, ar ko stātees zemgaleešiem preti, bet pee mestra Rigā sapulcejās tikai kādi 2500 bruņotu vīru. Atrada, ka ar tik mazu spēku nav eespējams stātees pretim zemgaleešiem un leišiem, bet ka izdevigaki ir uzbrukt Zemgalei pa to laiku, kamēr zemgaļi kaŗeivji nav mājās. Uzbrukumu nolēma Sidrabenes pilsētai (tagadejai Jānišķei). To ari izdārija, sadalot kaŗaspēku divās daļās. Kronists raksta:

— Tas veens kaŗaspēks jāja uz Sidrabeni, bet pee ta otra peejēma tos klātu, kas bija atnākuši no Kurzemes, un tee ar brāļu pulku jāja uz Dobeli Zemgalē. Tad redzeja tos ejam uz kaušanos, un teem ari būtu bijusi laime, nebūtu veen tos jau eepreekš eeraudzijuši. Ļaudis sabēdza Dobeles ceetoksni, tomēr tee nokāva daudz vīru un sajēmās laupijuma pilnas rokas; ari pilsētu, cik bija atlicees un no jauna celts, tee nodedzināja, un pret klajā palikušo ceetoksni teem nekādas pūles nebija par grūtām cauru augu deenu. Tā to gaitu tur gana pabeidza, un tee greezās atpakaļ uz Kurzemi.

Nu ļaujeet pasacit, kā labi veicās tam otram kaŗaspēkam, par kuŗu runaju. Sidrabene, par kuŗu mineju, atrodas zemgaleešu zemē; tad uz to pilsētu teem prāts nesās, un tos noveda turpu pa purveem un dažu labu negantu mežu; ceļi tur tādi izskatas. Bet no brāļiem tur bija dažs labs varonis, un no teem kādu izlasijās, kam uzīceja kaŗogu. Tas bija tomēr tas pats, par kuŗu jau stāstīju un kas taī kaujā (pee Garozas) izbēdza zemgaleešiem, kas bija toreiz, kad zemgaļi nokāva mestru Vilekinu. Viņš tad steidzās turpu ar savu pulku, un tad eeraudzijis pilsētu, tas kā vīrs noskrēja vārtu preekšā. Nokāpuši no zirgeem, tee visi kopā brūka pa teem eekšā, kas teem bija par leelu preeku. Ļaudis atrasdams pilsētā bez eeroceem, brāļu kaŗaspēks dzīvoja cirsdams un durdams. Tikai neleels pulks vīru un seevu eebēdza ceetoksni.

Bet kāda daļa no teem palika pee vārteem, tā ka brāļi ļaužu dēļ nevarēja pakļūt cauri līdz turenei. Tee pirms bija gaŗ zemi nocērtami, un brālis, kaŗogu nesdams, ar veenu roku cirta uz teem, kas tam stāveja ceļā, un ko viņš aizsneedza, tas sveikā nepalika, bet ar otru roku viņš tureja kaŗogu. Brāļi tomēr nebija skubinami, un teem viseem bija deesgan darba, kamēr tee ļaudis un bērnus apkāva. Bija ari pee teem dažs labs brašs kaŗa kalps, kas gan kā peederas dzīvoja durdams un cirsdams. Tad gribeja tos eebaidit, kas glābās pili un gāja kājām vārteem virsū līdz ar kaŗogu; bet tur stāveja pretim braši zemgaleešu varoņi. Kaŗoga nesaju vārigi eevainoja un brāļus drīzumā aizdzina nost no vārteem, un tee aizšāva tur preekšā nolaižamos vārtus. Brāļi atkāpās pa peespeešanai, bet pee viņu kājām ļaudis gubām guleja nokauti, tikpat vīri, kā seevas un bērni. Tad uzsauca visam kaŗaspēkam un lika tam brukt ar joni ceetoksnim virsū. Līdz ko tas notika, eeraudzija atstāto pilsētu degam, brāļeem par žēlumu, jo nu teem bija jaatkāpjas. Bet kas veen atradās pilsētā, tee sveikā nepalika, lai lopi vaj cilveki. Nu tomēr ļaujeet aizrādit, cik tur posta bija noticees; teikšu visu pateesibu. Nekādas mantibas zemgaleeši nedabuja eevākt ceetoksnī, un no tām brāļi sajēmās daudz laupijuma. Tad burzā apkāva simteem cilveku un daļu sagūstīja. Tā šī gaita beidzās un brāļu kaŗaspēks aizgāja no pils, Deevu teikdams un preecadamees par saveem darbeem; jo gods un teikšana Tam pateesam nākas, un ko Viņš dara ar saveem draugeem, par to teem japateicas, kā peederas, un Deevs par to jaslavē; bet kas to nedara, tas pateesi bezprātīgs. Kaŗaspēks tad joprojam sveiks, vesals pārnāca Rigā, un kas no kristigajeem to dzirdeja, teica Jezu Kristu, kas pateesam visas slavas ceenīgs.

Trešo deenu pēc šī notikuma zemgaleešu un leišu kaŗaspēks no Libijas dižani atjāja atpakaļ Zemgalē, apzinadamees savu eeroču stiprumu, un leiši greezās atpakaļ uz mājām. Bet dažs labs zemgaleetis noskuma, redzēdams Sidrabenes nodarito postu un ka šī jaukā pilsēta bija nodedzinata un izpostita. Tee vēlejš, kaut labak nebūtu gājuši no mājām projām, Leiši no sirds nožēloja zemgaleešu postu, kas teem bija uzbrucis. Neilgi pēc tam zemgaleeši atkal uzcēla savu Sidrabenes pilsētu, bet ordenis to otrreiz nodedzināja. Tad zemgaleeši to uzcēla citā veetā. —

1288./9. gada zeemā ordenis bija izpostījis visas trīs pēdejšas zemgaleešu pilsētas: Dobeli, Žaŗari (Rakti) un Jānišķi (Sidrabeni), kuŗas ar saveem kungeem vēl pretojās ordenim. Bet caur to

zemgaleeši vēl nebija satrekti, viņi nepadevās un arī neatstāja savu zemi. Tāpēc ordenis izdomāja pret viņiem nežēlīgu apkaļošanas līdzekli.

Sidrabenis izpostīšanas atstāstījums jo spilgti tēlo ševišķi ordeņa mezonību. No tam redzams, ka ordenis pēc sava garīgā rakstura bija jau pilnīgi pagānisks.

VII. Bads Zemgalē. Zemgaleeši aizeet no Dobeles un Rakes 1290. gada eesākumā.

Tas līdzeklis, ar kuŗu ordenis izdomāja veikt zemgaleešus un arī veica, bija b a d s. Atklātās kaujās zemgaleeši pastāvīgi kāva savus eenaideekus; zemgaleešu kungu un vadoņu noslepkavošana, laupīšanas un pilsētu un dzīvokļu nodedzinašana vēl galīgi nebija zemgaleešus satrekušas; b a d s, breesmigais b a d s nogurdināja zemgaleešu roku, tā ka ta nogura vairogu un šķēpu nest un zobenu cilat. Visu 1289. gada vasaru ordenis rīkojās, lai uzlaistu zemgaleešiem b a d u. Šai nolūkā no visām pusēm pastāvīgi izsūtīja gan leelakus, gan mazakus kaŗaspēka pulkus, kas zemgaleešiem neļāva zemi eestrādat, ne eesēt; bet to, kas bija eesēts, to iznīcināja un sadedzināja. Lopus visus apkāva. Rudenī auglīgie lauki neka nedeava zemgaleešiem. Un kad vecee krājumi bija iztēreti, tad uznāca Zemgalei nežēlīgs b a d s. Nu vairs atlikās tikai divas izejas: vaj padotees ordenim, vaj aizeet no sentēvu zemes. Zemgaleešu lepna dvēsele nepanesa pazemošanos, ka padodas nicināmam pretīneekam, un zemgaleešu kaŗeivji, kā arī brīvības mīletāji eedzīvotāji, lai gan ar rūgtumu un sāpēm, lepmi ar zobenu un šķēpu rokā aizgāja no Zemgales uz saveem ciltsbrāļiem leišiem. Šo Zemgales bēdu gadu rīmju kronists apraksta šādi:

— Svētkalna pils bija tur tuvumā, un no tās zemgaleeši nekad netapa vaļā. Kad tee domāja art un teem bija jasēj, tad atnāca viņu kaimiņi un pajēma teem vīrus līdz ar viseem zirgeem. Bet izbailēm pārejot, ordeņa brāļi tūdaļ atkal salasijās kopā un eejāja no jauna viņu zemē, laupidami un dedzinadami. Dažureiz pat notikās, ka tos ar diveem kaŗaspēkeem redzeja dedzinām mājas, ceemus un pilsētas, un tā

tee beeži nodarija varoņu darbus tiklab Raktē (Žagarē), kā Dobelē. Zemgaleeši nevoreja teem atstāvētees pretim, brāļeem uzbrūkot, lai bija agri, lai vēlū, un kas ceetokšņos neegāja, zaudeja savu dzīvību, vaj ari tos sagūstīja. Zemgaleešiem pajēma un iznīcināja ari gan lopus, gan mantu, un tee visai noskuma savā prātā. Nāca viņu labība gatava, tad nokapāja to gar zemi kā zāli. Tādu labumu teem nodarija. No tam Zemgalē izcēlās bāds, un kad tee tad laukus atkal domaja eekopt un mazuleet palika drošaki, brāļi steigšus bija atkal gatavi un gāja teem no jauna virsū ar kaŗaspēku. Tee izraudzijās turpu ari citus ceļus, ka nedabuja pamanit viņu kaŗaspēka, t. i. gar jūr malu. Tāpat uz Dobeli atrada citus ceļus, un teem nekas nelidzeja. Tā beeži teem nodarija postu un teem bija visadi ko ceest. Daudzus no teem nokāva un apšāva līdz ar seevām un bērneem. Sevišķi tee brāļi, kas bija Svētkalna pili, beeži gāja ar savu kaŗaspēku un sajēmās leelu laupījumu Zemgalē. Bet ko veen viņu mājokļu vārtu preekšā atradami, tee sagūstīja vaj apkāva. Tad beeži teem bija ko žēlotees un zemgaleeši palika pliki un nabagi. Pēdīgi zemgaleešiem apnikās tādi laiki un tee eejēmās kādu padomu prātā, ko tad ari pateesam izdarija. Tee atstāja Dobeli un tos redzeja no tureenē aizejam nožēlojamā kārtā, gan braukšus, gan kājām. To zineet pateesam, un nu tee gana voreja nožēlot savu vainu; jo teem nekad vēl nebija noticees tik leels posts, kā tai laikā. Tad kāda daļa no teem nonāca Raktē (Žagarē), bet tee citi sev par laimi aizgāja uz Leišeem. Dobeli pēc tam drizumā nodedzināja. Tas atlikās zemgaleešiem no viņu peederuma un mantojuma. Raktei ķērās tāpat klāt, kā to darija ar Dobeli. Kādu laiku rakteeši dūšigi turējās pretim, bet pee teem tik beeži nogāja ar kaŗaspēku un nodedzināja tur visapkārt visu tik tīri un klaji, ka teem tā apnika dzīvot; bez tam tee ceeta badu, un daudzus no teem ari apkāva. Tad Rakti zemgaleeši atstāja un aizgāja uz citu zemi, pamesdami savu mantojuma teesu ordenim par ķilu. Kāds ļaunums tur teem noticees, gar to man nav nekādas daļas. Pils-kungs tomēr, kas mestra uzdevumā pārvaldīja Svētkalna pili, par to vēsti preecadamees, nodedzināja pamesto pilsētu un izpostīja ceetoksni Raktē. —

Viss Dobeles un Rakes (Žagares) apgabals nu bija zemgaleešu atstāts un uz ilgeem laikeem galīgi izpostīts.

VIII. Zemgaleši aizeet ari no Sidrabenes (Jānišķes) 1290. gadā.

Lidzīgi Dobeļei un Raktei (Žagarei) ordenis postīja 1289. gada vasarā ari Sidrabeni ar tās apgabalu. Drīz pēc tam, kad aizgāja uz Leetavu dobeleši un rakteeši, ari Sidrabenes zemgaleši vēl ta paša 1290. gada sākumā un aiz teem pašēem cēloņēem atstāja Sidrabeni (Jānišķi) un ari aizgāja svešumā. Tomēr daļa no viņēem, kam zēl bija tēvu zemes, padevās. Vēlaku gan šis apgabals, tāpat kā Rakte, tika no leīseem atkal eekaņots un nāca pee Leetavas.

Par Sidrabenes (Jānišķes) izpostīšanu rīmju kronists raksta:

— Kad Rakte bija nodedzinata un izpostīta, kā nupat stāstīju, tad vēl atradās zemgalešu zemē Sidrabenes pilsēta un ceetoksnis; tanī atradās braši varoņi, un turpu bija jājāj vaj jaeet pa dažu labu leelu mežu. Tee šķīstajai Kristus ticībai bija nodarijuši daudz ļauna, Deeva bruņineekeem par zēlumu. Talabad tee gāja Sidrabenei virsū lai agri, lai vēlu, un nekādas pūles teem nebija par grūtām. Ūdeņi uzplūsdami teem nekad nebija par leeleem; lai bija silts, lai salts. Kad brāļi gribeja eet gaitās, tee no saveem apakšneekeem neveena netaupīja, un nedz ari driksteja kāds no teem atrautes no sava peenākuma, lai bija muižneeki, lai kalpi. Tee visi gāja, un tas bija viņu peenākums. Ari kurši atnāca ar savu pulku, kad teem lika, jo prasīja no teem tikai to, kas viņu peenākums. Tā saposās dažs labs stiprs kaņaspēks un gāja uz Sidrabeni, gan jāšus, gan kājām, un nodarīja teem leelisku postu. Viņu pilsētu redzeja beežaki degam, nekā teem vareja būt paprātam, un kas neglābās ceetoksnī, to sagūstīja vaj nokāva. Tad zemgalešus tur dzirdeja zēlojamees un dzeedam to pašu gaudu dzeesmu, ko tee bija dzeedājuši Dobelē un Raktē. Viņu prāts bija noskumis, ka teem tik beeži pajēma viņu mantību; dažu labu ari mocīja bads, un tā tee savā prātā palika šaubīgi. Tad kāda daļa no teem eejēmās prātā kādu padomu un ari pateesam to izdarīja. Tee darija, kas veen teem vēl bija darams; tee pajēma savus peederigos un lika teem saeet ceetoksnī, tā atstādami pilsētu. Bet savu eedzīvi un visu mantību tee gana noglabāja un ari eevāca ceetoksnī, neveenam nemanot. Tad paši tee turpu nogāja pakaj. Tiklīdz tas bija noticees, tee skaļi un gaiši sāka saukt un runāja uz citeem: kas pret ordeni gribot turetees, lai visā meerā pee viņēem ejot eekšā, un drīz tee zināja, kas pee teem

gribeja eeeet vaj neeeet. Kas palika pilsētā, tee pavadija savu laiku ar grūtībām kaudamees. Bet tee vairs nebija tur ilgam, teem bija jāaizeet uz citureeni. Bads tos mocit mocija, un viņi baidījās arī no nāves, ka brāļi atnākdami tos neapkauj. Tad no Sidrabenes teem prāts nestin nesās projam. Tomēr tas teem bija par leelu žēlumu, ka šī zeme teem bija jāpamet un jāeet projam, lai braukšus vaj kājām. Tee aizgāja uz Leišeem. Bet tas teem bija visai par ļaunu, ka tee izraudzījās kādu svešu zemi; tee zaudēja tā savu mantojuma teesu. —

Visi Zemgales novadi, kas ordenim bija pretojušees: Dobele, Rakte (Žagare) un Sidrabene (Jānišķe), nu bij pārmākti. Bet tee bija galīgi izpostīti un izdedzināti un bez eedzīvotajeem. Tad bija tuksnesis agrākās bagatības un pilsētu veetā. Sacitais atteecas uz apgabalu uz deenvideem un reetrumem no Jelgavas. Bauskas jeb Mežotnes plašo apgabalu, kā Rīgas arķibiskapa peederumu, šis kaŗa breesmas nekēra, jo pāvests bija līcis Zemgali saudzet.

Reetrumu Zemgales izpostīšanu un zemgaleešu aizešanu rīmju kronists pēdīgi vēl tā apraksta, sajemdams īsumā kopā visus notikumus no 1286. līdz 1290. gadam:

— Sidrabeni nodedzinot, zeme gana bija izpostīta, un neveens nekad nav dzirdejis stāstam, ka jebkad agrāk tā noticis. Gribetu tomēr man mazuleet paļaut, tad sacīšu visu pateesību, kādā laikā tas notikās, kad redzeja to zemi izpostam. Tas notikās tad, kad uz Deevu paļaudamees Zemgalē cēla kādu pili, kuŗu sauca par Svētkalna pili (pee Tērvetes). Divpadsmit deenu pēc tam, kad tā bija uzcelta, tērveteēši sanāca veenōs prātōs, ka viņu pilsēta un ceetoksnis nodedzināmi pašu leelā posta labad. Bet tee gana to pēc vareja nožēlot. Tad ceturtajā gadā pēc tam, kad teem notika šī pirmā nelaieme, tee nodedzināja tās pilsētas, kas jums te eepreekš minetas; minešu tomēr tās vēl reizi, lai tās stipri pazīsteet. Tās ir Rakte, Dobele un Sidrabene, kuŗas visas trīs jau mineju. Tās nevareja atturetees pretim, un tās nodedzināja pēc Deeva peedzimšanas tūkstošs divi simti un deviņdesmitajā gadā. Tolaik ar gudru ziņu valdīja kāds mestrs, brālis Kuno vārdā. Tā tad nu jums esmu to laiku pateicis un arī kam valdot tas notikās, ka Zemgali redzeja izpostam. Kas tomēr vairak ko peedzīvojis, lai raksta tālak.—

IX. Notikumi Zemgalē pēc 1290. gada.

Rimju kronists nestāsta, cik zemgaleešu 1290. gadā pēc ordeņa breesmu darbeem aizgājuši no Tērvetes, Dobeles, Žagares un Jānišķes uz Leišiem. Bet tikpat no daudzām bagatām pilsētām, kā arī no leelajiem kaŗapulkeem, kuŗus zemgaleeši uzstādīja, ir skaidri redzams un saprotams, ka Zemgale bija beeži apdzīvota kulturas zeme. Bet arī par aizgājejiem mēs teikam peē noteikta skaitļa. Nākošajās gadās pēc zemgaleešu aizeēšanas, t. i. pēc 1290. gada, izcēlās strīdi un kaŗi starp mezonigo teitoņu ordeni un Rigas arķibīskapu, kuŗa pusē turejās arī Rigas pilsēta. Ordenis visādi apspeeda katoļu baznicu, nicināja un apsmēja savu kungu Rigas arķibīskapu un pat pašu pāvestu, kuŗa rīkojumu vairs neklausīja. Ar vācu ordeni katoļu baznīca bija sev eeguvusi visniknako eenaidneeku, kuŗš pēc 200 gadeem katoļu baznīcu Latvijā un Prūsijā galīgi izpostīja. Baznīca arveenu stāveja latveešu tautas pusē un veenumēr protestēja pret ordeņa breesmu darbeem. Veenu laiku Rigas arķibīskaps pat noslēdza sabeedribu ar leišiem, kuŗus tureja par cilvecigakeem, nekā ordeņa breesmoņus, lai gan leiši tolaik vēl bija pagāni. Par ordeni arķibīskaps rakstīja daudz sūdzību pāvestam un veenā šādā sūdzībā teikts, ka ordenis ar saveem breesmu darbeem aizdzinis uz Leetavu vairāk nekā 100,000 zemgaleešu.

Tagad, mūsu jaunakajās laikās, šai Tērvetes, Dobeles, Žagares un Jānišķes apgabālā, no kuŗa toreiz zemgaleeši aizgāja, ir nepilni 75.000 eedzīvotāju. Ja nu peeskaita kaujās kritušos zemgaleešus un tos, kuŗi vēl palika Zemgalē, skaidri redzams, ka XIII. gadusimtenī Zemgale bija divreiz beežaki apdzīvota, nekā tagad.

Ar 100,000 kaŗeiviskeem zemgaleešiem palika bagata Leetava, sevišķi Žemaitē (tagadejā Kauņas guberņa). Bet tai pašā laikā, kad ordenis kaŗoja ar zemgaleešiem, ordeņa otra nodaļa Prūsijā veda tāpat iznīcinašanas kaŗu pret senajiem prūšiem, latveešu ciltsradeem. Arī tee nepadevās ordenim un tee prūši, kas kaujās palika dzīvi, tūkstošiem, un ja vēl ne leelākā skaitā nekā zemgaleeši, pārgāja uz Leetavu un Žemaiti, arī uz Kreeviju. Šinī vācu vajašanas laikā izgāja no Prūšiem uz kreevu zemi arī Romanovu valdneeku nama ciltstēvs Jānis Kambila, prūšu-latveešu kungs, kuŗa novads bija ap Kaŗalaučiem. No zeemeļiem

un reetrumeem tā tad peepļūda Leetavā kaŗeiviski ļaudis, kas palīdzēja leišēem viņu turpmākajās asinainās un nebeidzamās kaŗās pret vācu ordeni. Un taisni drīz pēc zemgaleešu un prūšu eeplūšanas Leetavā nodibinajās stiprā Leetavas valsts, kuŗa 1410. g. kaujā pee Zaļģireem galīgi satreeca ordeņa spēkus. Eevērojamas leišu bajāru ģimenes cēlušās no zemgaļēem un prūšēem, tā peem. eevērojamā Radvīļu ģimene cēlusees no Radvilišķēem pee Mēmeles, kuŗš apgabals senlaikās peedereja pee Zemgales un bija veenīgi latveešu apdzīvots.

Tālu visapkārt ordeņa Svētkalna pilij Zemgalē viss bija, kā jau teikts, izpostīts un pārvērsts par tukšnesi. Nebija vairs ordenim ne ko kaut, ne postīt, ne ari no ka eevākt no devas, pēc kuŗām tas tik ļoti dzinās. Tapēc ari Svētkalna pils pastāvēšanai nebija vairs nozīmes un, kā kronists raksta, „mestrs ar brāļēem nolēma, ka Svētkalna pils (pee Tērvetes) noplēšama.“ Tas gan laikam notikās drīz pēc 1290. gada, kad tureenes zemgaleeši aizgāja uz Leetavu.

Bet Reetrumu Zemgale (ap Tērveti, Dobeli Žagari un Jānišķi), kuŗa ir visaugligākais apgabals Latvijā, ilgi nevareja palikt par postašu. Mazpamazam ta sāka pilditees ar ļaudim no apkārtejeem un tālakeem Zemgales novadeem un tāpat ari pēc izpostīšanas palikušee ļaudis peevairojās. Pēc pāris desmit gadeem vācu ordenis jau vareja sākt domāt uz [nodevu eevākšanu savās peederumās Zemgalē. Dēļ tam ģija jaetaisa ari pārvaldišanas centri ar garnizoneem, kaut ari neleeleem. Tadēļ ordenim vajadzēja stātees pee seno apceetinato veetu atjaunošanas un jaunu piļu eetaisišanas.

Par šādu apceetinajumu celšanu kronists Vartbergs raksta īsumā šādi:

— 1321. gadā ap Leeldeenām (19. aprīlī) mestrs uzcēla Zemgalē pret pagāņēem Mežotnes pili. —

— 1335. gadā gaveņa laikā (no 1. marta līdz 16. aprīlim) mestrs cēla pret pagāņēem Dobeles pili. —

— 1339. gadā [pēc Zeemas Svētkeem (t. i. pēc 25. decembra 1338. g.) viņš cēla Tērvetes pili. —

Raktes (Žagares) un Sidrabenes (Jānišķes) apgabala ceetokšņu ordenis nav no jauna cēlis, no kam redzams, ka šee apgabali jau tai laikā bija pārgājuši zem Leetavas valsts, kuŗa toreiz bija sevišķi stipra zem varenā ķēniņa Ģedimina valdi-

bas. No ta laika sākās Jānišķes un Žagares, kā arī pārējās Leišmales pārleišošana.

Jaunee ordeņa apceetinājumi nebija leeli, nebija no mūra, bet no zemes valņeem ar koka ēkām aiz teem.

Ordeņa Mežotnes pils atradās uz Leelupes kreisā krasta pee tagadējās Mežotnes mācītāja muižas. Apceetinājuma augstais valnis vēl tagad redzams, bet koka ēkas, pili vēlāk apkaļojot, tika nodedzinātas. Ordeņa Dobeles pils atradās uz Dobeles pilskalna senā zengaleešu ceetokšņa veetā un arī sastāveja no zemes valņa un koka ēkām aiz ta. Tās veetā tagad redzamas mūra pils drupas, kas celta vēlākās laikā. Ordeņa toreiz celtā Tērvetes pils atradās uz zengaleešu ceetokšņa kalna pašā zeemeļu galā un bija maza un neejēma ne desmitās daļas no senā zengaleešu ceetokšņa. Grāvis un augstais valnis vēl redzami. Daži maldas, noturedami šo veetu aiz augstā valņa par seno zengaleešu ceetoksni. Tas tā nav, un vēl reiz jaatkārto, ka senais zengaleešu ceetoksnis eejēma visu leelo Tērvetes (tagad Kalnamuižas) pilskalnu, bet 1339. gadā celtā ordeņa pils tikai pilskalna zeemeļu galu.

Bet ordeņa jaunceltās Tērvetes un Mežotnes pilis ilgi nepastāveja, jo leiši tās eejēma un izpostija. Par to arī ziņo kronists Vartbergs, kuš raksta:

— Šai laikā, 1345. gadā, kad mestrs dēļ igauņu dumpja bija Sāmusalā, leišu ķēniņš (Algirds) sapulcināja stipru kašpēku un uzbruka ordeņa zemēm. Caur kāda zengaleešu bajāra Pāles*) nodevību viņš eejēma Tērvetes pili un izpostija to ar uguni līdz pamateem, pee kam arī 8 ordeņa brāļi ar daudzēm kaša vīreem tika nokauti. Pēc tam leišu ķēniņš gāja uz Mintavas pili, kušu viņš ar visu pilsētu eejēma. Bet tā ka ši pils bija no pleeņa akmeņeem celta, tad viņš tās nenodedzināja, tomēr viņš aizveda visus preesterus, 8 ordeņa brāļus un 600 eevērojamakos ļaudis uz Leišeem gūstneecibā.—

Tad vēl raksta Vartbergs:

— Ap Leeldeenām (16. aprīlī) 1346. gadā leiši gluži izpostija Mežotnes pili, pee kam nokāva komturu (pils pārvaldneeku) līdz ar ordeņa brāļeem un daudzēm kaša vīreem.—

*) Vēl tagad Zemgalē ir bajāru (muižneeku) gimene grafi un baroni Pāleni.

No ta laika Mežotnes pils nav vairs tikusi atjaunota, ne arī Tērvete, kuŗa tāpat par pilsētu vairs neattīstījās. Vēlaku, Zemgales leelkungu laikā, uz Tērvetes pilskalna celta mūra pils, kuŗu 1701. gadā zveedru ķēniņš Karlis XII. no Svētkalna ar leelgabaleem sagrāva; no ta laika Svētkalnu mēdz saukt arī par Zveedru kalnu.

XV. gadusimteņa pirmajā pusē ordenis nolaupīja Rīgas arķibīskapam arī visu Bauskas jeb senās Mežotnes apgabalu un cēla tad 1445. gadā uz senās Mežotnes jeb Bauskas pilskalna savu mūra pili, kuŗas drupas vēl tagad redzamas.

Ordeņa asinainā valdība beidzās 1560. gadā, pēc kam Zemgale kopā ar Kurzemi palika par leelkunga valsti, zem Leetavas virsvaldības

GALA VĀRDS.

Vēl dažkārt un dažur pastāv pasaciņa jeb vēstures viltojums, ka XIII. gadusimtenī kādi „vāceši“ eēnākuši un eekaŗojuši Baltiju.

Tas ir maldu un nezinašanas eeskats.

Tee bija toreizejo krustakaŗu un katoļu ticības un varas izplatīšanas centeeni, kas uz toreizejā pasaules valdneeka pāvesta pavēli atveda katoļu garīdzneekus un krustnešus Daugavas grīvā. Un latveešu apveenošanās centeeni bija tee, kas labprātīgi pulcināja latveešus ap Rīgas bīskapu, kā pāvesta veetneeku. Rīga bija no eesākuma īsta latveešu pilsēta. Visu XIII. gadusimteņa pirmo pusi rīkojās Latvijā gandrīz veenīgi pāvests jeb viņa veetneeks, Rīgas arķibīskaps, un par kādu „vāceetibu“ toreiz nebija ne runa; vāceetiba jeb pareizaki sakot **pārvācošanās** eeeveesās tikai XIII. gadusimteņa beigās un vēlākās gadusimteņos caur tā saukto vācu jeb teitoņu ordeni. Eekaŗošanas pasaciņu jau arī pilnīgi apgāz zemgaleešu kari, kuŗos pret zemgaleešeem, ap peekto daļu no Latvijas, bija jakaŗo vesals gadusimtenis. Un kaŗotaji bija Vidzemes, Latgales un Kurzemes latveeši, jo krustnešu no Reetrumu Eiropas nekad nebija vairak Latvijā par pāris tūkstošeem.

Politiskee apstākļi XIII. gadusimteņa sākumā Latvijā bija tādi, ka latveešu tauta atradās sadalīšanās stāvoklī. Tas tāpat bija tolaik arī kaimiņu Leetavā un Kreevijā. Latvijā taf laikā bija daudz atsevišķu valstju (Latgale, Tālava, Vidzeme, Lībija, Zem-

gale, Kurzeme, Sēlija) ar saveem ķēniņiem un valdniekiem preekšgalā; lelakās un stiprakās valstis bija Latgale un Zemgale. Latvešu tautas, sadalīšanās bija aizsneegusi galejās robežas un nedeļa peeteekošas aizsargašanās pret ārejiem eenaiddniekiem.

XIII. gadusimteņa eesākumā latveešos bija pamodušees apveenošanās centeeni, kuŗem bija ari labas ceribas uz peepildišanos. Kā reiz slāvi apveenošanās [nolūkā atsauc no aizjūras (senprūšu) zemēm valdnieku Ņuriku, zem kuŗa pēcnācejiem līdz Ņijevas Valdmeera Svētā laikeem notika kreevu tautas apveenošanās veenā valstī, tā latveeši apveenošanās nolūkā, peejemdami labprātīgi kristīgu ticību, sāka apveenotees ap pāvesta veetnieku, Rīgas bīskapu, un nodibināja Latvijā Sv. Marijas valsti ar valdības centru Rīgā. Visa Latgale, Lībija, Tālava un Vidzeme, t. i. visas latveešu zemes uz zeemeļiem no Daugavas, tūlit pašā eesākumā labprātīgi peeveenojās pee jaunās valsts, **šīs zemes nekad nav tikušas eekarotas**, bet viņas gan arveenu citas zemes peeķaŗoja klāt.

Lībijas ķēniņš Kaupis bija pirmais katoļu baznīcas patrons un atļāva bīskapam apmestees Rīgā, kuŗa līdz tam bija Kaupja īpašums.

Jaunajai valstij pēc tam labprātīgi peeveenojās sēļi jeb augškurzemnieki un pēc tam lejaskurzemnieki jeb kurši. Jaunā valsts solija latveešiem leelus politiskus labumus, jo saveenoja latveešu tautu par spēcīgu valsti zem baznīcas virskundzības, kuŗai latveešu īpatnīgā tautiskā dzīve nebūt nebija pretīga. Latveeši nezaudeja ne brīvības, ne valodas un eerašu, ne ari politiskās pašnoteikšanās. Vēlak šos latveešu apveenošanās centeenus un Sv. Marijas valsts pastāvešanu izpostīja vācu jeb teitoņu ordenis, kas XIII. gadusimteņa beigās sāka apspeest baznīcu un tūlit pēc zemgaleešu kaŗem eesāka niknus kaŗus ar Rīgas arķibīskapu un pēdīgi eeģuva Latvijā pilnīgu virsvaldību. Vācu ordenis un tas vāciskais gars, kas ordeni valdīja, izpostīja visu to labo darbu, ko baznīca Latvijā bija sākusi strādāt.

Atgreetisimees atkal pee Zemgales latveešiem. Veenīgi viņi bija tee, kas nepeeveenojās Sv. Marijas valstij. Paradūši dzīvot pilnīgā patstāvībā, viņi neatzina jaunās valdības Rīgā, ari savas sentēvu ticības viņi negribēja atstāt, kuŗa pēc savas būtības ari nestāveja daudz zemāk par kristīgu ticību, jo atzina tāpat veenu Deevu un visus labus tikumus. Tā tad sadūrās zemgaleešu īpat-

nibas un visu pārejo latveešu apveenošanās centeni. Ķēniņa Vee-starta laikā Zemgale dzivoja draudzībā ar Rīgas bīskapu un Veestarts bija pat ar meeru zem zinameem nosacijumeem eestātees Sv. Marijas valstī. Bet pretīgais teitoņu ordenis ar saveem breesmu darbeem zemgaļus vēlāk pavisam atsvešināja no pārejās Latvijas un jaunās Rīgas valdības. Tas tad noveda pee zemgaleešu cīņām par patstāvību. Zem bīskapa valdības Vidzemes latveeši 20 gadu ilgā asinainā iznīcināšanas karā sadragāja igauņus un peeveenoja tos Sv. Marijas valstij un tad vērsa eeročus pret zemēm uz deenvideem no Daugavas. Šis latveešu karš pret latveešem, kuŗā vēlākās gadās ordenis vairak izleetoja igauņus, izleekas mums pretīgs, bet nevajaga aizmirst, ka ordenis tīši sēja naidu starp Sv. Marijas valsti un zemgaļeem (ari kuršeem), lai vēlāk varetu sagrābt visu varu pār Sv. Marijas valsti, Zemgali un pašu bīskapu. Naidīgā teitoņu ordeņa vara jauca latveešu ceļus, cik daudz ari baznīca necentās tos nolīdzināt.

Vesalus 100 gadus zemgaleeši cīnijās pret leelu pārspēku: pret visu pārejo Latviju, pret bīskapu, un visniknak pret ordeni, ar kuŗu kaŗoja uz dzīvību un nāvi. Ši ilgā cīņa bija augstakā mērā varonīga un var mērotees ar slavenakajeem greeķu un romeešu varoņu kaŗeem, kādi no vēstures pazīstami. Visā pasaules vēsturē atradisees maz tamlīdzīgu un tik ilgu brīvības kaŗu, kā šis leelais zemgaleešu kaŗš. Pee tam šis kaŗš visus simts gadus ir vairak zemgaļu uzvaras kaŗš. Cik daudz reizes gan zemgaļi šai laikā nav sakāvuši Sv. Marijas valsts, ordeņa un igauņu pulkus! Tikai pašas kaŗa beigās ir zemgaļeem nelabvēlīgas, tapēc ka teitoņu ordenis bija Latvijā un Prūsijā jau pārleeku nostiprinājees un vareja Zemgali galīgi izpostīt un padarīt par tuksnesi. Ari zemgaļu draugi un sabeedrotee—leiši, tai laikā, pēc ķēniņā Mintauta nāves, bija vājināti un nevareja palīdzības sneegt. Bet ari galu galā zemgaļi vis nepadevās, bet visi brīvības mīletāji, skaitā pāri par 100,000 dvēseles, aizgāja uz Leiseem. Tā tad **Zemgale gan tika eekaŗota, bet zemgaļi netika uzvareti.**

Zemgaleešu ceetokšņi, apbruņojums, eeroči un kaŗa māksla tolaik bija tādi paši, kā citās Reetrumu Eiropas kulturelajās zemēs. Zemgaļi pa jūras ceļu eevēda dažādus metālus un tos savā zemē mākslīgi izstrādāja par eeročeem un rotas leetām, kā tas tagad it sevišķi no Zemgales arķeoloģijas redzams. Tapēc ari zemgaļi tik ilgi ar sekmēm vareja cīnītees. Bet kad beigās teitoņu ordenis noslēdza Zemgali no jūras, eekaŗoja Zemgales Vārtus (pee Babites

un Slokas) un Zemgales ostu Mintavu, tad zemgaleešiem tapa grūtak karot, jo metala evedumi no Zveedrijas un Rēetrumu Eiropas apstājās. Caur Kreeviju un Poliju metala eevēšana bija stipri apgrūtināta, jo te ceļš bija tāls un šīs zemes beeži atradās kaŗā ar latveešiem-leišeem. Kad Kurzeme peeveenojās pee Sv. Marijas valsts XIII. gadusimteņa vidū un ordenis eekaŗoja Prūsiju, tad zemgaleeši un leiši tika galīgi atspeesti no jūŗas, un tapēc XIII. gadusimteņa beigās zemgaļu stāvoklis palika grūtakš.

Zemgaleešu un vispāriģi latveešu kaŗeiviskās īpašības XIII. gadusimteņa kaŗos izrādijās spoŗā kārtā. Vidzemes latveeši pilnīgi sareeca toreiz īģauņus un daudzreiz sakāva pleskaveešus, nauģardeešus un leišus, bet Zemgales latveeši ar labakajām sekmēm kaŗoja pret Reetrumu Eiropas bruņoteem spēķeem un krustnešeem.

Sevišķi cilvecības, godprātības un garīģas attīstības ziņā zemgaļi tālu pārsneedza apkārtejās tautas. Viņi prata cīnītees ar godu, un var noderet par paraģu jaunlaiku Eiropas kaŗotajām tautām.

Stipri janoŗēlo, ka zemgaļi, no mezonīgā teitoņu ordeņa aizkaveti, nevarēja labprātīgi peeveenotees pee Sv. Marijas valsts jeb pārejās Latvijas. Tad Sv. Marijas valsts būtu attīstīģusees par stipru īpatnīgi latvisku politisku veenību, tāpat kā vēlāk Leetava. Teitoņu ordenis eevēda Latvijā vāģisku ģaru un **pārvāģoja latveešu augstakās kārtas** — kungus un bajārus, kuŗu pēcteč ir tagadeģee Latvijas vāģiski runajoģee muiŗneeki, kas no tautas stipri atsvešinājuģees pa īģģaģeem ģadusimteņeem. Tāpat ordenis apspeēda pirmo latveešu apveenošanās eedvesaģu — baznicu, un eevēda to noŗēloģamo politisko stāvokli mūsu zemē, kuŗš tikai tagad, pateicotees Kreevijas valdības ģādībai, sāk labotees. Zemgaļi bija pirmee un varenakee cīnitaji pret ikkatrai augstakai kulturai naidīģo ģaru, kuŗš tolaik izteicās teitoņu ordenī, un šīs ģods zemgaļeem uz vīseem laikeem palīķs.

